

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

The Development of Capacity Network for Learning
in Sufficient Economy in Phitsanulok

โดย

ดร.ณัฏยาณี บุญทองคำ

พระราชรัตนสุธี, ดร. (ขวัญรัก เกษรบัว)

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761167

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

The Development of Capacity Network for Learning
in Sufficient Economy in Phitsanulok

โดย

ดร.ณัฏยาณี บุญทองคำ

พระราชรัตนสุธี, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761167

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Development of Capacity Network for Learning
in Sufficient Economy in Phitsanulok

By

Dr. Nattayanee Boontongkham

Phrarajrattanasudhi (Khaunrak Gaesonbau), Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Buddhachinaraj Buddhist College

B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760310

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัด
พิษณุโลก

ผู้วิจัย: ดร.ณัฏยาณี บุญทองคำ และ พระราชรัตนสุธี, ดร. (ขวัญรัก เกษรบัว)

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๑

ทุนอุดหนุนการวิจัย: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก” โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาบริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก และ ๒) เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นตัวแทนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๒๙ ท่าน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๐ ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. บริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การจัดศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อให้มีศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบลและมีจุดการเรียนรู้ในระดับหมู่บ้านหลากหลายสาขารองค์ความรู้ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการจัดการความรู้เชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชน และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคนในชุมชนได้มีแหล่งที่ทำกินได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัย จากพืชผักที่ปลูกเองภายในชุมชน

๒. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันทั้งในศูนย์การเรียนรู้และนอกศูนย์การเรียนรู้ จะเป็นการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย สู่การนำพลังหรือศักยภาพของสมาชิกมารวมกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบเกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างระบบจัดเก็บความรู้ทางด้านอาชีพ และการนำองค์ความรู้ที่ได้นำมาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การมีผู้นำศูนย์

ที่ดีสามารถบริหารจัดการศูนย์อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดศูนย์ที่เข้มแข็ง เกิดนวัตกรรมใหม่ หรือพัฒนาให้ดีกว่าเดิม สามารถพึ่งพาตนเองได้

คำสำคัญ : การพัฒนา, เครือข่าย, ศูนย์การเรียนรู้ และเศรษฐกิจพอเพียง

Research Title: The Development Of Capacity And Network For Learning In Sufficient Economy In Phitsanulok

Researchers: Dr. Nattayanee Boontongkham and Phrarajrattanasudhi (Khaunrak Gaesonbau), Dr.

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhachinaraj Buddhist College

Fiscal Year: 2018/2561

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

Research subject The development of capacity and network for learning in sufficient economy in Phitsanulok has the objective 1) Study the context of development of a network for learning in the sufficiency economy in Phitsanulok province. and 2) To present the potential development of of capacity and network for learning in sufficient economy in Phitsanulok. Using research methodology by in-depth interview and focus group discussion. The researcher has focused on the development of the potential of the sufficiency economy learning center network. By in-depth interview. Key informant represent the community government agencies and those involved with the development of capacity network for learning in sufficient economy, amount 29 persons and specific focus group Discussion with 10 persons

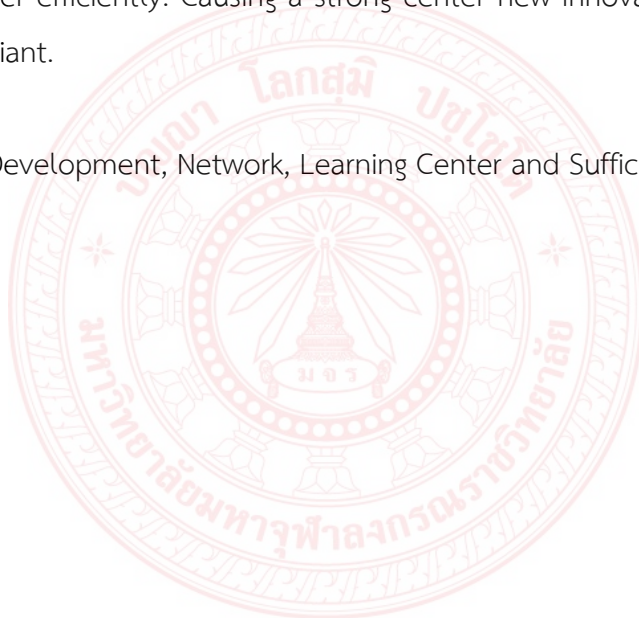
The results of research

1. The context of the sufficiency economy learning center network in Phitsanulok found that. The organization of the sufficiency economy learning center With the objective of establishing a community learning center In order to have a common learning center within the community, both at the village level Sub-district and there are learning points at the village level in various branches of knowledge. In order to be a center for local knowledge management in the community and able to transfer knowledge efficiently. By developing the area to be an agricultural tourist attraction to create incentives for people in the community. There are

accommodations for tourists entering and have a safe diet from self-grown vegetables in the community

2. Potential development of the network of sufficiency economy learning center Phitsanulok Province found that. Creating collaborative networks in both the learning center and outside the learning center Will be gathered together into a network. To bring power or potential of members together. To increase the capacity to carry out various activities Systematically resulting in a continuous learning and development process. There is a system for storing vocational knowledge and applying good knowledge to maximize benefits. Having a good center leader can manage the center efficiently. Causing a strong center new innovation or improve to be better Self-reliant.

Keywords : The Development, Network, Learning Center and Sufficient Economy

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับร่างสมบูรณ์เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก : The Development Of Capacity And Network For Learning In Sufficient Economy In Phitsanulok.” นี้ สำเร็จเสร็จสิ้นได้ด้วยความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่ายดังนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ให้ออกโอกาสแก่ผู้วิจัยจากวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชได้ทำวิจัยศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและเป็นผลงานทางวิชาการ

ขอขอบพระคุณพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณอาจารย์ พระสุธีรัตนบัณฑิต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และบุคลากรทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีเมตตาตรวจงานวิจัยคอยเสนอแนะแก้ไขเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด ตลอดถึงอำนวยความสะดวกทุกอย่างแก่คณะผู้วิจัย

ขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ตรวจงานวิจัยทุกท่านที่เมตตาเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้แก่คณะผู้วิจัย ซึ่งจะทำให้ผลงานออกมาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และได้นำมาปรับปรุงแก้ไข

ขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ที่ให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้

ส่วนดีที่เกิดจากงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอถวายบูชาพระรัตนตรัย คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ มารดาบิดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน ตลอดถึงทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

ดร. ณัฏยาณี บุญทองคำ

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญแผนภาพ.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ.....	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง.....	๙
๒.๓ รูปแบบการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดพิษณุโลก.....	๑๗
๒.๔ การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง.....	๑๘
๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย.....	๒๑
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๕
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๕๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๕๑
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๕๑
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๕๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๕๖
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๕๗

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๘
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๕๙
๔.๑ ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก.....	๕๙
๔.๒ ๔.๒ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่าย ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก.....	๖๗
๔.๓ ข้อค้นพบจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการสนทนา กลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion).....	๘๗
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๘๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	๙๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๙๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๙๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๐๑
บรรณานุกรม.....	๑๐๒
ภาคผนวก.....	๑๐๗
ผนวก ก แบบสัมภาษณ์งานวิจัย.....	๑๐๘
ผนวก ข หนังสือรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๑๑๓
ผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการและผลที่ได้รับของโครงการ.....	๑๑๕
ผนวก ง รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย.....	๑๑๙
ผนวก จ แบบสรุปโครงการ.....	๑๒๒
ผนวก ฉ รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๒๗
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๓๐

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ ประเภทของเครือข่าย.....	๑๔
๒.๒ เขตการปกครอง และจำนวนประชากร และการบริหารราชการ ข้อมูลล่าสุดเมื่อตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕.....	๒๔
๒.๓ เขตพื้นที่การปกครอง.....	๒๔
๒.๔ แสดงจำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	๒๕
๒.๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ศูนย์กลางการบริการการค้า โลจิสติกส์ และการขนส่ง.....	๓๗
๒.๖ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนากระบวนการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการสินค้าเกษตรเชิงคุณภาพ.....	๓๘
๒.๗ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม กีฬา และนันทนาการ.....	๓๙
๒.๘ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ศูนย์กลางทางด้านการศึกษา การบริการทางวิชาการ ด้านสุขภาพ และ ICT.....	๔๐
๒.๙ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแหล่งน้ำ อย่างยั่งยืน.....	๔๒
๒.๑๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๖ ส่งเสริมความเข้มแข็งทางสังคม และความมั่นคง ตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี.....	๔๓
๓.๑ รายชื่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง.....	๕๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ แผนที่จังหวัดพิษณุโลก.....	๒๒
๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๕๐
๔.๑ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ด้านการเรียนรู้.....	๗๒
๔.๒ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ด้านการลงทุน.....	๗๘
๔.๓ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ด้านการดูแลสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย.....	๘๑
๔.๔ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ด้านการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย.....	๘๔
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๙๐

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่

หน้า

๔.๑ แสดงโครงสร้างและองค์ประกอบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน..... ๖๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งภาคการเกษตรเป็นรากฐานที่สำคัญและเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เกษตรกรรมของไทยได้ก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสูงเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อวิธีการผลิต การบริโภคของประชาชน และการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทย นอกจากนี้ยังประสบปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน แหล่งน้ำ และความเสื่อมโทรมของป่าไม้ ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อวิถีการดำเนินชีวิตและการพัฒนาด้านการเกษตร ต่อมาการพัฒนาประเทศไทยตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ถึง ๙ ในช่วงกว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการพัฒนาตามแนวคิด การพัฒนากระแสหลัก (mainstream development) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการตลาดและการส่งออก (market & export-oriented economy) ได้ก่อให้เกิดผลการพัฒนาทั้งทางบวกและลบ ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมในชนบทเริ่มเปลี่ยนแปลงและจางหายไป ที่เรียกกันว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” และทำให้คนไทยจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคราชการและภาคประชาชน ได้พยายามผนึกกำลังกันแก้ปัญหา เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและสังเคราะห์ทางออกของปัญหา เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการอย่างบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการน้อมนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความเจริญอย่างยั่งยืน เริ่มจากการที่คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการปรับปรุงทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔)^๑ โดยการหันมาให้ความสำคัญกับคน และมองว่าคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้นเปิดโอกาสให้เกษตรกร ชุมชนสนับสนุนการเรียนรู้ พื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙)^๒ ได้ยึดแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาทางการพัฒนาประเทศและพัฒนาประชาชนต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)^๓

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔), (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๔).

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙), (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๕).

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๐).

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการจัดทำแผน เพื่อสร้างให้สังคม ในทุกระดับชั้น เกิดความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปเป็นพื้นฐาน และแนวทางในการดำเนินชีวิตตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไปสู่ความสมดุลยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันที่ดีและใช้ค่านิยมนี้ในการขับเคลื่อน ในปัจจุบันหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกหน่วยงาน ชุมชนและองค์กรต่างๆ ให้สามารถดำเนินงานอยู่ได้ท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม เป็นแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๐)^๔ กล่าวถึงหลักการสำคัญว่า การส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญเพราะรากฐานของสังคมไทยแต่ดั้งเดิม คือสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงดูประชากรไม่เฉพาะคนไทย แต่รวมถึงประชากรของโลกด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน ในภาคการเกษตรและชนบท ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่เป็นหนี้สิน พึ่งพาตนเอง กระทั่งสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชนได้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ต้องมีการกระตุ้นให้ผู้นำในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละอำเภอ ในจังหวัดพิษณุโลก ร่วมกันคิด ตัดสินใจ กำหนดอนาคตของชุมชนและรับผิดชอบการดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดร่วมกัน ทั้งนี้ในการคิดตัดสินใจ และทำงานร่วมกันในชุมชนจะเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม จึงมีความจำเป็นต้องมีศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเอง และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ พออยู่พอกินตามอัตภาพคนในชุมชนจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งภายในชุมชนและต่างชุมชน สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อให้ตนเองและชุมชนสามารถอยู่รอด มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุน เป็นหนทางพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ อยู่ได้ด้วยตนเอง รวมถึงสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับชุมชนมากที่สุด คือ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ

^๔ คณะอนุกรรมการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท, คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคการเกษตรและชนบท และด้านความมั่นคง, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๘).

พอเพียง แม้ว่าประชาชนจะรับรู้เรื่องของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ความเข้าใจยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะเงื่อนไขคุณธรรมและความรู้ของความพอเพียง รวมทั้งยังมีข้อจำกัดในการนำไปประยุกต์ซึ่งเป็นไปตาม ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติรายประเด็นด้านการประยุกต์เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง^๕ โดยมีสาระสำคัญ คือ การกลับเข้าสู่ทิศทางการพัฒนาบนรากฐานของสังคมไทยที่อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกันนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ทั้งในระดับปัจเจกชน ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ด้วยการพัฒนาในทุกมิติจะต้องอยู่ภายใต้หลักการของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คน ชุมชน สังคม ต้องมีความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และมีคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน สติปัญญา แบ่งปัน) ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)^๖ และมีการกำหนดพันธกิจที่จะต้องมีการพัฒนาประเทศตามระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์บนหลักการของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในทุกมิติของการพัฒนา

จากประเด็นปัญหาข้างต้นที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประชาชนยังมีข้อจำกัดในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลกให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม^๗ จึงต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาศักยภาพแกนนำศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์เครือข่าย ให้มีองค์ความรู้ มีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะนำไปถ่ายทอดให้กับชุมชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยในจังหวัดพิษณุโลก มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ประมาณ ๗๕ ศูนย์ ที่จะสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรในการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติโดยเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับคน

^๕ สภาวิจัยแห่งชาติ, (๒๕๖๐), ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติรายประเด็น (ปี ๒๕๖๐), <kris.kmitl.ac.th/images/anouce/Strategy%๒๐TH/(2560).pdf>, ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๖ อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)”.

^๗ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (๒๕๖๐), ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙), <www.nesdb.go.th/download/document>, ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

แก้ปัญหาที่คน ทางออกของปัญหา คือ การสร้างปัญญา ให้เกษตรกรฉลาดรอบรู้ และไม่ตกเป็นเหยื่อของกลไกที่ไม่ได้มุ่งช่วยเกษตรกรอย่างจริงจังอีกต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๑.๒.๒ เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ บริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ๔ ด้าน ดังนี้

๑.๔.๑.๑ ด้านการเรียนรู้ (learning)

๑.๔.๑.๒ ด้านการลงทุน (investing)

๑.๔.๑.๓ ด้านการดูแล (nurturing)

๑.๔.๑.๔ ด้านการรักษา (keeping)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านรูปแบบการวิจัย

๑.๔.๒.๑ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนามโดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์

๑.๔.๒.๒ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาบริบทของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และนำเสนอการพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดพิษณุโลก ด้วยการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจข้อมูลเชิงลึก ในการพัฒนาศักยภาพโดยการเก็บข้อมูลจากผู้นำศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๔ อำเภอ อำเภอละ ๒ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๒๙ คน เพื่อประกอบข้อมูลในการดำเนินการวิจัย

๑.๔.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๓.๑ ประชากร เป็นผู้นำศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๙ อำเภอ ในจังหวัดพิษณุโลก

๑.๔.๓.๒ กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวน ๔ อำเภอในจังหวัดพิษณุโลก อำเภอละ ๒ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๒๙ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตแหล่งด้านข้อมูล

๑.๔.๔.๑ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เอกสาร ตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๔.๒ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้

๑.๔.๔.๓ ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

๑.๔.๔.๔ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา (development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น การปรับปรุงปฏิบัติงานอันทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดพิษณุโลก

สภาพทั่วไป (General conditions) หมายถึง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ของจังหวัดพิษณุโลกว่ามีสภาพเช่นไร และมีการปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบ หรือมีอิทธิพลต่อสภาพของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดพิษณุโลก

ศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (Potential Network Learning Center Sufficiency Economy) หมายถึง การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ๔ ด้าน ดังนี้^๘

๑. การเรียนรู้ (learning) ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับความจำเป็นและความต้องการของตนเองและผู้อื่น

๒. การลงทุน (investing) ได้แก่ การลงทุนด้านเวลาและพลังงานในการติดต่อและเชื่อมประสานกับบุคคลต่างๆ

^๘ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์, **สื่อสารกับสังคมเครือข่าย**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๕๖), หน้า ๗๑.

๓. การดูแล (nurturing) ได้แก่ การดูแลสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกของเครือข่ายอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องของการทำงานและสัมพันธภาพส่วนตัว

๔. การรักษา (keeping) ได้แก่ การรักษาทิศทางในการบรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะการตรวจสอบความต้องการของสมาชิกและการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อแสวงหาแนวทางที่ทรงพลังในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดพิษณุโลก (Phitsanulok Sufficiency Economy Learning Center) หมายถึง การจัดพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการได้เข้าฝึกปฏิบัติงาน ณ ศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เข้าใจความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง และตามที่ตั้งสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลกประกาศเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยการเลือกแบบเจาะจง ๔ อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอวังทอง อำเภอบางระกำ อำเภอบางกระทุ่ม อำเภอละ ๒ ศูนย์ รวมทั้งหมด ๘ ศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๑ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเต บ้านหัวเต หมู่ ๘ ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๒ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลมะขามสูง ๓๔/๑ หมู่ ๔ ตำบลมะขามสูง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๓ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนม่วง บ้านดอนม่วง หมู่ ๑๐ ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๔ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบัวสวรรค์ ๓/๑ หมู่ ๙ ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๕ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางระกำ หมู่ ๘ ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๖ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองกุลา ๑๖๓ หมู่ ๑๔ ตำบลหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๗ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางกระทุ่ม ๔๖/๑ หมู่ ๒ ตำบลนครป่าหมาก อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ๘ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดงพะยอม หมู่ ๑๑ ตำบลนครป่าหมาก อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ประโยชน์ทางวิชาการ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาศักยภาพ และนำเสนอการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ข้อมูลสารสนเทศที่ได้สามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน และสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาต่อยอดได้

๑.๖.๒ ประโยชน์ทางการปฏิบัติ

๑.๖.๒.๑ เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ (learning) ด้านการลงทุน (investing) ด้านการดูแล (nurturing) และด้านการรักษา (keeping)

๑.๖.๒.๒ ได้นำเสนอการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดพิษณุโลกที่มีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก เป็นไปในลักษณะเครือข่ายและการระดมพลังจากทุกภาคส่วน ซึ่งสามารถช่วยให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ โดยสามารถปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรู้เท่าทันและนำไปสู่ประโยชน์ สุขของคนในชุมชนอย่างเข้มแข็งในที่สุด ดังนั้นคณะผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีที่นำมา ทำการศึกษา โดยจะยึดผลการศึกษานักวิชาการและนักพัฒนาเป็นแนวทางในการศึกษา ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสารต่างๆ พร้อมด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๓ รูปแบบการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดพิษณุโลก
- ๒.๔ การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ

การพัฒนาศักยภาพ^๑ หมายถึง การนำเอาความรู้ความสามารถที่อยู่ภายในตัวบุคคลใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตัวบุคคลและองค์กร นำศักยภาพเหล่านั้นมาใช้อย่างมีกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารต่างๆ เป็นไปอย่างง่ายดายและรวดเร็ว ทำให้การพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของ บุคลากรในองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเมื่อศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลแต่ละคนได้รับการ พัฒนาแล้ว ผลลัพธ์ที่จะตามมาก็คือความสำเร็จขององค์กร

การพัฒนาความรู้ความสามารถของมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมาจากการรู้จักที่จะพัฒนา และตระหนักถึงความรู้ความสามารถของตนเอง เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการทำงาน

^๑ สุกานดา แสงทองล้วน, การพัฒนาศักยภาพในการให้บริการลูกค้าของพนักงานประจำสาขาใน ธุรกิจค้าปลีก บริษัท ไดโซ ช่งเกียว (ประเทศไทย) จำกัด, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

ระหว่างร่างกายและจิตใจ ดังนั้น การพัฒนาความสามารถของมนุษย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กัน โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือความสำเร็จขององค์การ

ทั้งนี้ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพของพลังความคิดซึ่งเป็นพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่อยู่ในตัวเอง หากรู้จักวิธีการในการพัฒนาศักยภาพนั้น พลังดังกล่าวก็จะถูกนำมาใช้ในการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ การฝึกฝนให้ตนเองได้มีความคิดที่แปลกใหม่ มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาจะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้ถึงแนวทางหรือวิธีการในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง

เครือข่าย (network) หมายถึง การประสานงานรูปแบบหนึ่งที่โยงใยการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเอง ที่มีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกันมาติดต่อประสานงานหรือร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้นๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน มีความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งเครือข่ายเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดหรือแบบห่างๆ ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กรและสถาบันโดยที่สมาชิกของเครือข่ายมีการเข้าทำกิจกรรมหรือมีการทำงานร่วมกันภายใต้กฎเกณฑ์และเป้าหมายเดียวกัน ทั้งงานเฉพาะหน้าและการประสานผลประโยชน์ที่ขยายวงกว้างออกไป ซึ่งเครือข่ายประกอบด้วยบุคคลที่มีความคิดเห็นความเชื่อที่เหมือนหรือต่างกันได้ แต่ทุกคนต่างก็มีจุดประสงค์ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน สำหรับความหมายของคำว่า “เครือข่าย” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

ไพโรจน์ โพธิศาสตร์^๒ ให้คำจำกัดความของคำว่า “เครือข่าย” ในแง่ของความสัมพันธ์ว่า หมายถึง สายใยแห่งความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในทางความคิดและการปฏิบัติ เครือข่ายของกลุ่มมักจะเริ่มจากตัวผู้นำ เพราะผู้นำเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์หรือเป็นลักษณะของกลุ่ม ดังนั้น ผู้นำที่เข้มแข็งมักหาช่องทางพัฒนาเครือข่ายนั้น ต้องศึกษาเรียนรู้ประเมินผลร่วมกันเป็นระยะๆ เพราะรูปแบบของเครือข่ายมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ การเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายควรมีหลายลักษณะ เช่น รวมกันแบบหลวมๆ แต่สื่อสารถึงกันได้ หรือร่วมกิจกรรมบางเรื่องบางประเด็นที่เห็นพ้องต้องกัน แล้วพัฒนาให้กระชับขึ้นเรื่อยๆ จนสามารถเก็บรวบรวมทักษะประสบการณ์ พัฒนาขึ้นเป็นองค์ความรู้เพื่อประโยชน์ต่อไป

^๒ ไพโรจน์ โพธิศาสตร์, “เครือข่ายผู้นำกับการยกระดับการเรียนรู้ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต”, วารสารพัฒนาชุมชน, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑/๔ (มกราคม – เมษายน ๒๕๔๒): หน้า ๖๗.

อริยา เศวตามร์^๓ กล่าวถึงความเป็นเครือข่ายว่า สำหรับผู้นำชุมชนและนักพัฒนาแล้ว ความเป็นเครือข่ายหมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนที่กว้างขวาง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยึดถือธรรมและการสร้างเครือข่ายที่กว้าง ขวางมากกว่าในอดีต เพื่อสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย หรือเพื่อรู้เท่าทันการเชื่อมโยงเครือข่ายของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไร้พรมแดน

ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุหิตย์ อบอุ่น, สหทยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์, และชลกาญจน์ ฮาชนนาริ^๔ ให้ความหมายของ “เครือข่าย” ว่าหมายถึงการเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายามและการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติการหลักของตนต่อไป อย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้อาจจะเป็นรูปแบบของการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออยู่ในรูปของการจัดองค์กรที่เป็นโครงสร้างที่สัมพันธ์กันอย่างชัดเจน เครือข่ายความร่วมมือเป็นไปได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล องค์กรและสถาบัน อาจมีขอบเขตและขนาดเล็กๆ ภายในชุมชนไปจนถึงระดับจังหวัด ภูมิภาค ประเทศและระหว่างประเทศ

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์^๕ กล่าวว่า “เครือข่าย” หมายถึง การที่คนมาพบปะกัน มาประชุมกัน และทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อกัน เพราะมีสิ่งที่ยึดโยงใจระหว่างสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ สัมพันธภาพของสมาชิกในเครือข่ายโดยบุคคลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านโอกาสในการสื่อสาร การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน

นอกจากนี้ นักวิชาการทั้งสองท่านยังได้ให้ความหมายของเครือข่ายที่ลึกซึ้งอีกระดับหนึ่งว่า คือการเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์ แล้วขยายผลออกไปเป็นวงกว้าง เพื่อให้สังคมเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น และในการเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์นั้น จะเป็นความสัมพันธ์ย้อนกลับในเชิงบวก ที่จะส่งผลให้เกิดพลังทวีคูณ (reinforcing) เกิดการขยายผลแบบก้าวกระโดด (quantum leap) เป็นพลังสร้างสรรค์ที่เปลี่ยนคุณภาพอย่างฉับพลัน โดยเป้าหมายที่ปรารถนาในการสร้างเครือข่าย คือ การเอาจิตวิญญาณที่สร้างสรรค์ของมนุษย์มาถักทอ เชื่อมโยงกัน ซึ่งการสร้างเครือข่าวนั้นสามารถพิจารณาได้จากระบบสิ่งมีชีวิต ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้น จะต้องสร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเครือข่ายและมี

^๓ อริยา เศวตามร์, นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชนในเศรษฐศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๕๕.

^๔ ปาริชาติ วลัยเสถียร, และคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๕.

^๕ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์, สื่อสารกับสังคมเครือข่าย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๖), หน้า ๖๕.

การเรียนรู้ตลอดเวลา (ลองผิด-ลองถูก) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบการสื่อสารจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่าย

ปฐิติ อาคมนานท์ มอนซอน, สกรรจ์ พรหมศิริ, ญาณิกรณ์ ธรรมโชติ และดลทิพย์ พิษผลเจริญ^๖ กล่าวถึง “เครือข่ายทางสังคม” ว่าเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพทางสังคมในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อยกระดับแนวคิดและกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ โดยเป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์อย่างหลวมๆ ของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรและสถาบัน ซึ่งสมาชิกในเครือข่ายเข้าร่วมทำกิจกรรมตามความเหมาะสม ภายใต้กฎเกณฑ์หรือเป้าหมายร่วม และมีการปฏิบัติอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์และปรัชญาของตน รวมทั้งมีการทำงานร่วมกันทั้งในงานเฉพาะหน้า และการประสานผลประโยชน์ที่ขยายวงกว้างออกไป

๒.๒.๑ องค์ประกอบของเครือข่าย

จากฐานคิดและความหมายของเครือข่าย จะเห็นได้ว่า มีจุดร่วมที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ประการ ที่อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ได้แก่

๒.๒.๑.๑ หน่วยชีวิตหรือสมาชิก หน่วยชีวิตและสมาชิกเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยแต่ละหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคลจะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน ตามหลักของธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่อง เพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิต ดังนั้น หน่วยชีวิตหรือสมาชิกในองค์กรนั้นจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

๒.๒.๑.๒ จุดมุ่งหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคลกลุ่ม องค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๒.๒.๑.๓ การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิต หรือการที่แต่ละบุคคลจะมารวมกันนั้น สิ่งที่จะยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น และการที่คนจะมารวมกลุ่มเป็นองค์กรเครือข่ายได้นั้น นอกจากจะมีความสนใจหรืออุปนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกันแล้ว บุคคลยัง

^๖ ปฐิติ อาคมนานท์ มอนซอน,และคณะ, กรอบแนวคิดในการประเมินศักยภาพเครือข่ายสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๕.

ต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม กล่าวคือ เมื่อพวกเขาเห็นปัญหาหรือต้องการที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จิตใจที่มุ่งมั่นซึ่งเป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นแรงขับที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการค้นหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์เพื่อสร้างพลังอำนาจในการต่อรองหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนกลายเป็นองค์กรเครือข่ายที่ทุกฝ่ายต่างก็มีความไว้วางใจต่อกัน ทั้งนี้ เพราะความเป็นเครือข่าวนั้นสามารถที่จะตอบสนองกระบวนการแก้ไขปัญหาได้มากกว่า

๒.๒.๑.๔ การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของความเป็นเครือข่ายสิ่งหนึ่งที่จะขาดมิได้ ก็คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก จะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่าวนั้นมีพลังมากขึ้นเพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันบรรลุถึงเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นทั้งแนวคิด กระบวนการ และวิธีการของการจัดการเครือข่าย เป็นกระบวนการสร้างข้อมูลที่ต่อเนื่อง เพราะถ้าไม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่มาจากมีส่วนร่วมแล้ว พัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้าๆ และอาจถดถอยลง ดังนั้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนจึงเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

๒.๒.๑.๕ ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่าย คือข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องเช่นนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ถ้าระบบความสัมพันธ์ได้รับการตอบสนองหรือขาดการติดต่อแล้ว ความเป็นเครือข่ายก็อยู่ในภาวะที่เสื่อมถอย ดังนั้นการพัฒนากระบวนการเครือข่ายจะต้องยึดหลักการของความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันโดยมีกิจกรรมและข้อมูลเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวของเครือข่าวนั้นๆ^๗

^๗ พระมหาอุทัย อากาโร, เครือข่ายธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), ๒๕๔๗), หน้า ๖๕.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^๔ กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ ได้แก่

๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) หมายถึง การที่สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์การเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหา มีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่าง เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) หมายถึง การมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมาย ที่จะดำเนินด้วยกันจะช่วยให้ขบวนการเคลื่อนไหวของเครือข่ายมีพลังเกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างลงไป

๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits) หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วมกันเพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการซึ่งผลประโยชน์และความต้องการนั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ดังนั้น จึงมีการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากพอจะดึงดูดให้รวมเป็นเครือข่าย

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholders participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน ดังนั้น สมาชิกในเครือข่าย จึงควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของความเท่าเทียมและในฐานะหุ้นส่วนของเครือข่าย และควรสานต่อความสัมพันธ์ในแนวนราบ

๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมกระบวนการทำงานของกันและกันโดยใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่ง ไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การเสริมสร้างต่อกันนั้น เกิดจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายซึ่งเป็นผลดีมากกว่าการไม่รวมเป็นเครือข่าย

๖. การพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) คือการเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่าย เนื่องจากทุกฝ่ายต่างมีข้อจำกัดในกระบวนการทำงาน และมีความรู้ประสบการณ์ที่แตกต่าง ดังนั้นจึงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

^๔ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๕.

๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และผลการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามด้วยเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^๙ แบ่งเครือข่ายออกเป็นประเภทต่างๆ โดยใช้เกณฑ์บางประการประยุกต์กับเครือข่ายเพื่อปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑

ประเภทของเครือข่าย

เกณฑ์การแบ่ง	ประเภทของเครือข่าย
ขนาดของกลุ่ม	- เครือข่ายร่วม (total network) - เครือข่ายย่อย (sub network)
พื้นที่	- เครือข่ายระดับหมู่บ้านในพื้นที่ตำบล - เครือข่ายระดับหมู่บ้านในพื้นที่ข้ามตำบล - เครือข่ายระหว่างตำบลในอำเภอใดอำเภอหนึ่ง - เครือข่ายระดับตำบลข้ามพื้นที่อำเภอ - เครือข่ายระดับอำเภอในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง - เครือข่ายระดับอำเภอข้ามพรมแดนจังหวัด - เครือข่ายระหว่างจังหวัดในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง
ประเด็นที่สนใจร่วม	- เครือข่ายประเด็นที่น่าสนใจอาจแบ่งได้หลากหลาย อาทิ เครือข่ายการศึกษาทางเลือกเครือข่ายการเรียนรู้
วิชาชีพของสมาชิกกลุ่ม	- เป็นการแบ่งตามวิชาชีพของสมาชิกในเครือข่าย อาทิ เครือข่ายนักการเมือง เครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายครูอาจารย์ เครือข่ายนักธุรกิจ ฯลฯ
บทบาทของกลุ่ม	- เป็นการพิจารณาถึงบทบาทหลักที่เครือข่ายนั้นดำเนินการอยู่ อาทิ เครือข่ายการศึกษาวิจัยเพื่อปฏิรูปการศึกษาเครือข่ายผู้สนับสนุนด้านการเงิน
ลักษณะภาคีที่ร่วมในเครือข่าย	- เกิดได้สองทางหลัก คือ เครือข่ายแนวนอนและเครือข่ายแนวตั้ง
ระดับความผูกพัน	- การแบ่งด้วยเกณฑ์นี้ ใช้ระดับความผูกพันระหว่างบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางของเครือข่ายกับภาคีต่างๆ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นเครือข่ายที่มีความผูกพันใกล้ชิดในระดับสูงในระดับรองลงไป จนถึงเครือข่ายที่มีความผูกพันในระดับห่างไกล

^๙ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, หน้า ๗๒.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์^{๑๐} กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่าย โดยใช้พยัญชนะภาษาอังกฤษ ๔ ตัว คือ link หรือการเชื่อมต่อเพื่ออธิบายองค์ประกอบดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. การเรียนรู้ (learning) ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับความจำเป็นและความต้องการของตนเองและผู้อื่น

๒. การลงทุน (investing) ได้แก่ การลงทุนด้านเวลาและพลังงานในการติดต่อและเชื่อมประสานกับบุคคลต่างๆ

๓. การดูแล (nurturing) ได้แก่ การดูแลสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกของเครือข่ายอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องของการทำงานและสัมพันธภาพส่วนตัว

๔. การรักษา (keeping) ได้แก่ การรักษาทิศทางการบรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะการตรวจสอบความต้องการของสมาชิกและการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อแสวงหาแนวทางที่ทรงพลังในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

๒.๒.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย

จากกระบวนการและวิธีการจัดการเครือข่าย พบว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ในที่นี้จะกล่าวถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของเครือข่ายที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ดังนี้

ปัจจัยภายใน ที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จิตสำนึกต่อส่วนรวมของปัจเจกบุคคล การมีผู้นำเครือข่ายที่มีความรู้ ความสามารถ การมีระบบการบริหารจัดการในเครือข่ายที่เป็นระบบหรือมีกลไกที่เหมาะสมกับเครือข่าย การมีระบบสารสนเทศ/ข้อมูล/ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีพันธกรณีที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน การจัดการและการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง การเสริมสร้างภูมิความรู้และขบวนการทางปัญญา และการมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แหล่งทุน สถาบันวิชาการ หน่วยงานวิจัย และกองทุนสนับสนุนต่างๆ การมีเวทีสาธารณะ ขบวนการประชาสังคม และสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการรวมพลังเครือข่าย เช่น เหตุการณ์ทางธรรมชาติสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น^{๑๑}

^{๑๐} “อ่าแล้ว, ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สื่อสารกับสังคมเครือข่าย, หน้า ๘๑.”

^{๑๑} “อ่าแล้ว, พระมหาอุทัย อากาศโร, เครือข่ายธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า ๖๕.”

สัมพันธ์ เตชะอริก^{๑๒} ได้กล่าวถึง ปัจจัยความเข้มแข็งของเครือข่ายในระดับชุมชนไว้ ๒ ลักษณะ คือ ๑. เครือข่ายภายในชุมชน มีข้อควรพิจารณาอยู่ ๓ ประการ คือ การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ผลของกิจกรรม และความเข้มแข็งของผู้นำ ๒. เครือข่ายภายนอกชุมชน ได้แก่ การเชื่อมโยงงานของท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ของคนนอกชุมชน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สาขาวิชารัฐศาสตร์^{๑๓} ได้ศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนตามโครงการประสานความร่วมมือระหว่างสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับเครือข่ายภาคประชาชน พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชน คือ (๑) ความหลากหลายของกลุ่ม องค์กร เครือข่ายที่มีอยู่ในสังคม (๒) การสร้างเวทีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กรของภาคประชาชนด้วยกันและกับภาครัฐ/นักวิชาการ (๓) การสร้างระบบฐานข้อมูลขององค์กรเครือข่ายที่เป็นระบบ (๔) การเฝ้าติดตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (๕) การเข้าใจยอมรับในกระบวนการทำงานของกันและกัน (๖) ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น (๗) ทุนจากทั้งภายในและภายนอกชุมชนและ (๘) การประสานความร่วมมือขององค์กรชุมชนในเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทน

ในขณะที่ข้อจำกัดต่อกระบวนการพัฒนาของเครือข่ายภาคประชาชนคือ (๑) นโยบายของภาครัฐบางนโยบายที่ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (๒) การกระแสนงานที่มีได้อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจร่วมกับภาคประชาชน (๓) ขาดงบประมาณ/ทุนดำเนินการ (๔) ขาดองค์ความรู้และหน่วยงานที่สนับสนุนอย่างจริงจัง (๕) ขาดการพึ่งพาตนเองในด้านต่างๆ ทั้งทางเทคโนโลยี ทุน หรือบุคลากร ผู้นำ และ (๖) ขาดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยังไม่มีความต่อเนื่อง

จากแนวคิดเรื่องเครือข่ายและการเชื่อมโยงเครือข่ายที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายเป็นรูปแบบทางสังคมแบบหลวมๆ ที่ไม่มีขอบเขตของปัจเจกบุคคล โดยมีลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปแบบไม่เด่นชัดมากนัก ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มองค์กร และสถาบันที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ก็ได้ ในการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสาร มีการประชุม สัมมนา เผยแพร่เอกสารต่างๆ หรือมีการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในเรื่องที่เห็นพ้องต้องกัน และสามารถพัฒนาขึ้นเป็นองค์ความรู้ เพื่อความร่วมมือร่วมใจกัน ในการเข้าร่วมทำกิจกรรมตามความเหมาะสมภายใต้กฎเกณฑ์หรือเป้าหมายร่วมกัน และมีการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อใช้ให้เป็นคุณประโยชน์ของตนและชุมชนต่อไป

^{๑๒} สัมพันธ์ เตชะอริก, ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๘๕.

^{๑๓} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สาขาวิชารัฐศาสตร์, รายงานการวิจัยเรื่องสภาที่ปรึกษาฯ ในความคาดหวังของสังคมไทยและความเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๘๕.

๒.๓ รูปแบบการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดพิษณุโลก

ไพบุลย์ จำหงส์. (๒๕๕๕)^{๑๔} กล่าวว่า การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่ฝึกทักษะความชำนาญด้านการเกษตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้ฝึกทักษะความชำนาญที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นให้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และชุมชน เป็นผู้จัดการศูนย์การเรียนรู้ด้านบริหารจัดการ การวางแผนฟาร์ม การจัดทำบัญชี การดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ ภายใต้เทคโนโลยีการผลิต และการจัดการที่เหมาะสม ตามแผนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดโดยใช้เวทีชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้มาเรียนรู้ร่วมกันและนำไปปฏิบัติในฟาร์ม พื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง เพื่อการผลิตอาหารหลากหลายชนิด บริโภคอย่างเพียงพอในครัวเรือนและชุมชน และนำปัญหาอุปสรรคที่พบมาพูดคุยและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันวางแผนการพัฒนาชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีที่ปรึกษาระดับอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร ศูนย์ศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงภาคเอกชน คอยให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม

ซึ่งตามพระราชบรมราโชวาท และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชการที่ ๙ ในปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง ความพอมี พอใช้ การรู้จักพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งวัตถุประสงค์ ของการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมและปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง การที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ต้องมีการทบทวนให้เหมาะสมกับอาชีพของแต่ละกลุ่มทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรม ซึ่งความสำเร็จของทุกภาคีการพัฒนาในการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียง ควรจะต้องเกิดจากความตั้งใจ ความศรัทธาเชื่อมั่นในหลักแนวคิด ของแต่ละภาคส่วน เพราะเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ความสำเร็จอยู่ที่ใจตนเป็นสำคัญ

^{๑๔} ไพบุลย์ จำหงส์, เอกสารประกอบการบรรยายชุมชนบ้านทาป่าเปา หมู่ที่ ๖ ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน, ๒๕๕๔, (อัดสำเนา).

ดังนั้น การปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มจากตนเองด้วยการรู้จักกิน รู้จักใช้ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย หรือใช้จ่ายเกินกว่ารายได้ที่ตนได้รับ จนตกเป็นหนี้สินเกิดความเดือดร้อน แต่ควรมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง พอประมาณ ตามฐานะ ตามอัตภาพที่เหมาะสมกับตนเอง ใช้ความรู้ความสามารถของตนที่อยู่จัดการกิจการต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ และเห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกันในสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ถ้าประชาชนทุกคนปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง ก็จะช่วยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความพออยู่พอกิน และสามารถอุ้มชูตนเองได้และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นและสังคมได้ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมนั้น สามารถดำเนินการหลากหลายรูปแบบ และทุกภาคส่วนในสังคม โดยเริ่มจากการปลูกฝังในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชนชนบท การยกระดับชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่สามารถเป็นแบบอย่างและเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงสามารรถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนภายนอกได้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดในการทำงาน การใช้ชีวิต เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการ การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การจัดสภาพแวดล้อม จึงกล่าวได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงคือวิถีชีวิต”

คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ คือ การนำวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบายซึ่งอาจกำหนดเป็นกฎหมาย หรือคำสั่งของรัฐบาล ให้หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน ประชาชน จัดทำเป็นแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่เป็นรูปธรรมซึ่งประกอบด้วย การจัดการทรัพยากรต่างๆ ทั้งทางด้านคน งบประมาณ การจัดการ และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อดำเนินการให้สำเร็จและตอบสนองตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนด และเพื่อให้การออกแบบขององค์การ และการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทาง การดำเนินงานตามโครงการที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๔ การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาที่ผ่านมาของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแสดงความเข้ากับยุคสมัยในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ในการบริหาร การศึกษาอื่นๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ^{๑๕} อภิชัย พันธเสน^{๑๖} ก็ชี้ให้เห็นว่ามีการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง แต่

^{๑๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า ๑ ทศวรรษ, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘.

การขับเคลื่อนยังจะต้องทำต่อไป เพราะยังกล่าวไม่ได้ว่าสังคมไทยมีความพอเพียงที่จะทำให้การพัฒนา มีความสมดุลและยั่งยืน ดังที่สรุปผลในการศึกษาของ วิจิต หล่อจิระชุมภ์กุล และ จิราวัลย์ จิตรถ เวช^{๑๗} และประสพโชค มั่งสวัสดิ์ และ นิรมล อริยาภาภมล^{๑๘} ว่าตัวชี้วัดต่างแสดงว่ามีความเสี่ยงที่จะ นำการพัฒนาที่ไม่สมดุลยั่งยืนได้ การสำรวจของ อติศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ณดา จันทรสม^{๑๙} ชี้ ว่า แม้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจจะรับรู้เรื่องของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ความเข้าใจยังไม่ ครบคลุม โดยเฉพาะเงื่อนไขคุณธรรมและความรู้ของความพอเพียง รวมทั้งยังมีข้อจำกัดในการนำไป ประยุกต์

เมื่อพิจารณาว่าการขับเคลื่อน คือการทำให้ทุกภาคส่วนมีองค์ความคิดของความพอเพียง ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Mind Set) เพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงอย่างสมดุลและ ยั่งยืน การขับเคลื่อนให้มีกว้างขวาง ครอบคลุมรอบด้านก็มีความจำเป็น การศึกษาถึงการประยุกต์ ในแต่ละกรณี แต่ละสถานการณ์และการใช้เครื่องมือขับเคลื่อนที่เหมาะสมก็ยังคงน่าจะเป็นประโยชน์อยู่ มาก

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๕)^{๒๐} เสนอว่า การ ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ควรให้ความสำคัญในประเด็นหลักอย่างน้อย ๔ ประการคือ

ประการแรก การขับเคลื่อนด้านการศึกษาเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาคน

ประการที่สอง การขยายผลในกลุ่มเป้าหมาย ๓ กลุ่มหลัก คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่ม ชุมชนและประชาสังคม กลุ่มภาคธุรกิจ

ประการที่สาม การเผยแพร่สู่ต่างประเทศ ประการสุดท้าย คือการเปิดเวทีสาธารณะในทุก ระดับเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อยอดความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

^{๑๖} อภิชัย พันธเสน, เหลียวหลังเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในทศวรรษหน้า (๒๕๕๖- ๒๕๖๕), (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๘ – ๑๙.

^{๑๗} วิจิต หล่อจิระชุมภ์กุล และ จิราวัลย์ จิตรถเวช, ฐานข้อมูลและการพัฒนาตัวชี้วัดในการพัฒนาที่ สมดุลและยั่งยืน. เอกสารประกอบการสัมมนา ๑๕ ปี, ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕, (อัสสัมชัญ).

^{๑๘} ประสพโชค มั่งสวัสดิ์ และ นิรมล อริยาภาภมล, เศรษฐกิจไทย ๑๕ ปี หลังวิกฤติ : พอเพียงหรือ ยัง. เอกสารประกอบการสัมมนา ๑๕ ปี, ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕, (อัสสัมชัญ).

^{๑๙} อติศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ณดา จันทรสม, ๑๕ ปีหลังวิกฤติ: การรับรู้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเอกสารประกอบการสัมมนา ๑๕ ปี, ๒๕๕๕, (อัสสัมชัญ).

^{๒๐} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. จากปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า ๑ ทศวรรษ, ๒๕๕๕, หน้า ๓๘ – ๔๐, (อัสสัมชัญ).

กระบวนการบริหาร

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า สำหรับกระบวนการบริหารจัดการ มี ๕ ประการ (POCCC) ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) คือ การศึกษาข้อมูลในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคต แล้ววางแผนเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติไว้

๒. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ การสั่งให้คนทำงานตามที่มอบหมายงานให้ทำ บังคับบัญชาให้พนักงานทำงานตามภารกิจของหน่วยงาน

๔. การประสานงาน (Coordination) คือ การดูแลควบคุมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ทำงานสามารถได้โดยสะดวกเต็มความสามารถ

๕. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางเอาไว้ ตรวจสอบให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

Gulick L. and Urwick J. กล่าวว่า หลักการบริหารจัดการเมื่อนำมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ ในที่สุดได้คำตอบสั้นๆ คือ POSDCoRB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร ๗ ประการ คือ

๑. P = Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่าทำอะไรบ้าง เพื่ออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร การวางแผนจะต้องทำก่อนการลงมือปฏิบัติ

๒. O = Organizing หมายถึง การจัดการองค์การ กล่าวคือ เป็นการจัดสายงานแบ่งแยกอำนาจการบริหารให้ผู้ปฏิบัติงานทราบบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน เพื่อจะได้ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

๓. S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคลอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีการประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

๔. D = Directing หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการบอกทิศทางการทำงานเสนอแนะวิธีการทำงานหลังจากที่ได้วิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้วว่า ควรทำอะไรบ้าง อย่างไร ไปในทิศทางใด

๕. Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน อันได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยและบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ซึ่งอาจจะต้องใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การสื่อสารการกำหนดระเบียบแผนในการทำงาน เป็นต้น

๖. R = Reporting หมายถึง การรายงาน การทำงานทุกอย่างจะมีการรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปว่าตนเองได้ทำอะไรบ้าง อย่างไร ได้ผลประการใด

๗. B = Budgeting หมายถึง การจัดทำงานงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องเหมาะสมกับกิจกรรมจะเห็นได้ว่า POSDCoRB ของกูลิคนี้มีลักษณะซ้ำซ้อนกับ POCCC ของฟาโยลแต่จัดขั้นตอนไว้ละเอียดกว่าจึงได้มีผู้นิยมนำมาใช้และเผยแพร่ในเวลาต่อมา^{๒๑}

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีขั้นตอนและเหมาะสมกับหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งกระบวนการบริหารบางตำราเรียกว่า หน้าที่ของการจัดการ ซึ่งมีหลายหน้าที่แตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการแต่ละคน แต่จะมีหลักการใหญ่ๆ คล้ายคลึงกัน

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย^{๒๒}

๒.๕.๑ ความเป็นมาจังหวัดพิษณุโลก

พิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สร้างเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ สมัยขอมมีอำนาจปกครองแถบนี้ โดยมีปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ศิลาจารึกสุโขทัย ซึ่งเดิมที คนไทยสมัยก่อนแบ่งออกเป็น ไทยเหนือและไทยใต้ ซึ่งกลุ่มคนที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ขึ้นไป เรียกว่า "ชาวเหนือ" หรือ "คนเหนือ" และเรียนกลุ่มคนที่อยู่ทางกรุงศรีอยุธยาลงมา เรียกว่า "เมืองใต้" พิษณุโลกแต่เดิมมีชื่อเรียกว่า เมืองสองแคว เนื่องจากเมืองที่ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำน่านและแม่น้ำแควน้อย (ที่ตั้งของวัดจุฬามณีในปัจจุบัน) ในสมัยสุโขทัย ครั้นสมเด็จพระบรมราชาธิราชได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองสองแควมาตั้งอยู่ ณ ที่ปัจจุบัน เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๑๙๐๐ และยังเรียกว่า เมืองสองแควเรื่อยมา ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นพิษณุโลก ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อครั้งที่เสด็จมาปกครองเมืองสองแควตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๖ จนถึงรัชกาลในปี พ.ศ. ๒๐๓๑ เมืองพิษณุโลกมีฐานะเป็นราชธานีแทนกรุงศรีอยุธยาจนถึง ๒๕ ปี ในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และเป็นเมืองลูกหลวง ซึ่งกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาส่งมหาอุปราช หรือพระราชโอรสมาครองเมือง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของไทย ก็ทรงมีพระราชสมภพ ณ เมืองนี้ และเมื่อทรงดำรงตำแหน่งมหาอุปราช พระองค์ครองเมืองพิษณุโลกเช่นกัน

^{๒๑} Gulick L. and Urwick J., *Papers on the Science of Administration*, (New York : Institute of Public Administration, 1973), pp. 18-19.

^{๒๒} จังหวัดพิษณุโลก . ๒๕๕๖ . บรรยายสรุปจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี ๒๕๕๖., <<http://www.phitsanulok.go.th/index๑.html>>, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอน้ำปาด อำเภอพิชัย และอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเมืองพิจิตร อำเภอสามง่าม อำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร และอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอหล่มสัก อำเภอเขาค้อ อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอศรีสำโรง อำเภอกงไกรลาศ และอำเภอศรีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดเลย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๒.๕.๓ ลักษณะภูมิประเทศ – ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง มียุทธศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ในด้านที่ตั้ง ซึ่งมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว เนื่องจากมีส่วนที่เชื่อมต่อกับภาคกลางกับภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ เป็นจังหวัดที่มีลักษณะเชื่อมต่อไปยังประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอินโดจีน โดยมีภูมิประเทศติดต่อกับเทือกเขาที่พาดจากภาคเหนือ เป็นที่กั้นแบ่งเขตกับแขวงไชยบุรี ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดพิษณุโลก ตัวเมืองพิษณุโลก ตั้งอยู่บนสองฝั่งแม่น้ำน่าน ทางตอนเหนือและตอนกลางเป็นเขตที่ราบสูงและมีขอบเขตภูเขาสูง ด้านตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอวังทอง อำเภอวัดโบสถ์ อำเภอชาติตระการ และอำเภอเนินมะปราง ทั้งนี้เขตที่ราบหุบเขานครไทย และ ที่ราบหุบเขาชาติตระการด้วย โดยที่หุบเขานครไทยเป็นที่ราบดินตะกอนที่อุดมสมบูรณ์ที่มีลักษณะเป็นแบบคั้งกระทะ ส่วนที่ราบหุบเขาชาติตระการ มีรูปร่างคล้ายพระจันทร์เสี้ยว เป็นที่ราบดินตะกอนที่อุดมสมบูรณ์เช่นเดียวกัน พื้นที่ตอนกลางทางใต้เป็นที่ราบ และตอนใต้เป็นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณลุ่มแม่น้ำน่านและแม่น้ำยม เป็นย่านการเกษตรที่สำคัญที่สุดของจังหวัด ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอบางระกำ อำเภอเมืองพิษณุโลก อำเภอพรหมพิราม และบางส่วนของอำเภอวังทอง และอำเภอเนินมะปราง

ภูเขาสูงในเขตจังหวัดพิษณุโลก ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนกลางของจังหวัด ได้แก่ เขาช่องลม เขาโหม่งค์ เขาคันโช้ง เขาสมอแครง และเขาฟ้า ด้านตะวันออกเป็นเทือกเขาต่อเนื่องจากตอนใต้ของจังหวัดอุตรดิตถ์ต่อเนื่องมาทางใต้ติดกับจังหวัดเพชรบูรณ์ ในพื้นที่ตั้งแต่อำเภอชาติตระการ และอำเภอนครไทย อำเภอวังทอง และอำเภอเนินมะปราง ลักษณะแบ่งแนวเขตจังหวัดพิษณุโลกกับจังหวัดเลยและเพชรบูรณ์

ลักษณะภูมิอากาศบริเวณจังหวัดพิษณุโลก มีบริเวณความกดอากาศสูง หรือมวลอากาศเย็นกำลังค่อนข้างแรง จากประเทศจีนแผ่ปกคลุมประเทศไทยตอนบนและทะเลจีนใต้ ทำให้บริเวณเทือกเขาและยอดดอย อากาศหนาว ทึ่ศนวิสัย ๘-๑๐ กิโลเมตร ตอนเช้าลดลงเป็น ๕-๗ กิโลเมตร ลมตะวันออกเฉียงเหนือ ความเร็ว ๑๐-๒๐ กิโลเมตร/ชั่วโมง

๒.๕.๔ การปกครอง / ประชากร

จังหวัดพิษณุโลกมีเขตการปกครอง และจำนวนประชากร และการบริหารราชการข้อมูลล่าสุด เมื่อตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒

เขตการปกครอง และจำนวนประชากร และการบริหารราชการ

ข้อมูลล่าสุดเมื่อตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

จำนวน/คน	ชาย/คน	หญิง/คน	ความหนาแน่น คน/ตาราง กม.
๘๕๓,๕๗๕	๔๑๙,๒๕๔	๔๓๔,๓๒๑	๗๘.๙๑

แยกเป็นเขตพื้นที่การปกครองเฉพาะเขตเทศบาลนครพิษณุโลก มีประชากร ๗๒,๗๑๑ คน

ตารางที่ ๒.๓

เขตพื้นที่การปกครอง

อำเภอ	ประชากร (คน)	ท้องถิ่น			ตำบล	หมู่บ้าน
		เทศบาลนคร/ เทศบาลเมือง	เทศบาล ตำบล	อบต.		
เมือง	๒๘๐,๕๙๕	๑/๑	๓	๑๗	๑๙	๑๗๓
นครไทย	๘๖,๐๖๒	๐	๒	๙	๑๑	๑๔๕
เนินมะปราง	๕๘,๐๕๓	๐	๓	๕	๖	๗๗
บางกระทุ่ม	๔๘,๓๕๙	๐	๒	๗	๙	๘๗
ชาติตระการ	๔๐,๓๗๙	๐	๑	๖	๖	๗๒
พรหมพิราม	๘๗,๗๓๓	๐	๒	๑๒	๑๒	๑๒๓
วังทอง	๑๒๐,๔๐๕	๐	๑	๑๑	๑๑	๑๖๘
วัดโบสถ์	๓๗,๕๔๘	๐	๑	๖	๖	๖๑
บางระกำ	๙๔,๔๔๑	๐	๕	๘	๑๑	๑๔๒
รวม	๘๕๓,๕๗๕	๒	๒๙	๘๑	๙๑	๑,๐๔๘

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดพิษณุโลก เดือนตุลาคม ๒๕๕๕

๒.๕.๕ สภาพสังคม

๒.๕.๕.๑ การศึกษา

จังหวัดพิษณุโลก มีสถาบัน / สถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ๕๒๖ แห่ง ๑ สาขา แยกเป็นแต่ละระดับ ดังนี้

- ๑) อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา รวม ๕๐๘ แห่ง
- ๒) ศึกษาพิเศษ ๑ แห่ง
- ๓) สถาบันอาชีวศึกษา ๘ แห่ง
- ๔) วิทยาลัยสงฆ์ ๓ แห่ง
- ๕) สถาบันอุดมศึกษา (รวมสาขา) รวม ๖ แห่ง

ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยนเรศวร, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาพิษณุโลก, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , มหาวิทยาลัยพิษณุโลก และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ตารางที่ ๒.๔

แสดงจำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เขตพื้นที่	สังกัด สพฐ.			สังกัด สช.			รวม
	ก่อน ประถม	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	ก่อน ประถม	ประถม ศึกษา	มัธยม ศึกษา	
พิษณุโลก เขต ๑	๔,๙๑๗	๑๖,๐๓๓	๓,๕๗๙	๓,๗๑๕	๘,๓๗๑	๒,๗๖๐	๓๙,๓๗๕
พิษณุโลก เขต ๒	๔,๔๔๓	๑๓,๐๐๕	๓,๙๘๐	๑๔๐	๓๔๓	๒๑๘	๒๒,๑๒๙
พิษณุโลก เขต ๓	๕,๐๔๐	๑๔,๒๑๑	๔,๐๔๑	๖๑๗	๑,๓๔๓	๓๙๕	๒๕,๖๔๗
สพม. เขต ๓๙	-	-	๓๑,๗๒๒	-	-	-	๓๑,๗๒๒
รวม	๑๔,๔๐๐	๔๓,๒๔๙	๔๓,๓๒๒	๔,๔๗๒	๑๐,๐๕๗	๓,๓๗๓	๑๑๘,๘๗๓

ที่มา : รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต ๑

๒.๕.๕.๒ การสาธารณสุข

ในปี ๒๕๕๕ จังหวัดพิษณุโลกมีสถานพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย

- โรงพยาบาลรัฐบาล ๙ แห่ง
- โรงพยาบาลเอกชน ๖ แห่ง
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน ๑๔๔ แห่ง
- สถานีอนามัย ๒ แห่ง
- คลินิก ๒๘๕ แห่ง
- จำนวนเตียงสำหรับผู้ป่วย ๑,๙๐๓ เตียง
- บุคลากรทางการแพทย์ มีจำนวน
- แพทย์ ๒๓๓ คน
- พยาบาลวิชาชีพ ๑,๗๗๕ คน
- ทันตแพทย์ ๕๕ คน
- เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ๔๘๕ คน
- เภสัชกร ๘๓ คน

๒.๕.๕.๓ สาธารณูปโภค

- ไฟฟ้า ในปี ๒๕๕๕ จังหวัดพิษณุโลกมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า จำนวน ๒๔๘,๑๙๙ ราย กระแสไฟฟ้าใช้ทั้งสิ้น ๗๗,๑๗๓,๔๐๓ ล้านกิโลวัตต์ / ชั่วโมง

- ประปา ในปี ๒๕๕๔ จังหวัดพิษณุโลก มีอัตราการการผลิต ๑,๐๙๐ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ปริมาณน้ำที่ผลิตได้ ๒๖,๑๖๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้ ๑๒,๘๕๙ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

- รถไฟ มีขบวนรถโดยสารผ่าน ขึ้น - ล่อง จากกรุงเทพฯ - เชียงใหม่ เชียงใหม่ - กรุงเทพฯ

- ทางรถยนต์ มีทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัดและถนนสายต่างๆ ช่วยให้ประชาชนสามารถเดินทางภายในอำเภอ และระหว่างจังหวัดได้สะดวก

- ทางอากาศ มีท่าอากาศยานพาณิชย์ ๑ แห่ง มีเที่ยวบิน ดอนเมือง - พิษณุโลก,

พิษณุโลก - ดอนเมือง , พิษณุโลก - เชียงใหม่ , เชียงใหม่ - พิษณุโลก

- ทางน้ำ มี ๓ สาย คือ แม่น้ำน่าน , แม่น้ำยม และแม่น้ำแควน้อย สามารถใช้ได้เฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลากเท่านั้น

- ทางด้านการไปรษณีย์ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีที่ทำการไปรษณีย์กระจายอยู่ทุกอำเภอรวม ๑๕ แห่ง และมีเคาน์เตอร์ไปรษณีย์ ๓ แห่ง คือ เคาน์เตอร์บริการไปรษณีย์

มหาวิทยาลัยนเรศวร เคาน์เตอร์บริการไปรษณีย์บรมไตรโลกนาถ และ เคาน์เตอร์บริการไปรษณีย์สี่แยกอินโดจีน และไปรษณีย์เคลื่อนที่ ๑ แห่ง

- ทางด้านโทรศัพท์ ในปี ๒๕๕๕ จังหวัดพิษณุโลกมีชุมสายโทรศัพท์ ๙๖ แห่ง จำนวนหมายเลขโทรศัพท์ทั้งสิ้น ๕๓,๒๙๔ เลขหมาย โดยเปิดใช้งาน ๓๑,๓๔๓ เลขหมาย

๒.๕.๕.๔ ศาสนา

จังหวัดพิษณุโลกมีประชากรที่นับถือศาสนาต่างๆ โดยมีประชากรที่นับถือ ศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๘.๙๓ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๐.๘๓ ศาสนาอิสลาม ร้อยละ ๐.๑๗ และศาสนาอื่นๆ จังหวัดพิษณุโลกมีศาสนสถาน จำนวน ๖๐๐ แห่ง จำแนกเป็น

- วัด จำนวน ๒๗๔ วัด
- สำนักสงฆ์ จำนวน ๒๙๔ แห่ง
- มัสยิด จำนวน ๑ แห่ง
- โบสถ์คริสต์ จำนวน ๓๑ แห่ง

๒.๕.๖ สภาพทางเศรษฐกิจ

จังหวัดพิษณุโลกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมากที่สุดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง และจังหวัดพิษณุโลกยังเป็นศูนย์กลางการค้า บริการ และเป็น Logistics Center ของสี่แยกอินโดจีน ประกอบกับจังหวัดพิษณุโลกยังมีศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ไปสู่การเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางเศรษฐกิจ และการค้าที่จะช่วยสนับสนุนให้จังหวัดมีการขยายตัวมากขึ้น

ด้านการเกษตร

จังหวัดพิษณุโลกมีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร โดยเฉพาะพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และถั่วเหลือง ส่วนการทำนา มีทั้งนาปีและนาปรัง โดยจะทำในลักษณะนาดำ นานหว่าน นานหว่านตม ข้าวไร่

ด้านพืช พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มะม่วง ฝรั่ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓/๕๔ มีเนื้อที่ปลูกข้าว ใช้สำหรับปลูกข้าวเจ้า ๒,๘๗๑,๔๐๖ ไร่ ผลผลิตที่ได้จากการเก็บเกี่ยว ๑,๐๖๙,๘๒๙ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๗๔๒ กิโลกรัมต่อไร่

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓/๕๔ พืชไร่ที่นิยมปลูกกันมาก เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง

อ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง ถั่วเขียวผิวมัน ถั่วลิสง ฯลฯ ส่วนไม้ผลและไม้ยืนต้นที่นิยมปลูก เช่น มะม่วง ลำไย มะขามหวาน กล้วยน้ำว้า สับปะรด ฯลฯ สำหรับพืชผักที่นิยมปลูกกันมาก ได้แก่ มันเทศ พริกชี้หู กระเทียม ข้าวโพดรับประทาน เป็นต้น จำนวนครัวเรือนที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ๑๑,๘๔๖ ครัวเรือน ปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้ ๕,๖๒๓,๖๔๗ กิโลกรัม

ในปี ๒๕๕๒ สินค้าเกษตรข้าวนาปี นาปรัง มีผลผลิต ๒.๑๕ ล้านตัน มูลค่า ๘,๗๐๗ ล้านบาท รองลงมา คือ อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ด้านปศุสัตว์ การทำปศุสัตว์ ได้แก่การเลี้ยงโคเนื้อ กระบือ สุกร และสัตว์ปีก ปี ๒๕๕๒ มีผลผลิตโคเนื้อ มีมูลค่า ๖๗๒ ล้านบาท ไข่เป็ด มีมูลค่า ๕๖๕ ล้านบาท

ด้านประมง การทำประมงในจังหวัดพิษณุโลก มี ๒ ลักษณะ คือ การจับสัตว์น้ำตามธรรมชาติ ซึ่งจังหวัดพิษณุโลก เป็นที่ลุ่ม แหล่งเก็บน้ำ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยปี ๒๕๕๒ มีมูลค่าสัตว์น้ำทางธรรมชาติ ๘,๘๗๕ ตัน มูลค่า ๒๖๕ ล้านบาท การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ๕๙๙ ตัน มูลค่า ๙๙ ล้านบาท

ด้านอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม เป็นสาขาที่มีสัดส่วนรายได้ลำดับ ๒ ของจังหวัด มูลค่าประจำปี ๒๕๕๓ มีมูลค่า ๑๒,๔๙๖ ล้านบาท โดยจังหวัดพิษณุโลก มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก และมีโรงสีข้าวมีจำนวนมากที่สุด สถานประกอบการอุตสาหกรรมในปี ๒๕๕๔ มีจำนวนทั้งสิ้น ๖๓๓ สถานประกอบการ มีจำนวนเงินทุนทั้งหมด ๑๐,๓๔๗,๑๓๘,๙๕๙ บาท โดยสถานประกอบการอุตสาหกรรมในอำเภอเมือง มีจำนวน ๓๖๔ สถานประกอบการ จำนวนเงินทุน ๓,๖๕๔,๕๔๒,๙๙๑ บาท สถานประกอบการอุตสาหกรรมในอำเภอฟาร์มโพธิ์ มีจำนวน ๖๑ แห่ง จำนวนเงินทุน ๙๕๔,๑๘๙,๐๘๓ บาท และสถานประกอบการอุตสาหกรรมในอำเภอบางระกำ มีจำนวน ๕๗ แห่ง จำนวนเงินทุน ๖๔๐,๖๒๖,๒๔๐ บาท

๒.๕.๗ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๕.๗.๑ ที่ดิน

จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ ๖,๗๕๕,๙๐๙ ไร่ โดยแบ่งพื้นที่ถือครองที่ดิน และป่าไม้ โดยมีการใช้ประโยชน์ เป็นที่อยู่อาศัย ๘๐,๗๖๒ ไร่ ที่นา ๑, ๔๕๒,๔๓๔ ไร่ พืชไร่ ๖๒๗,๐๐๘ ไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้น ๑๖๗,๓๖๑ ไร่ สวนผักและไม้ดอก ๑๗,๒๙๐ ไร่ พืชไร่เลี้ยงสัตว์ ๑๑,๔๔๑ ไร่ ที่อื่นๆ ๔๒,๔๓๘ ไร่ ที่รกร้างว่างเปล่า ๖,๒๐๑ ไร่ ที่นอกการเกษตร ๑,๙๖๖,๙๗๙ ไร่ ป่าไม้ ๒,๔๓๖,๖๐๖.๙๓ ไร่

๒.๕.๗.๒ ทรัพยากรป่าไม้

ในปี ๒๕๕๕ มีพื้นที่ป่าสมบูรณ์ ๒,๔๓๖,๖๐๖.๙๓ ไร่ คิดเป็น ๓๕.๘๙ % ลักษณะ ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ ผสมป่าดิบแล้ง ไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็ง ไม้รัง ฯลฯ ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด จำนวน ๑๓ ป่า ป่าเตรียมการสงวน อีก ๒ แห่ง มีอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน จำนวน ๖ แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติ พังงา-คลองหลวง ภูหินร่องกล้า น้ำตกชาติตระการ ภูสอยดาว แก่งเจ็ดแคว และวนอุทยานเขาพนมทอง มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ๒ แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูเมี่ยง-ภูทอง และ ภูซัด และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ๓ แห่ง คือ ถ้ำผาท่าพล เขาน้อย - เขาประดู่ และ หนองน้ำขาว อ.บางระกำ สภาพป่าในปัจจุบัน มีการปลูกไม้สัก-ประดู่ ยาง

ยางพารา ไม้ ยูคาลิปตัส ในที่ดินของเอกชนเป็นจำนวนมาก มีการตัดไปใช้สอย และจำหน่ายเป็นจำนวนมาก แต่ก็ได้มีการส่งเสริมให้มีการปลูก แจกจ่ายกล้าไม้จากภาครัฐ สภาพป่าไม้ในท้องที่ จึงค่อนข้างจะสมบูรณ์

๒.๕.๗.๓ ทรัพยากรน้ำ

จังหวัดพิษณุโลกมีแหล่งน้ำผิวดิน ประกอบด้วยลุ่มน้ำ ๒ ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำน่าน โดยมีแม่น้ำและลุ่มน้ำสาขา ที่สำคัญ ได้แก่

แม่น้ำยม เกิดจากเทือกเขาสูงตอนเหนือในเขตสันเขาผีปันน้ำ ไหลผ่านจังหวัดแพร่ สุโขทัย ผ่านเข้าพื้นที่ทางตะวันตกของจังหวัด ก่อนไหลผ่านอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ไปสู่จังหวัดพิจิตร

แม่น้ำน่าน ต้นกำเนิดมาจากภูเขาสูงทางตอนเหนือของประเทศไทย บริเวณภูเขาผีปันน้ำ ทิวเขาหลวงพระบาง และทิวเขาเพชรบูรณ์ ไหลมาทางตอนใต้ผ่านจังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ เข้าเขตจังหวัดพิษณุโลกทางอำเภอรพรมพิราม ไหลคดเคี้ยวผ่านอำเภอเมืองพิษณุโลก ในแนวเหนือใต้ไปทางอำเภอบางกระทุ่ม ไหลผ่านไปจังหวัดพิจิตร

แม่น้ำแควน้อย มีต้นกำเนิดบริเวณทิวเขาหลวงพระบาง และทิวเขาเพชรบูรณ์ต่อเขตภูเขาสูงจังหวัดอุตรดิตถ์ ไหลผ่านที่ราบหุบเขาชาติตระการ บรรจบกับลำห้วยต่างๆ ในพื้นที่ภูเขาสูงในเขตอำเภอชาติตระการ ไหลผ่านที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน ไหลผ่านอำเภอวัดโบสถ์ อำเภอรพรมพิราม บรรจบกับแม่น้ำน่านในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก โดยแม่น้ำแควน้อยมีลำคลองสาขา เช่น ลำน้ำภาค คลองโป่งนก คลองหางกา เป็นต้น

แม่น้ำวังทอง มีต้นกำเนิดจากภูเขาสูงด้านตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดพิษณุโลก อยู่ในกลุ่มทิวเขาเพชรบูรณ์ ทางอำเภอนครไทย อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก กับอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ต้นน้ำบริเวณนี้มีลำห้วย ๒ สาย เรียกว่า คลองเข็กน้อย และคลองเข็กใหญ่ ไหลมารวมกันเลียบถนนสายพิษณุโลก หล่มสัก ผ่านอำเภอวังทองเข้าสู่อำเภอเมืองพิษณุโลก

แม่น้ำเหือง มีต้นกำเนิดจากภูเขาสูงในเขตอำเภอชาติตระการ บริเวณชายแดนไทย – ลาว ไหลวกวนแนวชายแดน ไปสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย นอกจากนี้ ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกมีคลองที่สำคัญ เช่น คลองบางแก้ว ในอำเภอบางระกำ คลองโป่งนก อำเภอรพรมพิราม คลองห้วยผึ้ง คลองไทรน้อย คลองบ้านมุง คลองชมพู คลองวังยาง คลองห้วยไร่ ในพื้นที่อำเภอนิคมบ่งพร

๒.๕.๗.๔ ทรัพยากรแร่ธาตุ

แร่ธาตุที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

- ๑) การขุดทราย ในเขตอำเภอบางระกำ เพื่อการก่อสร้าง

๒) แร่น้ำมัน บริษัทไทยเซลล์ประเทศไทยสัมปทานในเขตอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชรซึ่งครอบคลุมอำเภอบางระกำจังหวัดพิษณุโลก ด้วย

๓) เหมืองแร่หิน ที่ตำบลบ้านมุง อำเภอเนินมะปรางโดย หจก.ดาวศุภกิจ ทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง รัฐเก็บเงินค่าภาคหลวงได้ ๓,๔๖๐,๐๐๐ บาท

๔) แร่ทองคำ บริษัทรัชภูมิไม่นิ่งจำกัด สำรวจแร่ทองคำเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในท้องที่ตำบลบ้านมุง , ตำบลวังยาง , อำเภอเนินมะปราง

๕) ปีโตรเลียม กรมพลังงาน โดยบริษัทวินชาออยด์ จำกัด สำรวจปิโตรเลียมเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในท้องที่อำเภอวัดโบสถ์ วังยาง นครไทย และชาติตระการ

๒.๕.๘ ประเพณี วัฒนธรรม

ประเพณีการแข่งขันเรือยาว เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้ยึดถือมาเป็นเวลาช้านานจนกระทั่งปัจจุบัน โดยจะจัดงานประมาณเดือนกันยายนของทุกปีที่บริเวณแม่น้ำน่าน หน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร ในงานนี้จะมีการประกวดขบวนเรือ การแข่งขันเรือยาวประเพณี และการประดับขบวนเรือต่างๆ สวยงาม น่าชม โดยมีเทศบาลนครพิษณุโลก เป็นผู้จัดงาน

ประเพณีปักธงชัย เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยชาวนครไทยมีความเชื่อว่า อำเภอนครไทย คือ เมืองบางยางในอดีต ซึ่งพ่อขุนบางกลางหาวใช้เป็นที่รวบรวมไพร่พลเพื่อขับไล่ขอม ในการต่อสู้ครั้งนั้น พ่อขุนบางกลางหาวได้รับชัยชนะ จึงทรงเอาผ้าคาดเอวผูกปลายไม้ปักไว้บนยอดเขาช้างล้วง เพื่อเป็นอนุสรณ์ในชัยชนะ ชาวนครไทยจึงได้ยึดถือเป็นประเพณีในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี ชาวนครไทยจะร่วมกันทอผืนธงผ้าฝ้ายและนำไปยังเขาช้างล้วงเพื่อปักธงชัย ในงานจะมีกิจกรรมต่างๆ เช่น ประกวดแห่ธง การแข่งขันผู้พิชิตเขาช้างล้วง การประกวดธิดापักธง โดยอำเภอนครไทย เป็นผู้จัดงาน

ประเพณีสงกรานต์น้ำพระพุทธชินราช เป็นประเพณี ที่ชาวพิษณุโลกพากันมาสรงน้ำพระพุทธชินราช ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้าน คู่เมือง ถือเป็นที่พึงพอใจ และเป็น สิริมงคลในวันสงกรานต์ ซึ่งงานจะจัดตรงกับวันสงกรานต์ วันที่ ๑๓ - ๑๕ เมษายนของทุกปี วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร เป็นผู้จัดงาน

ประเพณีการเล่นคอน หรือ อื่นคอน เป็นการเล่นระหว่างหนุ่มสาว ที่โยนลูกช่วงให้แก่กัน พร้อมกับร้องรำทำเพลง เทศกาลที่นิยมเล่น คือ หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวในนาเรียบร้อยแล้ว เริ่มประมาณเดือน ๔ - ๕ ของทุกปี

การละเล่นพื้นบ้านมั่งคละ “มั่งคละ” เป็นดนตรีพื้นบ้านเก่าแก่ของจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วยอุปกรณ์ดังนี้ กลองมั่งคละ กลองสองหน้า ฆ้อง ปี่ ฉิ่ง ฉาบ วงดนตรีมั่งคละนี้ ชาวจังหวัด

พิชญ์โลกใช้เล่นไม่ว่าจะเป็นงานมงคล หรืออุปมงคล เพลงที่ใช้เล่นมีหลายจังหวะและลีลา เช่น เพลง นมยาน กระตกแป้ง เพลงแพะชนแกะ เป็นต้น ต่อมาศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิชญ์โลก ได้จัดให้มีการ แสดงระบำประกอบดนตรีมั่งคละ

๒.๕.๙ การท่องเที่ยว

จังหวัดพิชญ์โลก เป็นจังหวัดที่มีลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่หลากหลาย ทำให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ ทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จึงทำให้การท่องเที่ยวจังหวัดพิชญ์โลกทำรายได้ ไม่น้อยในแต่ละปี รวมทั้งเกิดจาก การที่เป็นจังหวัดศูนย์กลางภาคเหนือตอนล่างที่มีความหลากหลายทั้งทางด้าน วัฒนธรรมประเพณี โบราณสถาน การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับทั้งจังหวัดสุโขทัย เพชรบูรณ์ และตาก โดยแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งต่างชาติและในประเทศ เข้ามาเยี่ยมชมจังหวัดพิชญ์โลกไม่ต่ำกว่า ๒,๗๐๐,๐๐๐ คน มีรายได้เข้ามาในจังหวัดกว่า ๕,๐๐๐ ล้านบาท แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ดังนี้

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร (วัดใหญ่) วัดนี้ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ด้านตะวันออก ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดพิชญ์โลก สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ลิไท) เป็น ที่ประดิษฐาน “พระพุทธรชินราช” ซึ่งเป็นพระพุทธรูป ปางมารวิชัย และถือว่าเป็นพระพุทธรูป คู่บ้านคู่เมืองที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย ในแต่ละปี จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาว ต่างประเทศมาเยี่ยมชมจำนวนมาก

วัดจุฬามณี อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๕ กิโลเมตร วัดนี้เป็นโบราณสถานที่มียาก่อน สมัยสุโขทัย ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เป็นวัดที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงผนวช เป็นเวลา ๘ เดือน ๑๕ วัน สิ่งสำคัญที่มีค่าสูงทางศิลปะคือ ปรangkแบบขอม

วัดนางพญา วัดนี้มีชื่อเสียงในด้านพระเครื่อง มีชื่อเรียกว่า “พระนางพญา” ซึ่งมีการพบกรุ พระนางพญาในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ และ พ.ศ. ๒๔๘๗

ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตั้งอยู่ในโรงเรียนพิชญ์โลกพิทยาคม ซึ่งแต่เดิมเป็น พระราชวังจันทน์ ที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมาก่อนในอดีต ทางจังหวัดพิชญ์โลก ร่วมกับประชาชน ให้กรมศิลปากรสร้างศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชขึ้น ตัวศาลเป็นรูปทรงไทย โบราณตรัมข เป็นที่ประดิษฐานพระรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ปั้นเท่าองค์จริง ประทับนั่ง พระ หัตถ์ทรงพระสุวรรณภิงคารหลังน้ำ ในพระอิริยาบถประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาทรงเปิดศาลนี้ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๔ และจังหวัดได้ถือเอา วันที่ ๒๕ มกราคม ของทุกปี เป็นวันจัดงานสมเด็จพระนเรศวร มหาราช และงานกาชาดพิชญ์โลก ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โรงเรียนพิชญ์โลกพิทยาคม ได้รับงบประมาณให้ สร้างอาคารเรียนเป็นอาคาร ๔ ชั้น ในระหว่างการก่อสร้าง คนงานได้ขุดหลุมเสา จึงได้พบซากอิฐเป็น แนวกำแพง จังหวัดพิชญ์โลก จึงได้แจ้งให้หน่วยศิลปากร มาตรวจสอบหน่วยศิลปากรได้สำรวจพบ

กำแพงพระราชวังจันทน์ชั้นนอก ประตูพระราชวังจันทน์และเนินฐานพระราชวังจันทน์ ในบริเวณสนามโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม กรมศิลปากรจึงได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานและกำหนดเขตพระราชวังจันทน์ให้ครอบคลุมพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อมีการย้ายโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมออกไปตั้ง ณ สถานที่ใหม่ตำบลท่าทอง อ.เมืองแล้ว กรมศิลปากร มีโครงการจะบูรณปฏิสังขรณ์พระราชวังจันทน์และบริเวณใกล้เคียงให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์พระราชวังจันทน์ต่อไป

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าสิบเอก ดร.ทวี บุรณเขตต์ ก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ.๒๕๒๖ โดยจ.ส.อ.ดร.ทวี บุรณเขตต์เป็นสถานที่เก็บรวบรวมศิลปะพื้นบ้านที่เป็นข้าวของเครื่องใช้ ซึ่งเป็นเครื่องมือหากินของชาวบ้านตั้งแต่ชั้นเล็กๆ จนถึงชั้นใหญ่ทั้งอดีตและปัจจุบัน

สวนรุกขชาติสุโกณทยาน อยู่ในเขตอำเภอวังทอง มีศาลาที่พัก ๒ หลัง ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จประพาส เมื่อ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๑ และยังมีน้ำตกวังนกแอ่นอยู่ในสวนนี้ด้วย

น้ำตกแก่งซอง บริเวณก่อนถึงน้ำตกจะมีลานกว้างปลูกไม้ดอกไม้ประดับหลายชนิด เป็นน้ำตกที่มีความสูงประมาณ ๑๐ เมตร มีโขดหินต่างๆ สีเทาแกมแดง ในฤดูฝนน้ำจะไหลแรงปะทะก้อนหิน ทำให้เกิดฝอยละอองสีขาวววล

น้ำตกแก่งโสภา เป็นน้ำตกมีขนาดเล็กใหญ่ไล่เลี่ยกัน โดยมีน้ำตกแก่งโสภา ซึ่งเป็นน้ำตกแห่งสุดท้ายบนถนนพิษณุโลก-หล่มเก่า เป็นน้ำตกใหญ่ที่สุด มีบันไดเพื่อไต่ลงไปเที่ยวชมแก่งหินข้างล่าง

อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ประกอบด้วยภูเขาใหญ่น้อย เป็นต้นน้ำลำธาร มีสภาพธรรมชาติ สวยงาม เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นวนอุทยานที่อุดมไปด้วยไม้นานาพันธุ์ มีสัตว์ป่าหลายชนิดและยังมีสะพานแขวนให้ไต่ข้ามลำห้วยชวนให้ ตื่นเต้นและเป็นที่สนุกสนาน

อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อุทยานนี้อยู่ในบริเวณเทือกเขาเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นเขตติดต่อ ๓ จังหวัด คือ พิษณุโลก เลย และเพชรบูรณ์ มียอดเขาที่สูงที่สุดเหนือระดับน้ำทะเล ๑๖๑๗ เมตร เดิมเป็นฐานที่มั่นที่สำคัญ และใหญ่ที่สุดของภาคเหนือ ของ ผกค. เมื่อปี ๒๕๒๕ กองทัพภาคที่ ๓ ได้ปราบปราม ผกค.อย่างราบคาบและปรับปรุง ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีซากฐานที่มั่นในอดีตของ ผกค.ให้เห็นเช่น ลานหินแตก โรงเรียนมวลงชน ผาซุง ลานหินปุ่ม สุสานฝังศพและสำนักอำนางรัฐ

อุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการ เป็นน้ำตกที่ตกจากหน้าผาที่เป็นชั้นถึง ๗ ชั้น และบนหน้าผา มีผิงทำรังเกาะอยู่เป็นนิคมใหญ่ ยังมีกล้วยไม้ป่าละพันธุ์ไม้ต่างๆ ขึ้นอยู่ในบริเวณน้ำตกมากมาย

ถ้ำเขาบ่านมุง อยู่ในเขตอำเภอนิคมบราวง มีภูเขาสูงชันหลายลูก มีถ้ำประกอบด้วย หินงอก หินย้อย เป็นหลืบ ลึกลับซับซ้อน มีความสวยงามยิ่ง เรียกถ้ำนี้ว่า “ ถ้ำดาวถ้ำเดือน ”

ถ้ำผาทำพล อยู่ในเขตอำเภอเนินมะปราง ภายในถ้ำมีหินงอก หินย้อย มีแสงประกายเป็นเกล็ดระยิบตาแก่ผู้เข้าไปชมมาก นอกจากนั้นในเขตอำเภอเนินมะปราง ยังมีถ้ำที่สวยงามอีกเป็นจำนวนมาก เช่น ถ้ำเรือ ถ้ำเตา ถ้ำนางสิบสอง ถ้ำผาแดง ถ้ำลอด ถ้ำน้ำ ถ้ำม่วง ถ้ำพญาค้างคาว และถ้ำนเรศวร

บึงราชนก อยู่ในเขตอำเภอวังทอง เป็นบึงน้ำเก่ามีเนื้อที่ประมาณ ๔ พันไร่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ปรับปรุงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ ของประชาชน นอกจากนี้ยังได้จัดสร้างสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ ๙ ด้วย

เจ้าแม่กวนอิมหยกขาว ตั้งอยู่ในอำเภอวังทองเป็นปางพิเศษที่ถูกสร้างขึ้น โดยการอนุมัติจากรัฐบาลจีน ต้นแบบจากเจ้าแม่กวนอิมพันมือ เมืองหางโจว สูง ๓ เมตร หน้า ๓ ต้น ยืนในท่าเจริญพระพุทธรูป แกะสลักอย่างประณีต งดงามจากหินทะเลสาบ หยกขาวถือว่าเป็นประติมากรรมหินหยกขาวรูปเจ้าแม่กวนอิมที่ใหญ่และสวยงามที่สุดในโลก

๒.๕.๑๐ สินค้าพื้นเมืองและของฝากเมืองพิษณุโลก

กล้วยตากและกล้วยอบน้ำผึ้ง เป็นของฝากจากเมืองพิษณุโลก รสชาติอร่อย หอมหวาน เป็นที่รู้จักกันทั่วไป จนกระทั่งเป็นคำขวัญของจังหวัดพิษณุโลก ท่อนหนึ่งที่ว่า “หวานฉ่ำ แท้กล้วยตาก” อันได้รับการรับรองได้เป็นอย่างดี มีแหล่งผลิต อยู่ที่อำเภอบางกระทุ่ม และแหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) และร้านค้าทั่วไป

มะม่วงกวนและมะม่วงสามรส มะม่วงแผ่นหรือส้มลิ้ม ปูรสต่างๆหลายรูปแบบพร้อมบรรจุภัณฑ์สวยงาม เป็นของฝากขึ้นชื่ออีกชนิดหนึ่งของเมืองพิษณุโลก มีแหล่งผลิตอยู่ที่อำเภอวังทอง อำเภอเมือง และอำเภอชาติตระการ แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองใน วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและร้านค้าทั่วไป

ผลไม้รวมและคุกกี้ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลไม้ เช่น มะม่วง มะขาม กล้วย เป็นขนมชนิดหนึ่งจากจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเหมาะที่จะใช้เป็นของฝากหรือรับประทานเป็นของว่างในโอกาสต่างๆ มีหลายชนิด หลายรูปแบบ โดยฝีมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและผู้ประกอบการภาคเอกชน มีแหล่งผลิตอยู่ที่อำเภอเมือง พรหมพิราม วังทอง และชาติตระการ แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่

เต้าเจี้ยว ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากถั่วเหลือง ตราयीห่อโดยฝีมือแม่บ้านเกษตรกรที่ได้มาตรฐานทั้งอาหารประจำครัวเรือน ซึ่งได้รับความนิยมกันอย่างกว้างขวางมีแหล่งผลิตอยู่ที่อำเภอพรหมพิราม และอำเภอเมืองพิษณุโลกแหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) และร้านค้าทั่วไป

ปลาร้าสับทรงเครื่องและปลาร้าผง เป็นการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากปลาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอีกชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมจากผู้บริโภคอย่างมาก เนื่องจากมีรสชาติอร่อย ถูกปาก และกรรมวิธีในการผลิตสะอาด ถูกหลักอนามัย ปราศจากวัตถุกันเสีย โดยมีแหล่งผลิตที่บ้านโป่งนก อำเภอรพรมพิราม จังหวัด พิจนุโลก แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) และร้านค้าทั่วไป

หมี่ซั่ว เป็นสินค้าพื้นเมืองที่เป็นของฝากที่มีชื่อเสียงอีกชนิดหนึ่งของ จังหวัดพิจนุโลก เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแป้งสาลี สามารถนำไปใช้ในการปรุงอาหารได้หลายรูปแบบ เส้นหมี่เหนียวนุ่ม รสชาติอร่อย มีแหล่งผลิตที่อำเภอมือง จังหวัดพิจนุโลก แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่(วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) และร้านค้าทั่วไป

แหยมและหมุยอ เป็นของฝากที่มีชื่อเสียงในด้านความสะอาด ถูกหลักอนามัยและรสชาติอร่อย สามารถนำไปประกอบอาหารได้หลายชนิดและยังใช้เป็นอาหารว่างรับประทานอาหารได้อย่างถูกปากอีกด้วย มีแหล่งผลิตในอำเภอมืองพิจนุโลก แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่(วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร)และร้านค้าทั่วไป น้ำตาลสด รสชาติหอมหวาน สะอาดถูกหลักอนามัย บรรจุในภาชนะที่สวยงามกะทัดรัดเหมาะ สำหรับเป็นของฝากหรือดื่มแก้กระหายในยามอ่อนเพลียจากการเดินทาง มีแหล่งผลิตที่อำเภอดโบสถ์ แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) และร้านค้าทั่วไป

ผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ สินค้าหัตถกรรมด้วยมือ เป็นผลิตภัณฑ์อีกชนิดหนึ่งของ จังหวัดพิจนุโลกที่เด่นอีกรูปแบบ มีความคงทนในการใช้งาน มีความหลากหลายในลวดลาย ขนาด และรูปแบบทั้งที่ใช้งานในชีวิตประจำวันและใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งอันสวยงาม มีแหล่งผลิตอยู่ที่อำเภอดวังทอง และดโบสถ์ แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) และร้านค้าทั่วไป

ดอกไม้แห้งปรุงกลิ่น เป็นงานฝีมือพื้นบ้านอีกชนิดหนึ่งที่น่าสนใจ โดยการนำเอาดอกไม้หลากหลายชนิดมาตากแห้งและอบหอม บรรจุในภาชนะหลายรูปแบบล้วนแต่สวยงามเหมาะแก่ใช้งานในโอกาสต่างๆ และใช้เป็นประดับตกแต่งบ้านได้อีกด้วย แหล่งผลิตอยู่ที่อำเภอรพรมพิราม แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) และร้านค้าทั่วไป

ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นสินค้าหัตถกรรมอีกชนิดหนึ่งที่มีความสวยงาม มีรูปแบบที่ประณีต มีลวดลายเฉพาะตัว สามารถนำไปใช้ประดับตกแต่งบ้านให้หรู และเต็มไปด้วยศิลปะ เป็นงานซึ่งละเอียดอ่อนและมีฝีมือ กำลังได้รับความนิยมในขณะนี้ แหล่งผลิตที่อำเภอมือง แหล่งจำหน่ายอยู่ในร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร) และร้านค้าทั่วไป

ชุดพระพิมพ์เมืองพิษณุโลก เป็นการรวบรวมพระเครื่องพิมพ์ต่างๆ ของเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีด้วยกันหลายพิมพ์ เช่น พิมพ์นางพญา พิมพ์พระพุทธรูปชินราช ฯลฯ มาจัดทำใหม่ บรรจุในกรอบสวยงาม เหมาะสำหรับไว้สักการบูชา เป็นศิริมงคลแก่ตนและครอบครัว หรือเหมาะสำหรับนำไปมอบให้กับผู้ที่เคารพและนับถือ

๒.๕.๑๑ วิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาจังหวัดพิษณุโลก

จากการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดพิษณุโลก (พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๖๐) สรุปสาระสำคัญของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ในการพัฒนา ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision) พิษณุโลก : เมืองบริการเศรษฐกิจและสังคมสีเขียวอินโดจีน

พันธกิจ (Mission) พัฒนาเพื่อเป็นเมืองบริการที่หลากหลาย (Service City) และมีความปลอดภัยสูง (Safety City)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : ศูนย์กลางการบริการการค้า โลจิสติกส์ และการขนส่ง

กลยุทธ์ :

๑. พัฒนาโครงข่ายการคมนาคมเพื่อเป็นศูนย์กลางการบริการการค้า การขนส่งสินค้าผู้โดยสารทางบก/อากาศ
๒. ส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการบริการการค้า การขนส่งสินค้าผู้โดยสารทางบก/อากาศ
๓. ส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีและงานบริการให้ได้มาตรฐาน
๔. ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมรองรับประชาคมอาเซียน
๕. มีศูนย์ข้อมูลและพื้นที่เพื่อสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการค้า โลจิสติกส์ และการขนส่ง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : พัฒนาระบบการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการสินค้าเกษตรเชิงคุณภาพ

กลยุทธ์ :

๑. บริหารจัดการสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพมาตรฐานปลอดภัย เชื่อมโยงการตลาดและการแปรรูป
๒. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรเกษตรกรและเกษตรกร
๓. บริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
๔. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : ส่งเสริมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม กีฬา และนันทนาการ

กลยุทธ์ :

๑. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวและกีฬา
๒. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวใหม่
๓. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวและกีฬา
๔. พัฒนาบุคลากรและส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา
๕. พัฒนาขีดความสามารถด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : ศูนย์กลางด้านการศึกษา การบริการทางวิชาการ ด้านสุขภาพ และ ICT

กลยุทธ์ :

๑. ส่งเสริมสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการบริการสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ (Healthy Province)
๒. ส่งเสริม สนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการประชุมและสัมมนา
๓. ส่งเสริม สนับสนุนการเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การบริการทางวิชาการ และ ICT

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ : อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแหล่งน้ำ อย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ :

๑. สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ ป้องกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแหล่งน้ำ อย่างยั่งยืน
๒. อนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการอุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอและป้องกันปัญหากล้งแล้งและอุทกภัยในพื้นที่
๓. พัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ
๔. ป้องกันและลดมลพิษ ณ แหล่งกำเนิด
๕. ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเมืองเก่า และศาสนสถานที่สำคัญของจังหวัด

๖. ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการบริหารจัดการพลังงาน

**ยุทธศาสตร์ที่ ๖ : ส่งเสริมความเข้มแข็งทางสังคม และความมั่นคงตามหลักการ
บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี**

กลยุทธ์ :

๑. ส่งเสริมสนับสนุนหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง มี
การพัฒนาที่ดีขึ้น

๒. ขับเคลื่อนแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่
หมู่บ้าน/ชุมชน อย่างทั่วถึง

๓. พัฒนาและส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ
บุคลากรเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาประชาชนในพื้นที่

๔. เสริมสร้างความเข้มแข็งปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๕. เสริมสร้างพลังทางสังคมทุกรูปแบบ

๖. ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อ
ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง

ตารางที่ ๒.๕

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ศูนย์กลางการบริการการค้า โลจิสติกส์ และการขนส่ง

เป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
๑. เป็นศูนย์กลาง การบริการขนส่ง สินค้าและการค้า	๑. ร้อยละ ความสำเร็จที่เพิ่มขึ้น ของการดำเนินงาน แผนงานโครงการ	๕๐	๖๐	๗๐	๘๐	๖๕	๑. พัฒนาโครงข่ายการ คมนาคมเพื่อเป็นศูนย์ กลางการบริการการค้า โลจิสติกส์และการขนส่ง
	๒. ร้อยละความพึง พอใจของประชาชน ผู้ใช้งานทางที่เพิ่มขึ้น	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๒. ส่งเสริมการเป็น ศูนย์กลางการบริการ การค้า การขนส่งสินค้า / ผู้โดยสารทางบก/อากาศ
๒. มีโครงข่ายการ คมนาคมที่รวดเร็ว และปลอดภัย ประชาชนสามารถ สัญจรได้ทุกฤดูกาล	๓. ร้อยละระดับ ความสำเร็จของการ ดำเนินการตาม แผนงาน	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๓. ส่งเสริมและพัฒนา เทคโนโลยีและงาน บริการให้ได้มาตรฐาน

ตารางที่ ๒.๕ (ต่อ)

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
๓. เพิ่มศักยภาพการขนส่ง การค้าโลจิสติกส์	๔. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการขนส่งสินค้าเพิ่มขึ้น เกิดการขยายตัวของการค้า	๓	๕	๘	๘	๖	๔. ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมรองรับประชาคมอาเซียน
	๕. จำนวนศูนย์ข้อมูล que ที่เพิ่มขึ้น	๑	๑	-	-	๑	๕. มีศูนย์ข้อมูลและพื้นที่เพื่อสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการค้า โลจิสติกส์ และการขนส่ง
	๖. มีจำนวนพื้นที่รองรับระบบขนส่งการค้า โลจิสติกส์ (ไร่)	๓๐๐	๓๐๐	๓๐๐	๓๐๐	๓๐๐	

ตารางที่ ๒.๖

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาระบบการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการสินค้าเกษตรเชิงคุณภาพ

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
๔. พัฒนาระบบสารสนเทศและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการเกษตร	๑๑. ระดับความสำเร็จจัดทำข้อมูลและสารสนเทศด้านการเกษตร	๕	๕	๕	๕	๕	๓. บริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตร
	๑๒. จำนวนเกษตรกรที่นำเทคโนโลยีและผลการวิจัยไปปรับใช้	๑,๔๐๐	๑,๔๐๐	๑,๔๐๐	๑,๔๐๐	๑,๔๐๐	๔. อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
๕. บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน	๑๓. ร้อยละของพื้นที่การเกษตรในเขตชลประทานจากการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ						๔. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตร
	- ฤดูฝน - ฤดูแล้ง	๘๐ ๗๐	๘๕ ๗๕	๙๐ ๘๐	๙๐ ๘๐	๘๖.๒๕ ๗๖.๒๕	

ตารางที่ ๒.๖ (ต่อ)

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
	๑๔. ร้อยละที่เพิ่มขึ้น ของพื้นที่การเกษตร นอกเขตชลประทานที่ ได้รับประโยชน์จากการ	๕	๕	๕	๕	๕	
	พัฒนาแหล่งน้ำ						
	๑๕. จำนวนพื้นที่ดินที่ ได้รับการพัฒนาฟื้นฟู และปรับปรุงบำรุงดิน (ไร่)	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	
	๑๖. ร้อยละที่เพิ่มขึ้น ของเกษตรกรที่ใช้สาร ชีวภัณฑ์เพื่อการเกษตร	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	

ตารางที่ ๒.๗

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว
ศิลปวัฒนธรรม กีฬา และนันทนาการ

เป้าประสงค์เชิง ยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
เป็นศูนย์กลางด้านการ ท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม กีฬา และนันทนาการ ภาคเหนือตอนล่าง ตลอดจนให้บริการ ด้านการท่องเที่ยว	๑. จำนวนสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการ ท่องเที่ยวที่ เพิ่มขึ้น (แห่ง)	๑	๑	๑	๑	๑	๑. พัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการ ท่องเที่ยวและกีฬา
	๒. จำนวนลานกีฬาได้รับ การพัฒนาให้มีมาตรฐาน การท่องเที่ยว (แห่ง)	๑	๑	๑	๑	๑	
	๓. จำนวนแหล่ง ท่องเที่ยวเดิมได้รับการ พัฒนาตามมาตรฐาน กรรมการท่องเที่ยว (แห่ง)	๑	๑	๑	๑	๑	๒. ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว เดิมเพิ่มแหล่ง ท่องเที่ยวใหม่

ตารางที่ ๒.๗ (ต่อ)

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
	๔. จำนวนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น (แห่ง)	๑	๑	๑	๑	๑	
	๕. จำนวนกิจกรรมที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมการท่องเที่ยวและกีฬาได้รับการสนับสนุนทั้งในจังหวัดและนอกเขตจังหวัด (ครั้ง)	๑	๑	๑	๑	๑	๓.ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวและกีฬา
	๖. จำนวนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกีฬาที่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนทั้งในประเทศและนอกประเทศ	๑๐๐	๑๐๐	๒๐๐	๓๐๐	๑๗๕	๔.พัฒนาบุคลากรและส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา
	๗. ร้อยละของจำนวนหน่วยงานภาครัฐ/องค์กรภาคเอกชนที่ให้ความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา	๕	๕	๕	๕	๕	๕.พัฒนาขีดความสามารถด้านประชาสัมพันธ์และการตลาด

ตารางที่ ๒.๘

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ศูนย์กลางทางการศึกษา การบริการทางวิชาการ ด้านสุขภาพ และ ICT

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๖- ๒๕๖๐	
๑. การเป็นศูนย์กลางการบริการสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง (Healthy province)	๑. ประชาชนมีอายุไขเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ชาย (ปี) หญิง (ปี)	๗๑.๙ ๓๙.๘			๗๗.๓๘ ๐.๑		๑. ส่งเสริมสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการบริการสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์(Healthy province)
	๒. ร้อยละตำบลที่มีการจัดการสุขภาพดี วิถีชีวิตไทยที่เข้มแข็งตามมาตรฐานที่กำหนด	๒๐	๔๐	๘๐	๘๐	๕๕	

ตารางที่ ๒.๘ (ต่อ)

เป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๖- ๒๕๖๐	
	๓. โรงพยาบาลศูนย์ได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์เชี่ยวชาญระดับ ๑ ใน ๔ สาขา สาขาโรคหัวใจ สาขาโรคมะเร็ง สาขาอุบัติเหตุ สาขาทารกแรกเกิด						
	๔. ร้อยละของโรงพยาบาลที่ผ่านการรับรองตามเกณฑ์มาตรฐาน HA	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	
	๕. ร้อยละของประชาชน ผู้เสพผู้ติดยาและสารเสพติดได้รับการบำบัดรักษาตามเกณฑ์ที่กำหนด	๘๕	๘๕	๘๕	๘๕	๘๕	
	๖. ร้อยละของประชาชนที่ได้รับบริการผู้ป่วยนอกด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเพิ่มขึ้น	๑๐	๑๒	๑๒	๑๔	๑๒	
๒. เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา บริการทางวิชาการ/ ประชุมวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ	๗. เป็นพื้นที่ในการจัดประชุมวิชาการและการจัดงานนิทรรศการทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ (ครั้ง)	๒	๒	๒	๒	๒	๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางด้านการประชุม สัมมนา
	๘. จำนวนชุมชน/ผู้ประกอบการ ที่มีการนำองค์ความรู้ไปใช้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งให้ชุมชนในทุกด้าน	๒	๒	๓	๔	๕	๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางด้านการบริการวิชาการ และ ICT

ตารางที่ ๒.๙

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแหล่งน้ำ อย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
รักษาความสมบูรณ์ ของระบบนิเวศ และอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน	๑. พื้นที่ป่าคงความสมบูรณ์ ไม่ถูกบุกรุกทำลายเพิ่มขึ้น	๑,๗๐๐ ฝ่าย ปลูกป่า ๒๕ หมู่บ้าน	๑,๐๐๐ ฝ่าย ปลูกป่า ๒๕ หมู่บ้าน	๑,๐๐๐ ฝ่าย ปลูกป่า ๒๕ หมู่บ้าน	๑,๐๐๐ ฝ่าย ปลูกป่า ๒๕ หมู่บ้าน	๑,๑๗๕ ฝ่าย ปลูกป่า ๒๕ หมู่บ้าน	๑. สร้างการมีส่วน ร่วมของทุกภาคส่วน ในการอนุรักษ์ ป้องกันฟื้นฟู ทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ แหล่งน้ำ อย่างยั่งยืน
	๒. มีภาคีเครือข่ายในการ อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมครอบคลุม ทุกพื้นที่	๒๖๐ หมู่บ้าน	๒๖๐ หมู่บ้าน	๒๖๐ หมู่บ้าน	๒๖๐ หมู่บ้าน	๒๖๐ หมู่บ้าน	
	๓. จำนวนประชาชนในพื้นที่ เสี่ยงภัยธรรมชาติได้รับ ความรู้ด้านการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยครบทุก ชุมชน ๑๑๔ หมู่บ้าน	๑,๔๕๐ คน	๑,๔๕๐ คน	๑,๔๕๐ คน	๑,๔๕๐ คน	๑,๔๕๐ คน	
	๔. ประชาชนมีน้ำอุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อ การเกษตรอย่างเพียงพอ และสามารถป้องกันปัญหา ภัยแล้งและอุทกภัยในพื้นที่ ได้เพิ่มขึ้น (แหล่งน้ำ:แห่ง)	แหล่ง น้ำ๒ แห่ง บ่อ บาดาล ๑๐	แหล่ง น้ำ๒ แห่ง บ่อ บาดาล ๑๐	แหล่ง น้ำ๒ แห่ง บ่อ บาดาล ๑๐	แหล่ง น้ำ๒ แห่ง บ่อ บาดาล ๑๐	แหล่งน้ำ ๒ แห่ง บ่อ บาดาล ๑๐	๒. อนุรักษ์ และ พัฒนาแหล่งน้ำ ธรรมชาติเพื่อการ อุปโภค บริโภค และ น้ำเพื่อการเกษตร อย่างเพียงพอและ ป้องกันปัญหาภัยแล้ง และอุทกภัยในพื้นที่
	๕. มีแหล่งน้ำเพื่อช่วยเหลือ เกษตรกรเพิ่มขึ้นปีละ (แห่ง)	๓๐	๔๐	๕๐	๕๐	๔๒.๕	๓. พัฒนาแหล่งน้ำ และบริหารจัดการน้ำ อย่างเป็นระบบ
	๖. ร้อยละขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีการ กำจัดขยะและน้ำเสียที่ถูกวิธี เพิ่มขึ้น	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๔. ป้องกันและลด มลพิษ ณ แหล่งกำเนิด
	๗. ร้อยละของประชาชนมี การลดคัดแยกและนำขยะ กลับมาใช้ประโยชน์อย่าง น้อยร้อยละ๓๐ ของปริมาณ	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

เป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
	ขยะที่ต้องนำไปกำจัด						
	๘. คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน	คุณภาพมาตรฐานสิ่งแวดล้อม					
	๙. จำนวนแหล่งศิลปกรรมเมืองเก่าและศาสนสถาน ที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพิ่มขึ้น (แห่ง)	๕	๕	๕	๕	๕	
	๑๐. จำนวนโครงการที่ดำเนินการแล้วร้อยละของการใช้พลังงานลดลง	๗	๗	๘	๙	๗.๗๕	
							๕. ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเมืองเก่าและศาสนสถานที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก
							๖. ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการบริหารจัดการพลังงาน

ตารางที่ ๒.๑๐

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๖ ส่งเสริมความเข้มแข็งทางสังคม และความมั่นคง
ตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

เป้าประสงค์ เชิงยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย					กลยุทธ์
		พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๕๗- ๒๕๖๐	
๑. สนับสนุนหมู่บ้าน/ชุมชน ให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน	๑. จำนวนที่เพิ่มขึ้นของหมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีการพัฒนาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด	๖๕	๗๐	๗๕	๘๐	๗๒.๕	๑. ส่งเสริมสนับสนุนหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ดีขึ้น
	๒. ร้อยละของหมู่บ้าน/ชุมชนมีการดำเนินการตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง	๗๐	๗๕	๘๐	๘๕	๗๗.๕	๒. ขับเคลื่อนแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่หมู่บ้าน/ชุมชนอย่างทั่วถึง

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ต้องมีการกระตุ้นให้ผู้นำในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละอำเภอ ในจังหวัดพิษณุโลก ร่วมกันคิด ตัดสินใจ กำหนดอนาคตของชุมชนและรับผิดชอบการดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดร่วมกัน ทั้งนี้ในการคิดตัดสินใจ และทำงานร่วมกันในชุมชนจะเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม จึงมีความจำเป็นต้องมีศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเอง และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ พออยู่พอกินตามอัตภาพคนในชุมชนจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งภายในชุมชนและต่างชุมชน สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อให้ตนเองและชุมชนสามารถอยู่รอด มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุน เป็นหนทางพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ อยู่ได้ด้วยตนเอง รวมถึงสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับชุมชนมากที่สุด คือ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เห็นได้จากผลการศึกษาของ

คำหล้า อนันต์ พลธานี และอรุณี พรหมคำบุตร (๒๕๕๗)^{๒๓} ศึกษาถึงบทบาทของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรเกิดจากการกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกระบวนการผลิตที่ล้มเหลวในอดีต อยู่กับดักของวงจรหนี้สิน การผลิตที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม นำไปสู่ความล้มเหลวในครอบครัว การใคร่ครวญอย่างแยบคาย ถึงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต นำไปสู่การสร้างความรู้ สร้างแรงบันดาลใจและการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ การนำหลักธรรมมาปรับใช้คือ หลักอริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ และ ศีล ๘ (กลุ่มปราชญ์) นำไปสู่ฐานแห่งการรู้จักตนเองและพึ่งพาตนเองและเห็นทางแก้ปัญหาชีวิต มีการออกแบบชีวิตโดยมีปราชญ์คนต้นแบบและใช้หลักสัมมาทิฐิเป็นฐานในด้านแนวคิดและแนวปฏิบัติ ผลที่ตามมานำไปสู่การสร้างระบบการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกร มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต การสังเกต การระดมสมอง การสะท้อนเส้นทางชีวิตและมีการสร้างการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรเพื่อแก้ปัญหาเพื่อตอบโจทย์ชีวิต ซึ่งความรู้ที่สร้างขึ้นสามารถยกระดับคุณภาพชีวิต ช่วยในการจัดการด้านครอบครัว ทรัพยากรเศรษฐกิจและชุมชน ตลอดมีหลักที่ดีงามของชีวิตไปปฏิบัติ การบูรณาการความรู้ท้องถิ่นและความรู้

^{๒๓} นิสิท คำหล้า อนันต์ พลธานี และอรุณี พรหมคำบุตร, “ศึกษาถึงบทบาทของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๗.

สมัยใหม่ ทำให้สามารถยืนหยัดได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งการเรียนรู้นำไปสู่การสร้างควมหลากหลายทางชีวภาพ มีอาหารพอเพียง มีความอยู่ดีขึ้น ลดภาวะหนี้สิน เพิ่มรายได้ครัวเรือน และมีการสร้างเครือข่ายต่อเนื่อง และแนวทางการพัฒนาบทบาทและศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จะเห็นได้จากผลการศึกษาของ

สุชาดา แสงดวงดี เยาวภา บัวเวช และมาริษา สุจิตวนิช (๒๕๕๗)^{๒๔} ได้ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาบทบาทและศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรตามความต้องการของชุมชนลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า บริบทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรที่สำคัญมี ๕ ประการ ได้แก่

๑) สภาพปัญหาการเกษตรในพื้นที่ ได้แก่ ปัญหาการใช้สารเคมีและการทำการเกษตรที่ไม่ถูกวิธี ปัญหาด้านต้นทุนความรู้และต้นทุนการทำเกษตร ปัญหาสภาวะทางธรรมชาติและราคาวัตถุดิบทางการเกษตร ปัญหาการขาดการดำเนินชีวิตและทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัญหาการขาดการรวมกลุ่มและความรู้ด้านการตลาด

๒) สถานภาพการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรมีน้อยมาก จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมใน ๒ ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมคิดและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ใช้บริการศูนย์เรียนรู้

๓) สถานภาพการจัดทำศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรที่ควรให้ความสำคัญมี ๓ ประการ ได้แก่ การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร และการจัดสถานที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ฯ

๔) สถานภาพการให้บริการของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร ในด้านการให้บริการฐานเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญมากที่สุดกับ การจัดฐานเรียนรู้การผลิตปุ๋ยคอก ปุ๋ยชีวภาพ ส่วนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของฐานเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญมากที่สุดกับการถ่ายทอดความรู้ การทำเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ

๕) ความต้องการใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร พบว่า ด้านความต้องการใช้ประโยชน์ด้านการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญกับ หลักความพอประมาณ หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และ หลักความมีเหตุผล ส่วนด้านความต้องการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรให้ความสำคัญกับการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และการแสวงหาโอกาสใหม่

^{๒๔} สุชาดา แสงดวงดี เยาวภา บัวเวช และมาริษา สุจิตวนิช, “แนวทางการพัฒนาบทบาทและศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรตามความต้องการของชุมชนลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม), ๒๕๕๗.

ปริยกร เพชรบำรุง (๒๕๕๘)^{๒๕} ได้ศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน : ศึกษากรณี ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ตำบลโมถ่าย อำเภอยะโฮง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า

๑. รูปแบบกิจกรรมและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในพื้นที่ตำบลโมถ่าย เกิดจากความต้องการที่มีร่วมกันของคนในชุมชนที่ต้องการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะอาชีพทางการเกษตร โดยรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแนวทางการดำเนินงานสามารถช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ทำ กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้ได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องมีการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับสมาชิกและคนในชุมชน ส่งเสริมให้หาความรู้ที่ได้จากการทำ กิจกรรมการเรียนรู้ทางการเกษตรกับศูนย์เรียนรู้ไปลงมือปฏิบัติจริงภายในครัวเรือนของตนเองได้ มีการจัดประชุมและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการทำ

กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละฐาน แนวทางการดำเนินงานและการบริหารจัดการงานภายในศูนย์เรียนรู้ เพื่อปรับปรุงรูปแบบของกิจกรรมและแนวทางการดำเนินงาน ทำให้ศูนย์เรียนรู้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถให้ประโยชน์กับคนและชุมชนในพื้นที่ตำบลโมถ่ายอย่างแท้จริง คนในชุมชนก็ให้ความสนใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้และร่วมฝึกทักษะอาชีพเสริมทางการเกษตรกับทางศูนย์อย่างสม่ำเสมอ

๒. บทบาทของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ตำบลโมถ่าย ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้เข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของผู้คนในชุมชนได้ดีในระดับหนึ่ง กิจกรรมการเรียนรู้ทางการเกษตรในแต่ละฐานที่ทางศูนย์จัดขึ้นสามารถชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและคุณประโยชน์ของการเรียนรู้และการฝึกทักษะอาชีพทางการเกษตรที่ช่วยส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง การจัดการตนเอง และการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคครัวเรือนและชุมชนได้จริง เพราะปัจจุบันคนในชุมชนได้หันมาเข้าร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้กับทางศูนย์เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนเกิดความสามัคคีเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อนมากเมื่อเทียบกับในช่วงระยะเวลา เวลาที่ผ่านมาก่อนที่จะมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในพื้นที่ จนในปัจจุบันบทบาทของศูนย์เรียนรู้สามารถนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครัวเรือนและชุมชนได้ดีพอสมควร

^{๒๕} ปริยกร เพชรบำรุง, “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน : ศึกษากรณี ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ตำบลโมถ่าย อำเภอยะโฮง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๘.

นวลพฐ์ นาสา (๒๕๕๗)^{๒๖} ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนใน จังหวัดลำปาง พบว่าปัจจัยความสำเร็จที่เป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนให้โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจังหวัดลำปางทั้ง ๓ ศูนย์ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ

๑) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินงานตามขอบเขตและวิธีดำเนินงานสำหรับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตามโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔

๒) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากความพร้อมภายในชุมชนและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทั้ง ๓ ศูนย์ ความพร้อมภายในของทั้ง ๓ ศูนย์ สามารถสรุปได้ ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพร้อมและสถานที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ และด้านบทบาทของประธานกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนของทั้ง ๓ ศูนย์ที่ได้ศึกษา สามารถสรุปได้ ๓ ด้าน คือด้านหลักสูตรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงาน ด้านบทบาทเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐด้านความพร้อมของอุปกรณ์การเรียนรู้และงบประมาณ

๓) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

๔) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

๕) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากผลที่ได้รับในเชิงบวกต่อสมาชิกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจากการเคยเข้าร่วมโครงการ

รัฐพงศ์ สีแสด (๒๕๕๖)^{๒๗} ได้ศึกษาการประเมินโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ๑) ด้านกระบวนการในการดำเนินโครงการ พบว่าทางสำนักงานเกษตร อำเภอนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการที่จะให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ๒) ด้านความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการ พบว่าเกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ๓)

^{๒๖} นวลพฐ์ นาสา, “ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในจังหวัดลำปาง”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๔.

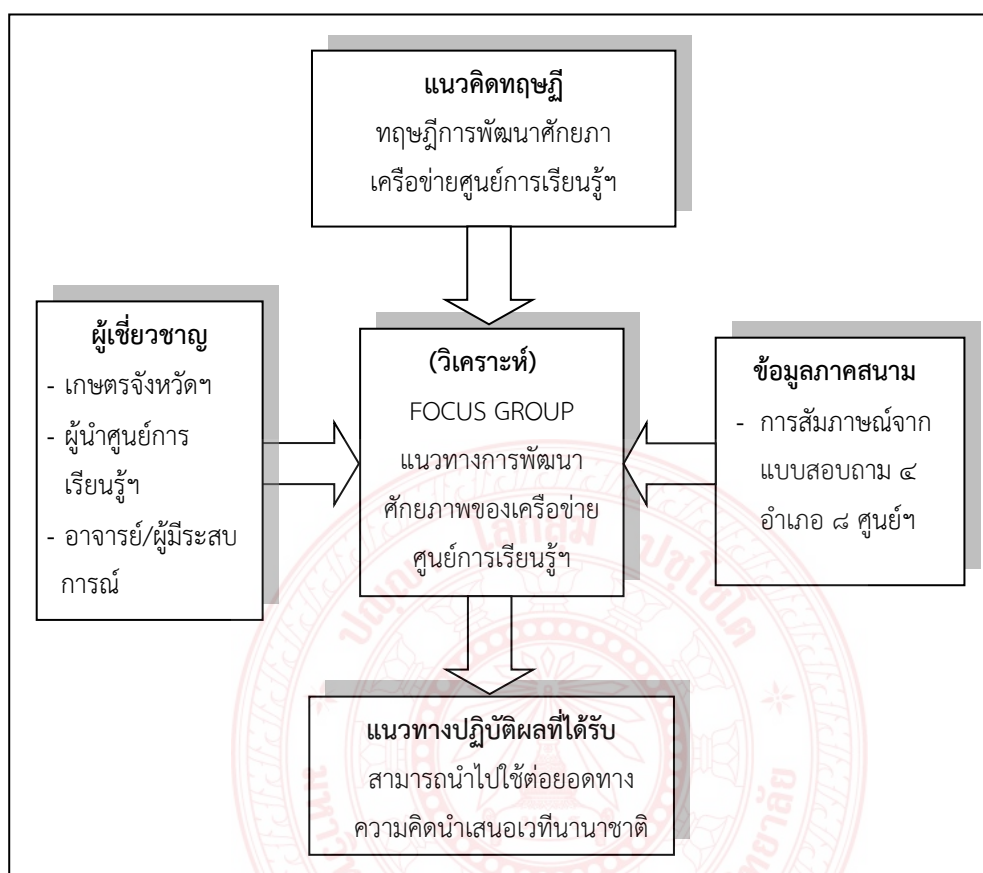
^{๒๗} รัฐพงศ์ สีแสด, “การประเมินโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๕๖.

ด้านผลการดำเนินโครงการ พบว่าเกษตรกรขาดภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต ดังนั้นโครงการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนแห่งนี้จึงไม่ผ่านการประเมิน

ศิวราภรณ์ ไชยบุรี (๒๕๕๕)^{๒๘} ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นจากการร่วมมือระหว่างชุมชน กับภาคราชการ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแหล่งเรียนรู้ ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ และปัญหาต่างๆ ของชุมชน โดยการนำนโยบายของรัฐบาล ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางปฏิบัติกให้เกิดเป็นรูปธรรม ในส่วนรูปแบบและโครงสร้างการดำเนินงาน ทั้งระบบการบริหารจัดการมีความชัดเจนในรูปของคณะกรรมการ คณะเดียวกันปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ทัศนคติ/นโยบาย/การวางแผน/การกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน ความเข้มแข็งของคณะกรรมการ บทบาทหน้าที่ ความพร้อมด้านความรู้ความสามารถของคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน การบริหารงบประมาณ และการจัดโครงสร้างอัตรากำลังคน ในส่วนของปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ล้วนเป็นปัจจัยในการสนับสนุนความสำเร็จ ด้านของการพัฒนารูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในอนาคต ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนาด้านบุคลากร ด้านระบบการจัดทำบัญชี ด้านพัฒนาหลักสูตร/กิจกรรม ด้านการขยายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน และระดับตำบล การกำหนดรูปแบบโครงสร้างของบุคลากร การกำหนดรูปแบบกิจกรรม/หลักสูตรให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

^{๒๘} ศิวราภรณ์ ไชยบุรี, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๕.

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก” ใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลกให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) เน้นการศึกษวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร โดยใช้วิธีทวิภาคีการแบบผสมผสาน ดังนี้

๓.๑.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องประวัติพัฒนาการ หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

๓.๑.๑.๑ ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัย แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการเรียนรู้ และการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบในการศึกษาการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตำราทางวิชาการ วารสารและหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

- ๑) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ
- ๒) แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง
- ๓) รูปแบบการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดพิษณุโลก
- ๔) การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
- ๕) ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๖) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๗) กรอบแนวคิดในการวิจัย

๓.๑.๑.๒ ทำการศึกษาบริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ โครงสร้างและ กระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

๓.๑.๑.๓ สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมาของ เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

๓.๑.๒ การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงบริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมี ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

๓.๑.๒.๑ ทำการศึกษาและคัดเลือกบุคคลากร คือ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ การพัฒนาเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญ

๓.๑.๒.๒ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ สมาชิกศูนย์การเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ประชาชน และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ๒๙ ราย

๓.๑.๒.๓ ดำเนินการศึกษาวเคราะห์การศึกษาบริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก และเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ (learning) ด้านการลงทุน (investing) ด้านการดูแล (nurturing) และด้านการรักษา (keeping) โดยเน้นแนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวจัย

๓.๑.๒.๔ สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและ ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๓.๑.๒.๕ สรุปผลการศึกษาวจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๔ อำเภอ
อำเภอละ ๒ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งหมด ๒๙ คน เพื่อประกอบข้อมูลในการ
ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑

รายชื่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ที่	อำเภอ	ชื่อศูนย์เรียนรู้	ที่ตั้งศูนย์เรียนรู้	เจ้าของศูนย์เรียนรู้
๑	เมืองพิษณุโลก	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านหัวเท	บ้านหัวเท หมู่ ๘ ตำบล บ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	นายมานิชย์ ช่างพินิจ
		ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงตำบลมะขามสูง	๓๔/๑ หมู่ ๔ ตำบลมะขาม สูง อำเภอเมืองจังหวัด พิษณุโลก	นายมังกร มหาชู
๒	วังทอง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านดอนม่วง	บ้านดอนม่วง หมู่ ๑๐ ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก	นางอุบล ใจโอด
		ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านบัวสวรรค์	๓/๑ หมู่ ๙ ตำบลวังนก แอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก	นายไพบูลย์ ชูเอียด
๓	บางระกำ	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตรอำเภอบางระกำ	หมู่ ๘ ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอบางระกำ จังหวัด พิษณุโลก	นางพชรกมล เหลื่องทอง
		ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงตำบลหนองกุลา	๑๖๓ หมู่ ๑๔ ตำบลหนอง กุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	นายทองปาน เผ่าโสภา
๔	บางกระทุ่ม	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตรอำเภอบางกระทุ่ม	๔๖/๑ หมู่ ๒ ตำบลนครป่า หมาก อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก	นายสมพงษ์ อันชานา
		ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านดงพยอม	หมู่ ๑๑ ตำบลนครป่า หมาก อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก	นางจันทนา ศิริวัฒน์

๓.๒.๑ สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาคั้งนี้ ได้ทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพ
เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดตัวแทนชุมชน/ หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๒๙ คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบ
เจาะจงตามความสำคัญของการศึกษาวิจัย ดังนี้

๓.๒.๑.๑ ดร.เอกชัย โกมลิตดี ตำแหน่ง อาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

๓.๒.๑.๒ นางจันทนา ศิริวัฒน์ ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้าน
ดงพยอม

๓.๒.๑.๓ รศ.ดร.โชติ บัตริฐ ตำแหน่ง คณบดีวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

๓.๒.๑.๔ นางพชรกมล เหลืองทอง ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม
ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ

๓.๒.๑.๕ นางสาวฐิติมา กลางจิตร์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ

๓.๒.๑.๖ นางสาวสงกรานต์ เกตุดี ตำแหน่ง เลขานุการสมาคมสตรีอาสาสมัคร
รักษาดินแดน จังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๑.๗ นางอุบล ใจโอด ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอน
ม่วง

๓.๒.๑.๘ นางอุบลรัตน์ ศิลตระกูล ตำแหน่ง พาณิชย์จังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๑.๙ นายขจรเกียรติ แพงศรี ตำแหน่ง ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๑.๑๐ นายเจษฎา ลิ้มศรีตระกูล ตำแหน่ง นายอำเภอมืองพิษณุโลก

๓.๒.๑.๑๑ นายทองปาน เฝ้าโสภา ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ตำบลหนองกุดา

๓.๒.๑.๑๒ นายธวัชชัย สิทธิวีระกุล ตำแหน่ง เกษตรจังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๑.๑๓ นายบัณฑิต วงศ์เสนานุรักษ์ ตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๑.๑๔ นายบุญทรง แทนธานี ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก

๓.๒.๑.๑๕ ผศ.ดร.วศิน ปัญญาอุตรตระกูล ตำแหน่ง อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

๓.๒.๑.๑๖ นายไพบุลย์ ชูเอียด ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้าน
บัวสวรรค์

๓.๒.๑.๑๗ นายมนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์ ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
พิษณุโลก

๓.๒.๑.๑๘ นายมังกร มหาชู ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบล
มะขามสูง

๓.๒.๑.๑๙ นายมานิชย์ ช่างพินิจ ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านหัวเต

๓.๒.๑.๒๐ นายวิวัฒน์ นาคเอี่ยม ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ

๓.๒.๑.๒๑ นายสมพงษ์ อ้นขาวนา ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม
ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางกระทุ่ม

๓.๒.๑.๒๒ นายสมัคร ไบยา ตำแหน่ง หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาเกษตร จังหวัด
พิษณุโลก

๓.๒.๑.๒๓ นายสุทธีวิทย์ ต่ายวัลย์ ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ

๓.๒.๑.๒๔ นายสุธี คำมาเมือง ตำแหน่ง ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนา
แยกอินโดจีน

๓.๒.๑.๒๕ ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร ตำแหน่ง อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นเรศวร

๓.๒.๑.๒๖ นายอากุล จันทะแก้ว

๓.๒.๑.๒๗ นายปรีชา ฟ้าคะนอง

๓.๒.๑.๒๘ นางบุญเตียง ทรงพุฒิ

๓.๒.๑.๒๙ นายสุจิตต์ จันทคุณ

๓.๒.๒ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยสนทนากลุ่มเพื่อการพัฒนา
ศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องจำนวน ๑๐ ท่าน

๓.๒.๒.๑ นายสุธี คำมาเมือง ตำแหน่ง ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนา
แยกอินโดจีน

๓.๒.๒.๒ นางประนอม ทิวะพันธุ์ ตำแหน่ง นายกสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษา
ดินแดน จังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๒.๓ นายบัณฑิต วงศ์เสนานุรักษ์ ตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๒.๔ นางสาวสงกรานต์ เกตุดี ตำแหน่ง เลขานุการสมาคมสตรีอาสาสมัคร
รักษาดินแดน จังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๒.๕ นายมนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์ ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
พิษณุโลก

๓.๒.๒.๖ นายเจษฎา ลีมีศรีตระกูล ตำแหน่ง นายอำเภอเมืองพิษณุโลก

๓.๒.๒.๗ นายสุทธิวิทย์ ต่ายวัลย์ ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึง

พระ

๓.๒.๒.๘ รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ ตำแหน่ง คณบดีวิทยาลัยการจัดการและพัฒนา
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๒.๙ นางอุบลรัตน์ ศิลตระกูล ตำแหน่ง พาณิชยจังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๒.๑๐ นายธวัชชัย สิทธิวีระกุล ตำแหน่ง เกษตรจังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๒.๑๑ นายขจรเกียรติ แผงศรี ตำแหน่ง ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก

๓.๒.๒.๑๒ นายบุญทรง แทนธานี ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวิเคราะห์และการพัฒนาเครือข่าย
ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย
(Focus Group) ส่วนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ จากการตั้งประเด็น
หลักในการศึกษาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก โดยดำเนินการ
และใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารวิชาการและจาก
งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
และการพัฒนาเครือข่าย โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ๒ ชนิด ประกอบด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์
๒) สทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๓.๑.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิเคราะห์
บริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์
การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและรวบรวม
ข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องประวัติพัฒนาการ หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการ
ประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การ
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากหนังสือ บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตาม
เว็บไซต์

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบของคำถาม โดยสร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๓) ผู้วิจัยสร้างโครงร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและสำนวนภาษาแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview)

๔) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ จำนวน ๒๙ ท่าน

๓.๓.๑.๒ สันทนากลุ่ม โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เช่น หัวหน้าส่วนราชการ บุคลากรทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถึงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้วิจัยเสนอ

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์ ๒) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

๓.๓.๒.๑ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้าง

๓.๓.๒.๒ สันทนากลุ่ม ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มโดยทำ Focus Group

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔ อำเภอ อำเภอละ ๒ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์ละ ๔ คน รวมทั้งหมด ๓๒ คนรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษาวิจัยให้สมบูรณ์ มีความเที่ยงตรง สามารถตรวจสอบได้ จึงกำหนดใช้วิธีการที่หลากหลาย การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ประกอบด้วย ดังนี้

๓.๔.๑ การศึกษาภาคสนาม การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้อาศัยขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาในภาคสนามเป็นหลักสำคัญ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบฟอร์มและบันทึกข้อมูลต่างๆ

๓.๔.๒. โดยการสัมภาษณ์ เป็นการซักถามข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิธีการนี้ผู้วิจัยใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ทุกระยะของการวิจัย คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากวิธีการต่างๆ มาตรวจสอบกับคำถาม วัตถุประสงค์และกรอบคิดการวิจัย จากนั้นจึงจะจัดทำหมวดหมู่ของข้อมูลด้วยโปรแกรมประยุกต์เชิงสถิติ (SPSS) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ก่อนสรุปเนื้อหา (Content Analysis) ในลักษณะของการอธิบายเชิงพรรณนาจากการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Groups) และจัดทำรายงานการวิจัยแบบสมบูรณ์ตามระเบียบของการวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก” ใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษา โดยการสำรวจวิเคราะห์พื้นที่ (Site Analysis), การสัมภาษณ์โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๔.๑ ผลการศึกษาบริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๔.๒ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๔.๓ ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการในรูปแบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการศึกษาบริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๔.๑.๑ ประวัติการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

พื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลกเป็นพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร (ทำนา) มีระบบการชลประทาน สามารถทำการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี จากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และที่ดินทำกินก็ลดน้อยลง จึงทำให้ประชาชนประสบกับการขาดแคลนที่ดินทำกิน ทำให้หน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าให้การช่วยเหลือในการจัดการวางแผน ให้ความรู้เพิ่มเติมจากเดิมที่เกษตรกรมีความรู้ทางด้านการเกษตรอยู่เป็นต้นทุนอยู่แล้ว ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพมา

ช่วยในการแก้ไขให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ขึ้นหลายแหล่ง เพื่อให้ประชาชนได้มีที่ดินทำกิน สามารถสร้างอาหารได้ด้วยตนเองอย่างพออยู่พอกิน หากเหลือจากการบริโภคสามารถนำไปขายที่ตลาด สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้อีกวิธีการหนึ่ง โดยไม่ต้องเริ่มจากความต้องการของประชาชนเองที่อยากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และนำไปต่อยอดในการพัฒนาแหล่งที่ดินทำกินได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนด้านเงินลงทุน คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงานจัดตั้งกลุ่ม การออกกฎระเบียบ ข้อตกลงรณรงค์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยทุกขั้นตอนสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง จึงจะเป็นการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ที่ยั่งยืนต่อไป^๑

ในการจัดตั้งกลุ่มก็จะเริ่มทำการปลูกพืชผักปลอดสารเคมี เหตุผลที่ต้องปลูกพืชผักสวนครัวก่อนก็เพื่อทดลองปลูก และหาตลาดที่จะนำสินค้าออกไปขาย ถึงมีผู้บริโภคโดยตรง ที่ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง สามารถจำหน่ายสร้างรายได้จนเหลือครอบครัวอีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังขายให้กับสมาชิกของศูนย์การเรียนรู้ในราคาต่ำกว่าท้องตลาด ส่งผลให้ชาวบ้านมองเห็นประโยชน์และความสำคัญของการผลิตพืชผักปลอดภัย นอกจากการปลูกผักปลอดสารพิษแล้ว จึงหันมาเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงแพะ เลี้ยงวัว ในหลายๆ ศูนย์การเรียนรู้ โดยกลุ่มสมาชิกจะประชุมเพื่อหาข้อตกลงในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แต่ละแหล่ง ให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่และความต้องการของสมาชิกเอง และในที่สุดก็ขยายผลไปสู่พื้นที่ข้างเคียง ครอบคลุม ๙ อำเภอ ๓๖ ตำบล^๒ จนเกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาการเกษตร จ.พิษณุโลก และสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ขับเคลื่อน “เครือข่ายพิษณุโลกเมืองอาหารปลอดภัย”^๓ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในพื้นที่ นับเป็นการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงจากจุดเล็กๆ ที่สันสะท้อนไปถึงสังคม ชุมชนรอบข้าง จนมีการเอออย่าง และก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในระดับใหญ่ทั้งจังหวัด จึงสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนบ้านท่าช้างเป็นอย่างยิ่ง^๔

ความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนในเรื่องขององค์ความรู้และสภาพประชาชน มีสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านและอาสาพัฒนาชุมชน เป็นแกนหลักการทำงาน ของศูนย์

^๑ สัมภาษณ์ นายสมคร ไบยา, หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาเกษตร จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ นางพชรภมร เหลืองทอง, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ นางสาวสงกรานต์ เกตุดี, เลขาธิการสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^๔ สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ ศิลตระกูล, พาณิชย์จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

เรียนรู้ชุมชน คณะกรรมการมาจากผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วย, สมาชิก อบต., อสม., กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสมาชิกและกรรมการดำเนินงาน^๕ โดยมีการกำหนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนขึ้น เพื่อเป็นการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเวทีของชาวบ้าน โดยชาวบ้านเพื่อชาวบ้าน เพื่อปรับเข้ากับแผนพัฒนาในส่วนที่ตนเองต้องรับผิดชอบ^๖ จึงเป็นการก่อเกิดการพัฒนาชุมชนในหลายรูปแบบและกระบวนการ เกิดการเรียนรู้ในหมู่บ้านและตำบลมีความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนสู่ชุมชน คนในแต่ละกลุ่มได้แลกเปลี่ยน พูดคุย มีความเสมอภาค การปฏิสัมพันธ์กันในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน ความเอื้ออาทร ความสมานฉันท์ ก่อเกิดเป็นทีมงาน^๗ ซึ่งได้ส่งผลให้เห็นในกิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชนจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีการพัฒนาตนเองและ มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาโดยชุมชนเอง มีพี่เลี้ยงเป็นภาครัฐที่มีบทบาท แนะนำ ช่วยงานธุรการ การติดต่อประสานงาน หรืองานวิชาการที่ตนเองไม่ถนัด^๘ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณก่อสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน ให้ ซึ่งชาวบ้านสามารถใช้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพบปะและค้นคว้าข้อมูลได้^๙

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้ร่วมมือกันหาทางออกจากปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน หลังจากสุ่มตรวจแล้วพบว่าส่วนใหญ่มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย^{๑๐} และเมื่อมองไปที่ต้นเหตุ ก็พบว่ามาจากการบริโภคผัก ผักไม้ ที่ปนเปื้อนสารเคมีจากท้องตลาด หรือบางรายที่เป็นเกษตรกร เพาะปลูกเองก็ใช้ปุ๋ย และยา เพื่อเร่งผลผลิตให้งอกงาม และกำจัดศัตรูพืช^{๑๑} พร้อมกันนั้น ก็ค่อยๆ ขยับขยาย โดยพัฒนาพื้นที่สู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคนในชุมชน มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา และได้รับประทานอาหารปลอดภัย จากพืชผักที่ปลูกเองภายในชุมชน^{๑๒} รณรงค์ให้นำภาชนะเหลือใช้ เช่น กระจบองสี ยางรถยนต์ มาเป็นกระถางเพาะปลูก ทำทุกพื้นที่ในหมู่บ้านให้

^๕ สัมภาษณ์ นายสุธี คำมาเมือง, ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนาสี่แยกอินโดจีน, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^๖ สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^๗ สัมภาษณ์ รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ, คณบดีวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, เมื่อวันที่ ๔ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^๘ สัมภาษณ์ ดร.เอกชัย โกมลิตดี, อาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^๙ สัมภาษณ์ นางบุญเตียง ทรงพุมิ, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายเจษฎา ลิ้มศรีตระกูล, นายอำเภอเมืองพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๖ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายรัชชัย สิริวิระกุล, เกษตรจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๑ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายบุญทรง แทนธานี, นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

กลายเป็นพื้นที่สีเขียว อย่างน้อยที่สุดก็ให้ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ขิง ข่า ตะไคร้^{๑๓} เมื่อจะประกอบอาหารในแต่ละมื้อ จะได้เก็บมาใช้แบบสดๆ ไม่ต้องพึ่งพึ่งวัตถุดิบจากตลาด แถมยังปลอดภัยทั้งจากสารเคมี และประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย^{๑๔} ขณะเดียวกันเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ก็มีกองทุนเมล็ดพันธุ์ให้คนในชุมชนยืมไปปลูก^{๑๕} แต่เมื่อเก็บผลผลิตได้ต้องส่งเมล็ดพันธุ์คืน เพื่อส่งต่อให้ชาวบ้านรายอื่นได้มีโอกาสเพาะปลูกต่อไป รวมทั้งมีการต่อยอดไปถึงการเพาะเห็ด อบรมเรื่องการแปรรูปเพื่อถนอมอาหาร เช่น แปรรูปเห็ด ทำน้ำพริกเห็ด น้ำเห็ดหูหนูขาว น้ำเห็ดหูหนูแดง เกิดกลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชนขึ้น^{๑๖}

๔.๑.๒ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน ๑) เพื่อให้มีศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบลและมีจุดการเรียนรู้ในระดับหมู่บ้านหลากหลายสาขาองค์ความรู้ ๒) เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการจัดการความรู้เชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชน และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะดวกเพราะส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ๓) เพื่อให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ๔) การให้โอกาสชุมชนเองมาเป็นผู้จัด ผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน^{๑๗} และร่วมกันจัดกระแสรเรียนรู้เพื่อความเป็นคนไทย ให้คงอยู่ ๕) ต้องการเผยแพร่ความรู้เกษตรทฤษฎีใหม่แก่คนทั่วไป ให้ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) แบบ ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

การเป็นศูนย์รวมการศึกษาดูงานของกองทุนหมู่บ้าน และสถาบันการเงินอื่นที่สนใจ สร้างมาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป เน้นการให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว และประทับใจแก่สมาชิก และผู้ที่มาใช้บริการ^{๑๘} รูปแบบการ

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายไพบูลย์ ชูเอียด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบัวสวรรค์, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายมังกร มหาชู, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลมะขามสูง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ นาคเอี่ยม, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายสมัคร ไบยา, หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาเกษตร จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางสาวฐิติมา กลางจิตร, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางอุบล ใจโอด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนม่วง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

บริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวทางการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน จัดให้เป็นศูนย์ข้อมูลชุมชน บัญชีครัวเรือน และข้อมูลในการจัดทำแผนชุมชน^{๑๙} จัดให้เป็นที่ยอมรับความรู้เรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า รวบรวมองค์ความรู้ของชุมชนที่ผ่านการรวบรวมสังเคราะห์และจัดทำเอกสารไว้ศึกษาหรือเรียนรู้ เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลของชุมชน^{๒๐} และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นของเกษตร, พัฒนาชุมชน, สาธารณสุข, การศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ และคนในชุมชนควรรู้เพื่อ นำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง และเกิดความรักถิ่นฐานบ้านเกิด โดยผ่านกระบวนการจัดการเป็นประโยชน์ต่อประชาชน^{๒๑} เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนในหมู่บ้านและตำบล เป็นจุดถ่ายทอดความรู้และเชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างศักยภาพให้กับคนในชุมชน^{๒๒} เป็นที่ยอมรับภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในหมู่บ้านและตำบล คนในหมู่บ้านและตำบลได้เรียนรู้การพัฒนาตนเองจากสิ่งที่เป็นทุนทางสังคม และองค์ความรู้ที่มี ทำให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกด้าน มีรายได้เพิ่ม มีวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน^{๒๓} ประชาชนมีการเรียนรู้จากสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนมีครอบครัวพัฒนาอยู่ในหมู่บ้าน ประชาชนเรียนรู้เรื่องการลดรายจ่ายในครัวเรือน การทำให้มีรายได้เพิ่มและการทำให้มีเงินเหลือออมไว้ใช้เมื่อจำเป็น^{๒๔}

๔.๑.๓ โครงสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

โครงสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่จัดตั้งขึ้น แสดงให้เห็นว่าในแต่ละส่วน ฝ่าย หรือแผนก นั้นมีหน้าที่ต้องทำอะไรบ้างซึ่งผลดีก่อให้เกิดการได้คนมีความสามารถทำงานในแผนกนั้นๆ ทั้งยังฝึกบุคคลในแผนกนั้นๆ ให้มีความเชี่ยวชาญกับหน้าที่ของงานนั้น เมื่อทุกคนมีความเชี่ยวชาญงานในหน้าที่ชนิดเดียวกันย่อมก่อให้เกิดการประสานงานได้ง่าย เนื่องจากแต่ละคนมีความสนใจในงานและใช้ภาษาเดียวกันทำให้สามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีได้ง่าย และการบริหารงานก่อให้เกิดความประหยัด

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายจรเกียรติ แพงศรี, ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายทองปาน เฝ้าโสกา, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองกุดา, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต วงศ์เสนารักษ์, หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายปรีชา ฟาคะนอง, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายมนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ช่างพินิจ, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเท, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

รูปภาพที่ ๔.๑ แสดงโครงสร้างและองค์ประกอบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน^{๒๕}

จากรูปภาพที่ ๔.๑ จากการศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสารและลงพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยสรุปโครงสร้างศูนย์การเรียนรู้และองค์ประกอบ อธิบายได้ดังนี้

๑. สถานที่ คือ สถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะ สังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน การจัดพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพเพื่อให้ประชาชน หรือสมาชิกศูนย์สามารถควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๒. คณะกรรมการ คือ กลุ่มบุคคลที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ดำเนินการด้านบริหารหรือกระทำการบางอย่างโดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ความเป็นอิสระในการแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างกรรมการด้วยกัน รวมทั้งต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกันเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยสมาชิกในคณะกรรมการมักจะถูกกำหนดให้การทำงานในรูปคณะกรรมการเป็นพิเศษ จากการทำงานตามปกติ ซึ่งในทางการบริหารนั้นเราถือว่าคณะกรรมการเป็นการกระทำของกลุ่ม และถือว่าคณะกรรมการเป็นกลุ่มก่อให้เกิดการรวมพลัง ผลรวมของงานที่เกิดขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่มย่อมมีมากกว่าผลรวมของงานที่เกิดจากต่างคนต่างทำ คณะกรรมการเป็นกลุ่มที่เกิด

^{๒๕} สำนักงานความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการความรู้ชุมชน, แนวทางการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๙).

จากการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ มีอำนาจหน้าที่หรือภาระที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการถาวร

๓. ระเบียบข้อบังคับ คือ แบบแผนเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย กฎระเบียบจึงเป็นกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อป้องกันไม่ใหสมาชิกทำสิ่งที่อันตรายต่อชีวิต การงาน และทรัพย์สิน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยกฎระเบียบมีความสำคัญต่อชีวิต การงาน และความสัมพันธ์ของสมาชิกศูนย์ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนและทำอะไรก็ตามจะต้องมีกฎระเบียบไม่มากนักน้อย ชีวิต การงาน และความสัมพันธ์จึงจะราบรื่น

๔. ข้อมูล คือ ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ เป็นกลุ่มสัญลักษณ์ แทนปริมาณหรือการกระทำต่างๆ ที่ยังไม่ผ่านการประมวลผล ข้อมูลอาจอยู่ในรูปของตัวเลข ตัวหนังสือ และท้ายสุดของข้อมูลก็คือ วัตถุติบของสารสนเทศ ข้อมูลจึงบอกเกี่ยวกับสภาพการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่ปรากฏขึ้น และข้อมูลจะคงสภาพการเป็นข้อมูลอยู่เช่นนั้น ไม่ว่าจะมีการนำเอาไปใช้หรือไม่ หรือผู้ใดเป็นผู้นำไปใช้ ทั้งนี้ ข้อมูลอาจมีลักษณะเป็นข้อความ ซึ่งเมื่อนำมาใช้จะต้องทำการตีความหรือพิจารณาความหมายของข้อความเหล่านั้นเพื่อหาข้อสรุปเพื่อตัดสินใจต่อไป หรือข้อมูลอาจมีลักษณะเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปประมวลผลได้ โดยอาศัยวิธีหรือกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับต่างๆ กันเพื่อหาข้อสรุปสำหรับพิจารณาตัดสินใจต่อไป

๕. ฐานเรียนรู้ คือ ฐานการเรียนรู้ต้องสามารถตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แสวงหาความรู้และการทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสังเกต หรือการเรียนรู้โดยการปฏิบัติมีการรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ออกไปคิดพิจารณาเหตุ และผลเกิดเป็นความคิด ทศนคติความเชื่อ กระบวนทัศน์ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ ทำให้สมาชิกศูนย์ฯ ได้ดู เห็น สัมผัส จับต้อง ซักถาม ก่อให้เกิดความรู้ ความคิดมากกว่าประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม

๖. จุดเรียนรู้ คือ เป็นเครื่องมือที่สำคัญของบุคคลแห่งการเรียนรู้ ในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬา สถานประกอบการ วัด ครอบครัว ชุมชน องค์การภาครัฐและภาคเอกชน แหล่งข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ เป็นต้น

๗. วิทยากร คือ ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจในศิลปะวิทยาที่ตนเองมีความรู้ความชำนาญในแขนงนั้นๆ เช่น นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจากองค์ภาครัฐ ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดตั้งแต่อดีต สามารถสาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นต้น

๘. อบรมการใช้ชีวิต + ทักษะอาชีพ คือ ในการดำเนินชีวิตและการทำงานของแต่ละคน ย่อมปรารถนาความสุข ความสดชื่น ความสมหวังและความสำเร็จในกิจหน้าที่การงานของตน ซึ่งความต้องการดังกล่าวถือเป็นพื้นฐานและเป้าหมายในการทำงาน ในแต่ละวันของแต่ละชีวิต แต่ในบางครั้ง และบ่อยครั้งที่หลายต่อหลายคนไม่เข้าใจเป้าหมายและคุณค่าการทำงานที่แท้จริง มีมุมมองทัศนคติที่เป็นลบ ทำงานไปวันๆ อย่างไร้จุดหมาย ขาดความสุข ซึ่งสามารถก่อผลเสียต่อประสิทธิภาพการทำงาน ดังนั้นหากได้มีโอกาสได้รับการอบรมและการฝึกทักษะอาชีพ ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หาเลี้ยงชีพต่อไป

๔.๑.๔ กระบวนการจัดการเรียนรู้

การสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน เพื่อให้สมาชิกศูนย์ และประชาชนในแต่ละชุมชนได้สร้างนิสัยของความร่วมมือกัน เกิดการมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกศูนย์ฯ ทำให้สามารถผลึกกำลังกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

๔.๑.๔.๑ กระบวนการปฏิบัติ เป็นกระบวนการให้สมาชิกศูนย์ฯ ฝึกฝน เกิดการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ด้านทักษะ สังเกตและรับรู้ ทำตามแบบ ทำเองโดยไม่มีแบบ ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

๔.๑.๔.๒ กระบวนการกลุ่ม เป็นการฝึกฝนให้มีความคุ้นเคยและเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดำเนินการดังนี้ เลือกผู้นำกลุ่ม กำหนดจุดประสงค์และวิธีการ รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิก สรุปผล

๔.๑.๔.๓ กระบวนการแก้ปัญหา เป็นการหาคำตอบหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง อย่างมีหลักการ โดยเริ่มจากการสังเกต วิเคราะห์ สร้างทางเลือก เก็บรวบรวมข้อมูลหรือทดสอบ และสรุปผล

๔.๑.๔.๔ กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ โดยให้สมาชิกศูนย์ฯ ได้คิดเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่ใกล้กัน เป็นการสร้าง ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ให้รวมกันอยู่เป็นรูปแบบใหม่ มีขั้นตอนดังนี้ ๑) การเตรียมข้อมูล ๒) รวบรวมข้อมูล ๓) เชื่อมโยงความคิด และ ๔) ทดสอบความคิดและพิสูจน์ให้เห็นจริง

การส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกศูนย์ฯ ทำกิจกรรมร่วมการ สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ เป็นการปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะและความไว้วางใจกัน จนสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนแบบประชาสังคม ซึ่งมีศักยภาพตอบสนองความต้องการของตนเองได้เป็นอย่างดีและทำให้สามารถสร้างระบบการจัดการในการรักษาความพอเพียงของตนเองไว้ได้ ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย และความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมการค้าก็คือ ศักยภาพของชุมชนในการจัดระเบียบทางสังคม

ใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ระบบคุณค่าและบรรทัดฐานที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างศักยภาพในการปรับตัวอย่างมีอำนาจต่อรองและดำรงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองไว้ได้ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลง

สรุปผลการศึกษาริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยพบว่า การก่อตั้งริเริ่มศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงนั้น เกิดจากประชาชนได้ประสบกับปัญหาขาดแคลนที่ดินทำกิน ขาดการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ ขาดการวางแผนในการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรในแต่ละฤดู หน่วยงานภาครัฐจึงต้องเข้าไปช่วยเหลือตามนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๕)^{๒๖} ในการหาแนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่แหล่งทำกินและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ด้วยการนำองค์ความรู้ทางการเกษตรที่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีอยู่แต่เดิมแล้ว มาบูรณาการรวมกันกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเกิดเป็นศูนย์เรียนรู้ทำให้ ส่งผลให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกการรักษาท้องถิ่น เป็นที่พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความเห็น ความรู้ ซึ่งกันและกันเป็นแหล่งรวมให้บริการกองทุนชุมชนอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

๔.๒ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้ให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และสามารถปรับตัวได้ทันโลกยุคใหม่นอกจากนี้เพื่อให้ชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๔ ด้านดังนี้

๔.๑.๑ ด้านการเรียนรู้

เมื่อกล่าวถึงการเรียนรู้ ไม่ว่าเราจะทำอะไรทุกอย่างก็เกิดการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น การเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต มนุษย์มีการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนตายและการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ^{๒๗} การเรียนรู้จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี

^{๒๖} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า ๑ ทศวรรษ. พ.ศ. ๒๕๕๕, หน้า ๓๘ – ๔๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ อ้นขานนา, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางกระทุ่ม, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

ดีเพียงแต่เราต้องใช้ความคิดไปด้วยกับการทำสิ่งนั้นๆ ทำไปคิดไป สิ่งสำคัญคือเราใช้ความคิดให้เป็นหรือไม่^{๒๘} ความคิดที่ดีสร้างสรรค์มันก็เกิดประโยชน์แต่ความคิดไม่ดีหรือไม่รู้เท่าทันก็เกิดโทษได้ การเรียนรู้เครือข่ายมีความจำเป็นมากในชีวิตประจำวัน เพราะทั้งชีวิตเราสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ และนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์^{๒๙} ในชีวิตของเราเองการเรียนรู้ของคนเรานั้นเริ่มตั้งแต่เกิดมาแต่การศึกษาและเรียนรู้จริงๆ นั้นจะเริ่มก็ต่อเมื่อเราเริ่มมีพัฒนาการถึงวัยที่เรียนรู้หลังจากที่เกิดมานั้น และตลอดชีวิตเราจะต้องเรียนรู้ไปตลอดมันจึงทำให้รู้ว่า การศึกษาที่จริงแล้วมีความสำคัญต่อชีวิตของเราคน^{๓๐} เราทุกคนนั้นต้องการการศึกษาเพื่อที่จะได้เรียนรู้ในชีวิตประจำวัน เพราะการศึกษาช่วยให้เรารู้ว่าเราควรจะพัฒนาตัวเองเพื่อที่จะใช้ชีวิตในแต่ละวันปรับการใช้ชีวิตให้เหมาะสมและเข้ากับคนอื่นได้ และไม่เป็นภาระของสังคม^{๓๑} การศึกษานอกจากจะช่วยให้มีความรู้แล้วยังช่วยให้รู้จักเข้าสังคมและพัฒนาตัวเองเพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในหลายๆ ด้านจะได้พัฒนาทั้งบุคคลและประเทศชาติต่อไป^{๓๒} แต่การถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้รู้ จากผู้ที่ประสบผลสำเร็จยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง การที่จะถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับความรู้และนำความรู้นั้นไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวได้นั้นต้องเกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย^{๓๓} อันดับแรกก็คือตัวผู้ได้รับการถ่ายทอดจะสามารถนำความรู้ นั้นไปปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หากผู้ได้รับการถ่ายทอดไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปใช้ได้ ความรู้จากผู้ประสบผลสำเร็จที่ต้องการเผยแพร่ก็ไม่สัมฤทธิ์ผล^{๓๔} ฉะนั้นทั้งผู้รับรู้ และผู้ถ่ายทอดความรู้ ต้องมีความเข้าใจ และต้องมีการติดตาม ประเมินผล ดูแลผู้รับรู้จนกว่าจะประสบผลสำเร็จ^{๓๕} คนที่เรียนได้พัฒนาตัวเองให้ได้มากที่สุด เพราะอย่างน้อยคนเราก็ไม่ได้ถนัดในด้าน ที่เหมือนกันการเรียนจึงควรที่จะมีอะไรที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนนั้นไขว่คว้าหาทางด้านที่ถนัดเพื่อ

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายสุทธีรัตน์ ต่ายวัลย์, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายอากุล จันทะแก้ว, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.วศิน ปัญญาอุตรตระกูล, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสุจิตต์ จันทคุณ, เมื่อวันที่ ๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางบุญเตียง ทรงพุฒิ, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางพรกมล เหลืองทอง, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางอุบล ใจโอด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนม่วง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ ศิลตระกูล, พานิชย์จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

นำไปพัฒนาและต่อยอดจะได้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอีกด้วย^{๓๖} การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างช้าๆ อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือการมีประสบการณ์ การเรียนรู้ไม่ใช่เป็นการสั่งสอนหรือการบอกเล่าให้เข้าใจและจำได้เท่านั้น แต่คลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอันเป็นผลจากการสังเกตพิจารณา ไตร่ตรอง แก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม^{๓๗} การเรียนรู้เป็นความจริงองกาม ความรู้เป็นความสามารถในการจดจำแนกประสบการณ์ต่างๆ และระลึกเรื่องราวต่างๆ ออกมาได้ถูกต้องแม่นยำ^{๓๘} โดยมีความเข้าใจเป็นความสามารถบ่งบอกใจความสำคัญของเรื่องราวโดยการแปลความหลัก ตีความได้ สรุปใจความสำคัญได้ การนำความรู้ไปประยุกต์เป็นความสามารถในการนำหลักการกฎเกณฑ์ และวิธีดำเนินการต่างๆ ของเรื่องที่ได้รู้มานำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้^{๓๙} ยังสามารถพัฒนาก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ๆ ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องอาศัยการวิเคราะห์ซึ่งเป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวที่สมบูรณ์ให้กระจายออกเป็นส่วนย่อยๆ ได้อย่างละเอียดชัดเจน รอบคอบ และการสังเคราะห์เป็นความสามารถในการผสมผสานส่วนย่อยเข้าเป็นเรื่องราวเดียวกัน^{๔๐} โดยปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น นำการประเมินวินิจฉัยหรือตัดสินกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป การประเมินเกี่ยวข้องกับการใช้เกณฑ์คือ มาตรฐานในการวัดที่กำหนดไว้^{๔๑}

ประสบการณ์ที่ชาวบ้านในชุมชนได้พบหรือสัมผัสด้วยตนเอง เช่น รับรู้จากสื่อโฆษณา วิทยุ อินเทอร์เน็ต การได้ลงมือปฏิบัติ เช่นนี้กล่าวได้ว่า ประสบการณ์ตรงมีผลทำให้เกิดการเรียนรู้ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เผชิญกับสถานการณ์เดิมแตกต่างไปจากเดิม^{๔๒} ได้แก่ การดำเนินการตามตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ การมีความมุ่งมั่นอยากจะทำประสบความสำเร็จบ้าง การเรียนรู้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นบุคคล ระบบประสาทจะตื่นตัวเกิดการรับสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ แล้วส่ง

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายทองปาน ฝาโสภา, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองกุล, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายรัชชัย สิริวิระกุล, เกษตรจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๑ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายปรีชา ฟ้าคะนอง, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายไพบูลย์ ชูเอียด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบัวสวรรค์, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ช่างพินิจ, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเต, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ นาคเอี่ยม, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายสุทธิวิทย์ ต่ายวัลย์, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

กระแสนประสาทไปยังสมองเพื่อแปลความหมาย^{๔๓} โดยอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นการรับรู้ใหม่ อาจสอดคล้องหรือแตกต่างไปจากประสบการณ์เดิม แล้วสรุปผลของการรับรู้ นั้น เป็นความเข้าใจหรือความคิดรวบยอดและมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งเร้า ตามที่รับรู้ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแสดงว่า เกิดการเรียนรู้แล้ว^{๔๔} การเรียนรู้ไม่ใช่วุฒิภาวะแต่การเรียนรู้อาศัยวุฒิภาวะ วุฒิภาวะ คือ ระดับความเจริญเติบโตสูงสุดของพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคลแต่ละวัยที่เป็นไปตามธรรมชาติ แม้ว่าการเรียนรู้จะไม่ใช่วุฒิภาวะแต่การเรียนรู้ต้องอาศัยวุฒิภาวะด้วย เพราะการที่บุคคลจะมีความสามารถในการรับรู้หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้ามากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นมีวุฒิภาวะเพียงพอหรือไม่^{๔๕}

การเรียนรู้เกิดได้ง่าย ถ้าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน การเรียนสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจะเรียนหรือสนใจจะเรียน เหมาะกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนและเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน^{๔๖} การเรียนในสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียนย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าการเรียนในสิ่งที่ผู้เรียนไม่ต้องการหรือไม่สนใจ^{๔๗} การเรียนรู้แตกต่างกันตามตัวบุคคลและวิธีการในการเรียน ในการเรียนรู้สิ่งเดียวกัน บุคคลต่างกันอาจเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน เพราะบุคคลอาจมีความพร้อมต่างกัน มีความสามารถในการเรียนต่างกัน มีอารมณ์และความสนใจที่จะเรียนต่างกัน และมีความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเรียนต่างกัน^{๔๘} ในการเรียนรู้สิ่งเดียวกัน ถ้าใช้วิธีเรียนต่างกัน ผลของการเรียนรู้อาจมากน้อยต่างกันได้^{๔๙} และวิธีที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มากสำหรับบุคคลหนึ่งอาจไม่ใช่วิธีเรียนที่ทำให้อีกบุคคลหนึ่งเกิดการเรียนรู้ได้มากเท่ากับ

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายสุธี คำมาเมือง, ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.วศิน ปัญญาบุตรตระกูล, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๕} สัมภาษณ์ รศ.ดร.โชติ บติรัฐ, คณบดีวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, เมื่อวันที่ ๔ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ดร.เอกชัย โกมลกิจดี, อาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นางจันทนา ศิริวัฒน์, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดงพยอม, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นางสาววิติมา กลางจิตร, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นางสาวสงกรานต์ เกตุดี, เลขานุการสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

บุคคลนั้นก็ได้^{๕๐} พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องเกิดจากการฝึกฝนหรือเคยมีประสบการณ์นั้นๆ มาก่อน ในบุคคลปกติทุกคนจะมีประสบการณ์อยู่ด้วยกันทั้งสิ้น ส่วนใหญ่ที่เป็นที่เข้าใจก็คือ ประสบาสัมผัสทั้งห้า ซึ่งได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง^{๕๑} ประสบาสัมผัสเหล่านี้จะเป็นเสมือนช่องประตูที่จะให้บุคคลได้รับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ ถ้าไม่มีประสบการณ์เหล่านี้แล้ว บุคคลจะไม่มีโอกาสรับรู้หรือมีประสบการณ์ใดๆ เลย ซึ่งก็เท่ากับเขาไม่สามารถเรียนรู้สิ่งใดๆ ได้เลย^{๕๒} ประสบการณ์ต่างๆ ที่บุคคลได้รับนั้นย่อมจะแตกต่างกัน บางชนิดก็เป็นประสบการณ์ตรง บางชนิดเป็นประสบการณ์ทางอ้อม บางชนิดเป็นประสบการณ์รูปธรรมและบางชนิดเป็นประสบการณ์นามธรรม^{๕๓} พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้น ความเข้าใจ หลังจากบุคคลได้รับประสบการณ์แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือตีความหมายเป็นหลักการ ในประสบการณ์นั้น^{๕๔} กระบวนการนี้เกิดขึ้นในสมองหรือจิตของบุคคลเพราะสมองจะเกิดสัญญาณ และมีความทรงจำขึ้นซึ่งเราเรียกกระบวนการนี้ว่า “ความเข้าใจ” ในการเรียนรู้ นั้น บุคคลจะเข้าใจประสบการณ์ที่เขาประสบได้ก็ต่อเมื่อเขาสามารถจัดระเบียบ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ประสบการณ์ต่างๆ จนกระทั่งหาความหมายอันแท้จริงของประสบการณ์นั้นได้^{๕๕} ความนึกคิด ความนึกคิดถือว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมองความนึกคิดที่มีประสิทธิภาพ ต้องเป็นความนึกคิดที่สามารถจัดระเบียบ ประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับให้เข้ากันได้ สามารถที่จะค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทั้งเก่าและใหม่ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของการเรียนรู้อย่างแท้จริง^{๕๖}

การพัฒนาคุณภาพของการเรียนรู้เพื่อให้พร้อมที่จะใช้ประโยชน์ และมีบทบาทในสังคมที่ดีและหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดีจึงต้องได้รับ การเรียนรู้ที่ถูกต้องและจะสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติและจะได้รู้จักเปลี่ยนแปลงป้องกัน เพื่อปรับตัวจะได้อยู่ในสังคมได้หากสังคมได้ ใดให้ผู้เรียน

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายจรเกียรติ แพงศรี, ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายเจษฎา ลิมศิริตระกูล, นายอำเภอเมืองพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๖ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต วงศ์เสนารักษ์, หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

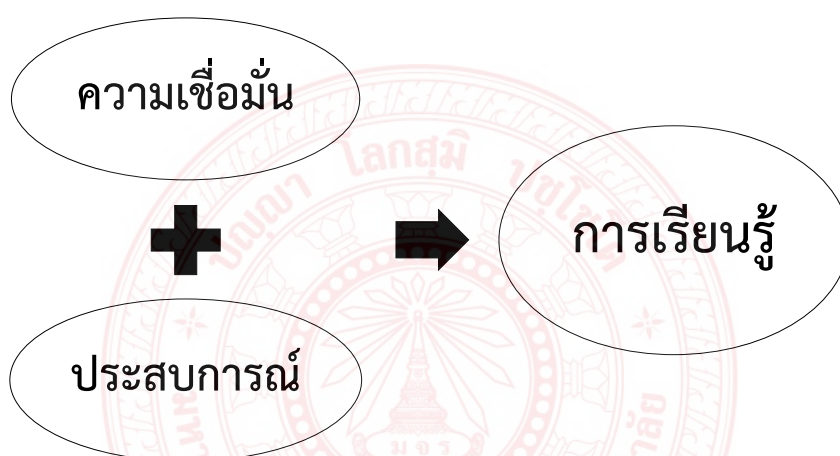
^{๕๓} สัมภาษณ์ นายบุญทรง แทนธานี, นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายมนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายมังกร มหาชู, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลมะขามสูง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ อ้นขาวนา, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางกระทุ่ม, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

นั้นหาความรู้ด้วยตัวเอง และพัฒนาตัวเองเพื่อให้ได้ความรู้ที่ใหม่และรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองเพื่อที่จะได้ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต ของตัวเองด้วยเพื่อจะได้ทำให้ส่งเสริมพื้นฐานการใช้ชีวิตที่ดีแล้วจะได้มีทักษะต่างๆ ในการใช้ชีวิต แม้ว่าเกิดปัญหาก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาได้ทันที่และจะได้มีคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปลูกฝัง เพราะว่าการที่มีคุณธรรมนั้นจะส่งผลต่อสังคมโดยตรงจะได้มีการแสดงออกทางสังคมที่ดีและเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยไม่มีปัญหารู้หน้าที่ของตัวเองเอาจริงๆ แล้ววัตถุประสงค์ก็มีมากมายนอกจากจะทำให้เป็นคนดีและใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมแล้วก็ยังมีการสอนทางด้านเทคโนโลยีเพื่อให้ก้าวทันสมัยใหม่และมีความเจริญก้าวหน้ากับยุคของโลกที่กำลังจะเปลี่ยนแปลง ดังแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
จังหวัดพิษณุโลก ด้านการเรียนรู้

๔.๑.๒ ด้านการลงทุน

การเรียนรู้แบบตลอดชีวิต มีเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้เป็นจำนวนมากตลอดเวลา ให้เข้าสู่ระบบการสร้างบุคลากรให้คิดเป็น ทำเป็น และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องสามารถเข้าถึง แหล่งความรู้ และค้นหาคำตอบที่ต้องการได้ด้วยตนเองในระยะเวลาอันสั้น^{๕๗} โดยอาศัยระบบเครือข่ายการสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการพัฒนาเทคนิคการรับและส่งข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว เครือข่าย เป็นแนวคิดและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร ตลอดจนชุมชนให้เกื้อกูลเชื่อมโยงกัน โดยที่แต่ละฝ่ายต้องมีความเท่าเทียมกัน มีอิสระต่อกันสามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง^{๕๘} และพร้อมที่จะปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายบนพื้นฐานของ

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายสมักร ไบยา, หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาเกษตร จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายอากุล จันทะแก้ว, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

ความเท่าเทียมกัน การมีความสัมพันธ์จะเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ประสานความช่วยเหลือกันและเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวราบมากกว่าที่จะเป็นแนวดิ่ง ดังนั้นเครือข่ายจึงเป็นสัมพันธ์ภาพของมนุษย์กับมนุษย์ที่ครอบคลุมทั้งการให้และการรับ และการเอื้ออาทรต่อกัน^{๕๙} การก่อเกิดของเครือข่ายอาจพิจารณาได้ ๒ ทาง คือเครือข่ายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งดูได้จากความเป็นเครือญาติกัน การมีภูมิลำเนาถิ่นกำเนิดเดียวกัน การมีความเชื่อถือศรัทธาเหมือนกัน การมีปัญหาร่วมกัน และการมีความสนใจร่วมกันในงานหรือกิจกรรม เป็นต้น^{๖๐} เครือข่ายโดยการจัดตั้ง ซึ่งจะต้องมีผู้คอยกระตุ้นปลุกจิตสำนึกให้เกิดความคิดตระหนักถึงปัญหาของชุมชนร่วมกันและก่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักจะเป็นเครือข่ายในระบบราชการเครือข่ายมีลักษณะเป็นวงจรเปรียบได้กับสิ่งมีชีวิตธรรมชาติของเครือข่าย จะต้องมีการเจริญเติบโตอยู่เสมอต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของเครือข่ายเช่นเดียวกันกับสิ่งมีชีวิต^{๖๑}

โดยทั่วไปชาวบ้านในชุมชนจะมีความเข้าใจกันว่า การลงทุนเป็นการนำเงินที่เราได้เก็บสะสมนั้นไปสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าการออม โดยใช้การลงทุนต่างๆ เช่น การลงทุนพันธบัตรรัฐบาลหรือหลักทรัพย์ต่างๆ ซึ่งจะมีความเสี่ยงที่สูงมากขึ้น^{๖๒} โดยปกติทั่วไปนั้นแต่ละบุคคลจะมีการจัดสรรรายได้ที่เราได้มาในแต่ละเดือนนั้นแบ่งเป็นสองส่วนใหญ่ๆ เพื่อใช้ในชีวิตก็คือ รายจ่ายเพื่อในชีวิตประจำวัน และรายจ่ายเพื่อการออม^{๖๓} รายจ่ายส่วนแรกนั้นเป็นการใช้จ่ายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันของบุคคลที่ตัวเราเองนั้นไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ แต่สิ่งที่บุคคลทำได้คือการจัดสรรรายได้ให้เหมาะสมเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต และมีเหลือเพียงพอที่จะเป็นเงินออมไว้ในยามจำเป็นในภายภาคหน้านั้นเอง^{๖๔} ซึ่งการลงทุนคือการทำอะไรให้เงินที่เราออมอยู่นั้นสามารถที่จะเพิ่มพูนขึ้นมาได้และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าของ การลงทุนคือการนำเอาทรัพย์สินที่บุคคลนั้นมีอยู่ ที่สะสมไว้ ที่กันไว้ เก็บไว้ ไปดำเนินการในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งจะให้ผลตอบแทนกลับคืนมานั้น

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายสุจิตต์ จันทคุณ, เมื่อวันที่ ๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๖๑} สัมภาษณ์ ดร.เอกชัย โกมลิกิตต์, อาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นางจันทนา ศิริวัฒน์, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดงพยอม, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางบุญเตียง ทรงพุฒิ, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นางอุบล ใจโอด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนม่วง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

ช่วงเวลานั้น^{๖๕} การลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนและสามารถเห็นประโยชน์จากการใช้ได้อย่างชัดเจน การลงทุนในสินทรัพย์โดยที่ไม่เห็นประโยชน์การใช้ได้โดยชัดเจน การลงทุนที่ผู้ลงทุนนั้นนำเงินที่มีอยู่ไปซื้อหลักทรัพย์ต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต ตามเงื่อนไขของหลักทรัพย์ที่เราเลือกที่จะลงทุน ซึ่งผลรายได้หรือผลตอบแทนที่ได้มานั้นขึ้นอยู่กับสภาวะการของหลักทรัพย์ที่เราลงทุน^{๖๖} ซึ่งแต่ละหลักทรัพย์จะมีความเสี่ยงมากน้อยแตกต่างกันไปซึ่ง วัตถุประสงค์ของการลงทุนทางการเงิน ส่วนใหญ่ บุคคลจะได้รับผลตอบแทนของการลงทุนนั้นๆ ในรูปแบบของดอกเบี้ย เงินปันผล กำไรจากการซื้อขายหุ้น และสิทธิพิเศษอื่นๆ^{๖๗} แหล่งทุนมักใช้พลังทางการเงินของตนมาเพื่ออิทธิพลเหนือนโยบายของเครือข่าย ซึ่งทำได้ง่ายโดยใช้อคติในการวิจารณ์ผลการดำเนินงานของเครือข่าย การร่วมประชุม และการตรวจสอบตัดสินตอนแก้ไขเอกสารประชาสัมพันธ์ของเครือข่าย^{๖๘} สมาชิกเครือข่ายมักจะถูกแทรกแซงโดยแหล่งทุนและตัวแทนของสถาบันเจ้าของทุน แกนนำของเครือข่ายมักไม่ค่อยจะได้แจ้งกับคนเหล่านั้นนัก^{๖๙} ทั้งนี้ไม่เพียงแต่มุ่งให้เครือข่ายได้รับการอุดหนุนทุนเท่านั้น แต่ยังหวังความช่วยเหลือในอาชีพและในโครงการของตัวเองอีกด้วย แม้ว่าสถาบันที่ให้การดูแลนั้นจะไม่ได้เข้ามาแทรกแซงอำนาจอิสระของเครือข่ายอย่างเป็นทางการนัก แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าตัวแทนสถาบันชอบแสดงอำนาจและทำลายศักยภาพในการทำงานของเครือข่าย^{๗๐}

การรู้จักควบคุมและทำงานประมาณ เราจะสามารถควบคุมการใช้จ่ายให้อยู่ในขอบเขตของเงินที่เรากำหนดไว้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นก็ต่อเมื่อเรามีการจัดการงบประมาณ เพื่อแยกเงินที่ไว้สำหรับค่าใช้จ่ายต่างๆ เงินที่ใช้กันไว้สำหรับการออมนั้น จะสามารถทำให้คุณออมเงินได้จริงๆ^{๗๑} เพราะฉะนั้นจึงควรควบคุมและทำงานประมาณให้ดี เพื่อจะได้จัดสรรเงินได้อย่างถูกต้องมากขึ้น ใช้การออมโดยวิธีบังคับ หากคุณเป็นคนที่ไม่ไว้ใจตัวเองในการออม^{๗๒} วิธีการบังคับตัวเองให้อด

^{๖๕} สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ ศิลตระกูล, พาณิชยจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายขจรเกียรติ แพงศรี, ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต วงศ์เสนารักษ์, หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายบุญทรง แทนธานี, นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายปรีชา ฟ้าคะนอง, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายมานิชย์ ช่างพินิจ, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเต, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ นาคเอี่ยม, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ อ้นขาวนา, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางกระทุ่ม, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

ออมนั้นจะสามารถทำให้คุณมีเงินออมมากขึ้น วิธีบังคับนั้นเป็นอย่างไร วิธีบังคับก็คือการหักเงินผ่านบัญชีอัตโนมัติ หรือการหักเงินสะสมเข้ากองทุนสะสม หรือเงินสำรองเลี้ยงชีพของพนักงานไว้ เป็นต้น ซึ่งวิธีนี้ก็เหมาะกับคนที่ขาดวินัยในตัวเองเป็นอย่างมาก^{๗๓} เพราะไม่สามารถออมด้วยตัวเองได้ จึงต้องใช้วิธีบังคับนั่นเอง^{๗๔} เว้นรายจ่ายไม่จำเป็นเสียบ้าง อันนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคลที่จะสามารถตัดค่าใช้จ่ายรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกจากชีวิตได้อย่างไร ค่าใช้จ่ายที่ถูกคิดเหมาว่าไม่จำเป็น เช่น ค่าชอปปิ้ง ค่าดูหนัง ค่าท่องเที่ยว ซึ่งเราต้องใช้วิจารณญาณในส่วนบุคคลว่า ต้องการตัดรายจ่ายอันไหนทิ้งไปบ้าง และการใช้ชีวิตของเรายังมีความกับมันหรือไม่เป็นต้น^{๗๕} เพื่อให้เราได้ลดรายจ่ายเพิ่มเงินออมมากขึ้นนั่นเอง^{๗๖} การหารายได้พิเศษ หากเราเป็นมนุษย์เงินเดือนที่มีงานประจำทำอยู่แล้ว และมีอาชีพเสริมที่ทำให้เรานั้นสามารถมีรายได้เพิ่มแล้วละก็ การแยกเก็บเงินรายได้เสริมนั้นไว้เพื่อเก็บไว้เป็นเงินออมโดยที่เราไม่เอาเงินนั้นมารวมกับเงินรายรับประจำ กันไว้สำหรับการลงทุนการออมต่างๆ ก็จะทำให้เรานั้นมีเงินออมที่มากและรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่วิธีนี้จำเป็นจะต้องอาศัยวินัยในตัวเองและการจัดการเงินออมที่ค่อนข้างเป็นระเบียบวินัยนั่นเอง^{๗๗}

ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้^{๗๘} เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น^{๗๙} แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือ

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายอากุล จันทะแก้ว, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๗๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.วศิน ปัญญาอุตรตระกูล, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นางพรกมล เหลืองทอง, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นางสาวฐิติมา กลางจิตร์, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นางสาวสงกรานต์ เกตุดี, เลขานุการสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นายเจษฎา ลิ้มศรีตระกูล, นายอำเภอเมืองพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๖ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

ผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามาด้วย^{๘๐} เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการสั่งสินค้าทุน^{๘๑} ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตก^{๘๒} สลายลงภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกลืมเลือนและเริ่ม สูญหายไป สิ่งสำคัญ ก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระ ในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง^{๘๓} ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน^{๘๔} ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี^{๘๕} เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิด ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นจนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง^{๘๖} โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความพอประมาณในการดำรงชีวิตให้เหมาะสม ซึ่งเราควรจะมี ความพอประมาณทั้งการหารายได้ และพอประมาณในการใช้จ่าย^{๘๗} ความพอประมาณในการหารายได้ คือ ทำงานหารายได้ด้วยช่องทางสุจริต ทำงานให้เต็มความสามารถ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่วนความ

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายทองปาน เภาโสภณ, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองกุงลา, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายรัชชัย สิริธีระกุล, เกษตรจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๑ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๘๒} สัมภาษณ์ นายไพบูลย์ ชูเอียด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบัวสวรรค์, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายมนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นายมังกร มหาชู, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลมะขามสูง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นายสมักร ไบยา, หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาเกษตร จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายสุทธีรัตต์ ต่ายวัลย์, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นายสุธี คำมาเมือง, ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

พอประมาณในการใช้จ่าย หมายถึง การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายเกินตัว^{๘๘} และในขณะเดียวกัน ก็ใช้จ่ายในการดูแลตนเอง และครอบครัวอย่างเหมาะสม ไม่อยู่อย่างลำบาก และผิดเคืองจนเกินไป^{๘๙} ความมีเหตุผลไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจ หรือการดำรงชีวิตประจำวัน เราจำเป็นต้องมีการตัดสินใจตลอดเวลา ซึ่งการตัดสินใจที่ดี ควรตั้งอยู่บนการไตร่ตรองถึงเหตุ รวมทั้งคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ตัดสินใจตามอารมณ์ หรือจากสิ่งที่คนอื่นบอกมาโดยปราศจากการวิเคราะห์^{๙๐} หากมีภูมิคุ้มกันที่ดี การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง ในโลกที่ไม่มีอะไรแน่นอน ทั้งสภาพลม ฟ้า อากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร การเปลี่ยนแปลงในบริษัทคู่ค้า การเลิกจ้างพนักงานในบริษัทใหญ่ หรือแม้แต่ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศที่มีผลต่อการลงทุน เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอ^{๙๑} เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับแต่ละสถานการณ์ การมีรายได้หลายทางเพื่อลดความเสี่ยงในวันที่ถูกเลิกจ้าง หรือการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน^{๙๒} โดยการดำรงชีวิตตามหลักการทั้งสามข้อนั้น จำเป็นต้องมีความรู้และคุณธรรมประกอบด้วย ความรู้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม เช่น ความรู้ในการประกอบวิชาชีพช่วยให้ธุรกิจและการงานเจริญก้าวหน้า หรือความรู้ในการลงทุนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้นักลงทุน^{๙๓}

ทั้งนี้ ความรู้และประสบการณ์จะช่วยทำให้เราตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ถึงแม้ว่าพื้นฐานความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันอาจทำให้เหตุผลของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน แต่หากทุกคนยึดมั่นอยู่ในหลักคุณธรรม ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข^{๙๔} การพึ่งพาตัวเองได้เป็นเพียงส่วนเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเมื่อทุกคนสามารถดูแลตัวเอง และครอบครัวได้แล้ว ขั้นต่อไปอาจทำการพัฒนาธุรกิจ โดยมีการรวมกลุ่มกันในวิชาชีพเดียวกัน เพื่อ

^{๘๘} สัมภาษณ์ รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ, คณบดีวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, เมื่อวันที่ ๔ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นายสุจิตย์ จันทคุณ, เมื่อวันที่ ๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นางสาวฐิติมา กลางจิตร, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นางสาวสงกรานต์ เกตุดี, เลขานุการสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

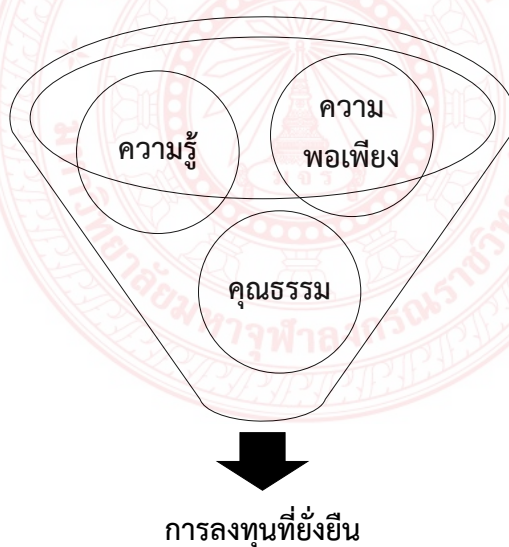
^{๙๒} สัมภาษณ์ นางอุบล ใจโอด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนม่วง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ นางอุบลรัตน์ ศิลตระกูล, พาณิชย์จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๙๔} สัมภาษณ์ นายบัณฑิต วงศ์เสนานุรักษ์, หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

แลกเปลี่ยนความรู้และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๙๕} ในการรวมกลุ่มกันนั้น ไม่จำกัดเฉพาะการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เกษตรกร ในรูปของสหกรณ์ การทำงานในเมืองก็สามารถมีกรรวมกลุ่มกันได้ เช่น การแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ในการทำธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน การลงทุนเพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ รวมไปถึงการแบ่งปันความช่วยเหลือส่งกลับคืนสู่สังคม ไปสู่กลุ่มที่ยังต้องการความช่วยเหลืออยู่ เช่น กิจกรรมจิตอาสา^{๙๖}

การสร้างสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จะเห็นได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท ด้วยการใช้ความรู้และคุณธรรม เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตัวเองได้ และเผื่อแผ่ไปถึงสังคม ซึ่งเราสามารถนำหลักการปฏิบัติไปปรับใช้ได้ทั้งในชีวิตการทำงาน และการดำรงชีวิต เครือข่ายต้องการทรัพยากรเพื่อควมมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย เงินทุนไม่ใช่ทรัพยากรเพียงอย่างเดียวที่เครือข่ายต้องการ จะเห็นได้จากเครือข่ายที่มีทรัพยากรมากมายมหาศาลสามารถจัดตั้งสถาบันระดับนานาชาติได้ กลับมีผลงานออกสู่สังคมน้อยมาก ในขณะที่เครือข่ายบางแห่งมีทุนไม่มากนัก ที่สามารถทำงานปรากฏความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมมากมาย ดังแผนภาพที่ ๔.๒

แผนภาพที่ ๔.๒ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
จังหวัดพิษณุโลก ด้านการลงทุน

^{๙๕} สัมภาษณ์ นายบุญทรง แทนธานี, นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นายปรีชา ฟาคะนอง, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

๔.๑.๓ ด้านการดูแลสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย

การดูแลสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย เป็นการช่วยสร้างความเชี่ยวชาญให้องค์กรสมาชิก โดยแลกเปลี่ยนข้อมูล และประสบการณ์ในการประชุม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ทำให้องค์กรสามารถดำเนินโครงการร่วมกับองค์กรอื่นได้^{๙๗} ทำให้องค์กรรวมทรัพยากรเข้าด้วยกัน เพื่อบรรลุผลซึ่งไม่สามารถบรรลุ ได้หากแต่ละองค์กรทำงานเพียงองค์กรเดียว ลดความซ้ำซ้อนในงาน เพราะสมาชิกจะทราบถึงแผนงานโครงการขององค์กรอื่น เชื่อมโยงบุคคลจากต่างสาขาวิชาเข้าด้วยกัน ทำให้มีโอกาสแบ่งปันความคิดและปัญหา^{๙๘} ทำให้องค์กรทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้มีเสียงหนักแน่นขึ้นในการรณรงค์ เพื่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ ทำให้องค์กร และบุคคลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น จากการติดตามกับองค์กรหรือบุคคลอื่น สนับสนุนการเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ชุมชน^{๙๙}

โครงสร้างเครือข่ายที่ดีจะอำนวยความสะดวก ให้เกิดกิจกรรมเครือข่าย เพื่อให้เครือข่ายมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด เครือข่ายต้องมีลักษณะ สนับสนุนกิจกรรมร่วมระหว่างสมาชิก เพื่อบรรลุจุดประสงค์ร่วมกัน^{๑๐๐} เครือข่ายต้องอำนวยความสะดวกให้สมาชิกจากการทำงานร่วมกัน เครือข่ายต้องทำให้สมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ และปกครองตนเองได้เครือข่ายถือว่าการเป็นสมาชิกนั้นเป็นการอาสาสมัครไม่ใช่เป็นการบังคับ^{๑๐๑} เครือข่ายต้องมีสมาชิกองค์กรหรือบุคคลจำนวนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ประสานงานเครือข่าย เครือข่ายอาจมีข้อตกลง หรือกติกาในการทำงานร่วมกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเคร่งครัดให้มีระเบียบ ข้อบังคับหรือธรรมนูญ เพื่อใช้ในการทำงาน^{๑๐๒} เพราะสมาชิกอาจสนใจในการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ หรือธรรมนูญมากกว่าการพัฒนากิจกรรมเครือข่าย ปัญหาที่เครือข่ายมีสมาชิกที่สนใจเรื่องภายในเครือข่ายมากเกินไป เช่น การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับที่สมบูรณ์ การแข่งขันแย่งกันเป็นประธานหรือผู้ประสานงานเครือข่าย เป็นต้น วิธีการแก้ไขปัญหา คือ

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ ชูเอียด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบัวสวรรค์, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ อ้นชานา, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางกระทุ่ม, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นายสมศรี ไบยา, หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาเกษตร จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายสุทิวดี ต่ายวัลย์, นายกองการบริหารส่วนตำบลบึงพระ, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายสุธี คำมาเมือง, ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายสุจิตต์ จันทคุณ, เมื่อวันที่ ๑ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

เครือข่ายควรสนใจความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในเครือข่ายให้มากขึ้น และพัฒนากิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น^{๑๐๓}

ในการนี้อาจมีการจัดระบบงานทำให้เครือข่ายมีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่ม หรือชมรมอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาที่เครือข่ายขาดทิศทางในการทำงาน หรือสมาชิกขาดความสนใจในกิจกรรมของเครือข่าย^{๑๐๔} วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ จะต้องทบทวนวัตถุประสงค์ของเครือข่าย และประเมินประโยชน์ที่เครือข่ายทำให้เกิดแก่สมาชิกสม่ำเสมอ ปัญหาที่เครือข่ายมีสมาชิกบางคน หรือองค์กรวางอำนาจเหนือผู้อื่นหรือองค์กรอื่น วิธีแก้ปัญหาคือ ต้องกำหนดให้มีความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันของสมาชิกตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเครือข่าย^{๑๐๕} และกำหนดวิธีการเพื่อให้ประโยชน์ ที่เครือข่ายจะได้รับนั้นถูกแบ่งปันเท่าเทียมกันในหมู่สมาชิก ปัญหาที่เครือข่ายมีสมาชิกที่มีการขัดแย้งกัน เรื่องผลประโยชน์ และความสนใจ เช่น อาจแย่งกันรับการสนับสนุน การยกย่องจากรัฐบาล หรือผู้ให้ทุน หรืออาจมีการอิจฉาริษยากันในหมู่สมาชิกได้ วิธีการแก้ปัญหาคือ จะต้องมีการตัดสินใจต่างๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเงิน และผลประโยชน์ในลักษณะเป็นประชาธิปไตย และเปิดเผยสนับสนุนให้สมาชิกมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความเชื่อถือไว้วางใจกัน^{๑๐๖} กำหนดวิธีการแบ่งปันเงินทุน และผลประโยชน์ในหมู่สมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน และแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันโดยเปิดเผยและใช้สันติวิธี^{๑๐๗} การรวมศูนย์ซึ่งอาจเกิดได้โดยสมาชิกเครือข่าย อาจเชื่อมั่นในผู้ประสานงาน หรือประธานเกินไปจนทำให้การตัดสินใจของเครือข่าย เป็นลักษณะรวมศูนย์ไม่เป็น ประชาธิปไตย โดยสมาชิกจะติดต่อกับผู้ประสานงาน หรือประธานโดยตรง แทนที่จะติดต่อกันเอง^{๑๐๘} นอกจากนั้นเครือข่ายอาจสนใจงานในที่ทำงาน หรือการส่งข่าวสาตามากเกินไป จนลืมหักความสำคัญจากกิจกรรมคือ ข่ายโดยสมาชิกวิธีการแก้ไขปัญหาคือ ผู้ประสานงาน หรือประธานต้องให้ความสนใจที่จะหาสมาชิกร่วมกันทำกิจกรรมเครือข่าย ส่งเสริมให้สมาชิกติดต่อกันเอง เว้นแต่ประเด็นที่ทุกคนต้องรับรู้เท่ากันเท่านั้น ซึ่งควรติดต่อผ่านผู้ประสานงานหรือประธาน ^{๑๐๙}

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ดร.เอกชัย โกมลิตต์, อาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นางพรกมล เหลืองทอง, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นางบุญเตียง ทรงพุฒิ, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

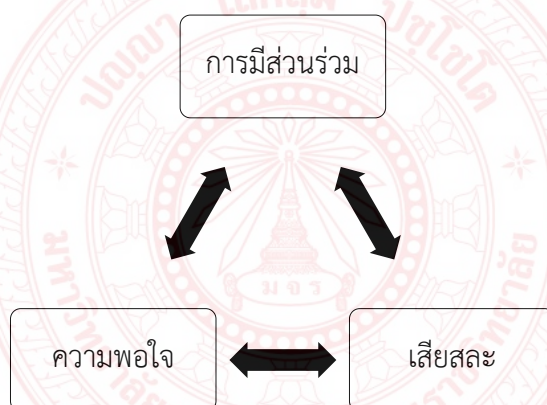
^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นายเจษฎา ลิ้มศรีตระกูล, นายอำเภอเมืองพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๖ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นางจันทนา ศิริวัฒน์, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดงพยอม, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายวัชชัย สิทธิวีระกุล, เกษตรจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๑ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นายจรเกียรติ แพงศรี, ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม ๒๕๖๒.

การส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเครือข่ายนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกและความพอใจของทั้งสองฝ่ายเป็นเบื้องต้นทางปลายทางก็พอใจที่จะคบหาสมาคมกัน การรู้จักและไว้วางใจกัน เมื่อบุคคลพอใจที่จะคบหาสมาคมกันแล้วก็ต้องทำความรู้จักกันต้องทำความรู้จักกันศึกษารายละเอียดและประวัติส่วนตัวของฝ่ายตรงข้าม การพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนตัวแสดงความบริสุทธิ์ใจเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรู้จักคุ้นเคยหรือไว้วางใจ การสร้างกฎเกณฑ์ หรือข้อกำหนดที่เป็นตัวควบคุม ความคิด ความรู้สึก อุปนิสัยและการกระทำ ที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น ความปฏิบัติส่วนตัว การแสดง กิริยา มารยาท อุปนิสัย และบุคลิกภาพ เป็นต้น เข้าบวมมีบรรทัดฐานที่ดีเพราะจะทำให้เป็นที่รักใคร่และชื่นชอบของบุคคลอื่น เปิดเผยความรู้สึก เต็มใจที่ใช้แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสพการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผยข้อความเข้าใจอันดีและขอให้เกิดสัมพันธภาพที่มั่นคง เคารพและยอมรับในบุคคลอื่นโดยไม่ต้องตัดสินว่าถูกหรือผิด ไม่ประเมินบุคคล รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เป็นผู้ฟังที่ดี ให้ความสนใจในสิ่งที่สมาชิกในเครือข่ายแสดงความคิดเห็น

แผนภาพที่ ๔.๓ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ด้านการดูแลสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย

๔.๑.๔ ด้านการรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย

การรักษาความสัมพันธ์ในกลุ่มสมาชิกเป็นสิ่งสำคัญช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ซึ่งมีแนวทางส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดี ความเข้าใจ และดูแลเอาใจใส่กัน^{๑๑๐} ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของสมาชิก สมาชิกต้องมีความเคารพนับถือ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคน ใน มีสิทธิ เสรีภาพ ของสมาชิก^{๑๑๑} และมีการปรึกษาหารือกันรู้ และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของ

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นายทองปาน เผ่าโสภา, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองกุดา, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ นาคเยี่ยม, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

คนที่ควรมิต่อกัน มีเวลาให้กันอย่างมีคุณค่า ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความเสียสละ สามัคคี และให้อภัยกันเมื่อเกิดปัญหา หรือข้อผิดพลาด หรือความเข้าใจไม่ตรงกัน^{๑๑๒} มีการสื่อสารทางบวก การพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกันไม่ตำหนิหรือกล่าวโทษกัน เมื่อเกิดปัญหาขึ้น สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา แก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ไม่แก้ไขปัญหาคด้วยความรุนแรง^{๑๑๓} เช่น การด่าทอ ลงไม้ลงมือ หรือทะเลาะวิวาท ความสนใจ การรับรู้ถึงแรงผลักดันที่มีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน จุดเริ่มต้นดี ๆ ของการสนทนาก็จะเกิดจากความสนใจที่เหมือนกัน^{๑๑๔} ยกตัวอย่างง่ายๆ เช่น ชมรม หรือการเล่นกีฬาก็ได้ เราจะมีเรื่องที่สนใจเหมือนกัน แนะนำตัวง่ายๆ ก่อน ชื่ออะไร ทำงานอะไรอยู่หรือ สนใจเรื่องนี้น่าสนใจไหม นานหรือยังไง และก็เริ่มถามมากขึ้น จุดเริ่มต้นง่ายๆ การมองเห็นข้อตกลงเหมือนกัน เห็นความจริงที่ปรากฏแบบเดียวกัน อารมณ์ประมาณว่า เวลาเราพูดถึงอะไรสักเรื่อง เช่น หนังสือเรื่องนี้เนอะ คนนึงอาจจะบอกว่าดีมาก อีกคนอาจจะบอกว่าไม่ดี กลายเป็นความเห็นไม่ตรงกัน ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้อธิบายเลยว่าดีตรงไหน ไม่ดีตรงไหน^{๑๑๕} การปรับปรุงให้ความคิดตรงกันก่อน ก่อนที่จะเริ่มทำอะไรสักอย่างด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่น การทำงานด้วยกัน อาจจะเป็ระบบเว็บไซต์เว็บหนึ่ง โดยเป้าหมายก็ต้องระบุว่า เราจะทำมันไปเพื่ออะไร อาจจะ ให้คนรักเว็บไซต์เรา เป็นที่รู้จัก คนใช้งานต้องเป็นผู้หญิงส่วนมากนะ โทสนี้ที่ใช้ ยิ่งเราคุยกันมาเท่าไร จูนกันมากเท่าไร สิ่งที่ได้ออกมาจะเป็นรูปภาพเดียวกัน^{๑๑๖} การสื่อสาร แน่แน่นอนว่า การที่คนสองคน หรือการทำงานเป็นกลุ่มจะราบรื่นหรือทำงานออกมาได้ ก็ต้องมีการสื่อสาร บอกสิ่งที่ต้องการ ถามถึงสิ่งที่อยากได้ สรุปลใจความ ทั้งหมดนี้ มันจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะการสื่อสาร^{๑๑๗} แต่การสื่อสารที่ดี ก็ต้องมีปัจจัยที่พร้อมจะสื่อสารด้วยกัน หลักการทั่วไปก็มี ผู้ส่งสาร เนื้อหาของสาร ช่องทางการรับส่งสาร และผู้รับสาร ถ้าคิดแบบเร็วๆ ผู้ส่งสารก็ต้อง

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นายมาโนชย์ ช่างพินิจ, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเต, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นายมังกร มหาชู, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลมะขามสูง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นายมนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๓.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.วศิน ปัญญาบุตรกุล, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางจันทนา ศิริวัฒน์, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดงพยอม, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นางพรกมล เหลืองทอง, ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

อธิบายได้ดี เข้าใจง่าย ไม่ใส่อารมณ์แฉ่ลออกไป ไม่โกรธโมโหอยู่ / ช่องทางการสื่อสาร^{๑๑๘} ปัจจุบันมันหลากหลายมาก แต่ถ้าเราส่งสารไปแบบไม่ได้คุยต่อหน้า เราอาจจะไม่มีทางได้รู้เลยว่าคนส่งสารกำลังแสดงอารมณ์แบบไหนอยู่ ส่วนนี้อาจจะดูโกรธก็ได้ แต่จริงๆ แล้วไม่มีอะไรเลย / ผู้รับสารเองก็ต้องเปิดใจรับฟัง ไม่ตั้งแง่ และพร้อมที่จะตั้งคำถามกลับไปเมื่อเราไม่ชัดเจนกับเนื้อหาที่ได้รับมา เพราะถ้ารับไปแบบงงๆ ตอบรับไปทั้งๆ ที่ตัวเองไม่เข้าใจ อาจจะเพราะเกรงใจ สิ่งที่ได้กลับไปก็คือความไม่เข้าใจนั่นแหละ และทำอะไรออกมาผิดๆ ก็ได้ ความเข้าใจร่วมกัน ตกลงร่วมกัน เช่นว่า คุยกันแล้ว เห็นความจริงตรงกัน ก็เกิดเป็นความสนใจ^{๑๑๙}

การดูแลสัมพันธภาพของสมาชิกเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ ประโยชน์เพื่อการพัฒนาทางสังคมและความคิดความเข้าใจของบุคคล พัฒนาขึ้นจากการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น^{๑๒๐} ดังนั้นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก จึงต้องอาศัยความเข้าใจต่อสัมพันธภาพที่มีระหว่างกัน เพื่อการพัฒนาเครือข่ายเกิดความสำเร็จในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน คุณค่าของสัมพันธภาพระหว่างสมาชิก^{๑๒๑} การรู้จักตนเองได้จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นบุคคลจะารู้จุดเด่น และจุดด้อยของตนเอง รู้และเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เป็นการเปิดเผยตนเอง การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การยอมรับและให้เกียรติ^{๑๒๒} การยอมรับลักษณะส่วนตัว ให้เกียรติและเคารพ ความเป็นมิตร และความอบอุ่นใจแก่ผู้อื่น การเข้าใจสาระและความรู้สึก การเข้าใจในเนื้อหาสาระของสิ่งที่สื่อสารระหว่างกัน และเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นเสมือนเราเป็นตัวเขา ซึ่งในสัมพันธภาพที่ขาดความเข้าใจ ความรู้สึกซึ่งกันและกัน^{๑๒๓} สัมพันธภาพนั้นไม่สามารถดำเนินไปถึงขั้นที่ลึกซึ้งได้ การจริงใจ การไม่แสสร้งในการแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก และทัศนคติของตนเอง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ, คณบดีวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, เมื่อวันที่ ๔ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นายอากุล จันทะแก้ว, เมื่อวันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นางสาวฐิติมา กลางจิตร, นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ, เมื่อวันที่ ๙ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นางอุบล ใจโอด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนม่วง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นายทองปาน เผ่าโสภ, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองกุลา, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

ความสามารถในการสื่อ หรือ การแสดงออกทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็น การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น^{๑๒๔}

การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในองค์กร วิฤตการณ์สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นในสัมพันธภาพ คือ ความไม่สามารถในการไว้วางใจซึ่งกันและกันความน่าไว้วางใจ จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลทำให้ผู้อื่นมั่นใจว่าเขาได้รับประโยชน์จากการเสี่ยงเปิดเผยตนเอง บุคคลที่จะได้รับความไว้วางใจ คือ บุคคลที่แสดงออกถึง การยอมรับ การช่วยเหลือสนับสนุน และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ดังแผนภาพที่ ๔.๔

แผนภาพที่ ๔.๔ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ด้านการรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย

จากการลงพื้นที่โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยสรุปการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ได้ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนา พบว่า การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้ขยายเครือข่ายเพิ่มมากขึ้นนั้น ต้องเริ่มจากความต้องการความสนใจของสมาชิก การบูรณาการความรู้ท้องถิ่น นำความรู้ทันสมัยใหม่ มาบูรณาการกับแนวคิดการเกษตรของคนในชุมชน ให้สามารถรู้เท่าทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งการ

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นายไพบูลย์ ชูเอียด, ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบัวสวรรค์, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๑.

เรียนรู้ไปสู่การสร้างหลากหลายทางชีวภาพ มีอาหารพอเพียง มีความอยู่ดีมีสุข ลดภาวะหนี้สิน เพิ่มรายได้ครัวเรือน และมีการสร้างเครือข่ายต่อเนื่อง ดังนี้

๑.๑ สร้างแรงบันดาลใจและให้กับประชาชนไปสู่ฐานแห่งการรู้จักตนเองและพึ่งพาตนเองและเห็นทางแก้ปัญหาชีวิต

๑.๒ การออกแบบชีวิตโดยมีปราชญ์ คนต้นแบบ ในด้านแนวคิดและแนวปฏิบัติ ผลที่ตามมาจะนำไปสู่การสร้างระบบการเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกร

๑.๓ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต การสังเกต การระดมสมอง การสะท้อนเส้นทางชีวิตและมีการสร้างการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรเพื่อแก้ปัญหาความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

๑.๔ ซึ่งความรู้ที่สร้างขึ้นสามารถยกระดับคุณภาพชีวิต ช่วยในการจัดการ ด้านครอบครัว ทรัพยากร เศรษฐกิจและชุมชน ตลอดมีหลักที่ดึงมาของชีวิตไปปฏิบัติ

๒. ด้านการบริหารศูนย์การเรียนรู้ พบว่า ประชาชนยังขาดความรู้ด้านการวางแผน การบริหารจัดการในศูนย์การเรียนรู้ ในตอนเริ่มต้นก่อตั้งศูนย์สมาชิกไม่สามารถหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตที่เกิดขึ้นได้ ประสบกับปัญหาผลผลิตล้นตลาด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจะคอยเป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ลงมือปฏิบัติไปพร้อมกับสมาชิกในศูนย์เพื่อให้สมาชิกได้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น บ้างพื้นที่จัดตั้งกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ จึงต้องมีข้อตกลงระเบียบต่างๆ ในการเป็นสมาชิก เพื่อไม่ก่อให้เกิดการขัดแย้งเกิดขึ้นภายในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน เมื่อได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มมาระยะหนึ่งสมาชิกก็จะสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง จนเกิดชุมชนเข้มแข็งขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากทางภาครัฐ ดังนี้

๒.๑ ต้องเป็นผู้มีความสามารถจัดการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ทำการการผลิตพืชผลชนิดต่างๆ การปศุสัตว์ และการประมง ได้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ที่ดิน ทุน แรงงาน รวมทั้งการตลาด ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้อย่างเพียงพอ ประกอบด้วย รายได้ประจำวัน รายได้ประจำสัปดาห์ รายได้ประจำทุกเดือน และรายได้ประจำฤดูกาล ทั้งนี้การนี้เกษตรกรควรจะมีการจัดการทำบัญชีครัวเรือนแสดงรายรับ-รายจ่าย เพื่อแสดงให้เห็นถึงค่าใช้จ่ายที่แท้จริงที่เกิดขึ้น และนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

๒.๒ ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ จัดการเทคโนโลยีสำหรับการผลิตพืชพันธุ์ชนิดต่างๆ การปศุสัตว์ และการประมงได้อย่างเหมาะสม มีการหมุนเวียนนำสิ่งเหลือใช้ภายในพื้นที่ทำการเกษตรมาใช้ประโยชน์ก่อให้เกิดการสนับสนุนเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยจะส่งผลให้

ต้นทุนการผลิตลดลง ลดการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ผลิตผลที่ปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งจะนำไปสู่ระบบการเกษตรที่ยั่งยืน

๓. ด้านการผลิต พบว่า การมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ จะสามารถลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าของสินค้าการเกษตรได้มากขึ้น สามารถแข่งขันทางด้านราคาได้ในท้องตลาด ดังนี้

๓.๑ เกษตรกรต้องสามารถวางแผนการผลิต ภายในพื้นที่ของตนเองได้อย่างถูกต้อง ต้องมีความรู้ ความเข้าใจจึงจะสามารถวางแผนการผลิตได้อย่างถูกต้อง

๓.๒ เกษตรกรต้องมีพื้นที่ถือครองของตนเอง

๓.๓ ต้องเป็นผู้มีความมานะอดทน ขยันขันแข็ง และมีแรงงานที่พอเพียง เหมาะสมกับกิจกรรมภายในฟาร์ม ทั้งนี้เพราะ การทำการเกษตรจะเห็นผลสำเร็จได้ต้องใช้เวลาและประสบการณ์ ในการแก้ปัญหา ซึ่งจะมีอยู่ตลอดเวลา และสามารถ ปรับเปลี่ยนแผนได้ตลอดเวลา เพื่อให้แก้ปัญหา ได้ทันเหตุการณ์

๓.๔ เกษตรกรต้องทราบข้อมูลพื้นฐานภายในพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างดี ได้แก่ ข้อมูลทางด้านลักษณะพื้นที่ ดิน แหล่งน้ำ ซึ่งจะสามารถช่วยในการวางแผนภายในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง

๓.๕ ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในด้านเทคโนโลยีการผลิตพืชหลายชนิด เช่น ข้าว พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การปศุสัตว์ และการประมง ถ้าขาดความรู้ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง จำเป็นต้องไปขวนขวาย หาความรู้ โดยการไปศึกษาดูงาน รวมทั้งเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่สามารถให้ความรู้ให้ได้

๓.๖ ต้องมีทุนเริ่มต้นและทุนหมุนเวียน ซึ่งการมีทุนสำรองไว้จะสามารถให้การวางแผนดำเนิน กิจกรรมที่ผสมผสานกันเป็นไปอย่างเหมาะสม

๔. ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน สามารถคิดพิจารณาเลือกสื่อสำหรับการสื่อสารกับลูกค้าและกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี คาดเดาได้ว่า ใครคือกลุ่มเป้าหมายและลูกค้าผู้มุ่งหวังที่ดีที่สุด ด้วยการเข้าใจความต้องการ ความจำเป็น และความสนใจของพวกเขาเหล่านั้น ด้วยวิธีการการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ถึงผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ โดยการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายต้องข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เข้าถึงให้ได้เป็นจำนวนมาก ดังนี้

๔.๑ เพื่อสร้างการรับรู้

๔.๒ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้นและกว้างขึ้น

๔.๓ เพื่อสร้างข้อผูกพัน

๔.๔ เพื่อทำให้เกิดว่าที่ลูกค้า

๔.๓ ข้อค้นพบจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

จากการสนทนากลุ่มเพื่อการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

๔.๔.๑ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและการกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึง ก็ยังคงกระจายไปสู่คนในสังคมชนบทหรือด้อยโอกาสได้น้อย ซึ่งส่วนมากจะเป็นการกระจุกอยู่ในเมืองหลวงหรือตัวจังหวัดที่สำคัญ^{๑๒๕} การส่งเสริมการเกษตรแผนใหม่ เพื่อการค้าและส่งออก การขยายตัวของภาครัฐไปสู่ชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดการอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงของตลาดและพ่อค้าคนกลาง โดยเฉพาะความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศน์วิทยาระบบความสัมพันธ์แบบ ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อเกิดการสร้างรายได้ ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง^{๑๒๖}

๔.๔.๒ ประเทศไทยจำเป็นต้องจัดการกับความเหลื่อมล้ำและความไม่สมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมและสังคม โดยมีเป้าหมายรวมของประเทศไทยก็เช่นเดียวกันกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งนโยบายประเทศไทย ๔.๐ นั้น^{๑๒๗} เปลี่ยนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบดั้งเดิมให้เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ชาญฉลาด เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการผลิตของประเทศให้กลายเป็นประเทศที่มีรายได้สูง ไปสู่เศรษฐกิจแบบที่ภาคส่วนต่างๆ ได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและมุ่งเน้นการเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เปลี่ยนการบริการต่างๆแบบดั้งเดิมไปสู่การบริการที่มีมูลค่าสูง และเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนา และอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม^{๑๒๘}

^{๑๒๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายจรเกียรติ แผงศรี, ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร, อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายนิติศาสตร์ จันทร์เดช, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๒๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางประนอม ทิวะพันธุ์, นายกสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

๔.๔.๓ การรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เป็นการนำพลังหรือศักยภาพของสมาชิกรวมกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถจนเพียงพอที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ ในลักษณะการเพิ่มพลังทางปัญญา นำไปสู่การเกิดพลังในการทำงาน และอำนาจในการต่อรองให้บรรลุตามเป้าหมาย

๔.๔.๔ การรวมตัวกันของบุคคล ต้องสมัครใจในแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน และสมาชิกต้องมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตนภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับที่สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมกำหนด และต้องปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ไม่มีการบังคับบีบบังคับใจ จึงจะทำให้เกิดการรวมตัวกันอย่างยั่งยืน^{๑๒๙}

๔.๔.๕ การเพิ่มความเข้มแข็งของสายสัมพันธ์เดิม ด้วยการจัดกิจกรรมระหว่างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เช่น การเล่นเกม การจัดแสดงสินค้า การการแข่งขันผลิตภัณฑ์จากศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เป็นต้น เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มด้วยกัน^{๑๓๐}

๔.๔.๖ มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงาน สินค้า และบริการ ทำให้สมาชิกเกิดความนิยมและไว้วางใจ และเกิดนิยมสินค้าและบริการ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงาน จากกลุ่มต่างๆ การสร้างความรู้สึกประทับใจ โดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับระหว่างกลุ่มด้วยกัน และระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การเผยแพร่ชี้แจงข่าวสารให้สมาชิก และกลุ่มเครือข่ายเห็นประโยชน์ ให้เกิดความเลื่อมใสและสร้างความผูกพันทางใจ เช่น การที่หน่วยงานประสบความสำเร็จมีกำไร และแบ่งส่วนของกำไรให้กับสมาชิกในรูปของรายได้ที่สูงขึ้น ตลอดจนมีสวัสดิการต่างๆ ขณะเดียวกันก็เป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน เป็นเพื่อนบ้านที่ดี มีนโยบายส่งเสริมสมาชิกให้ไปศึกษาดูงาน มีการฝึกอบรมและพัฒนา การประชาสัมพันธ์ที่ดีทำให้ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเป็นไปด้วยความราบรื่น และเกิดการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจอย่างอิสระเสรี

๔.๔.๗ การเปิดพื้นที่ทางสังคมให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมใน เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม ช่วยสร้างความกระจำให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของสมาชิกลำสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้^{๑๓๑} การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากการกระบวนกรตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือ

^{๑๒๙} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวสงกรานต์ เกตุดี, เลขานุการสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน จังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๓๐} สทนากลุ่มเฉพาะ นายสุธี คำมาเมือง, ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๓๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาววิมล เกตุศรีบุรินทร์, วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

ต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรม^{๑๓๒} โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน การสร้างฉันทามติจากสมาชิกในการสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจ^{๑๓๓} การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นผลในทางปฏิบัติ และยิ่งอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย^{๑๓๔}

๔.๔.๘ การบริหารรวมศูนย์ด้วยความโปร่งใส จะช่วยลดปัญหาภายในเครือข่าย เช่น ปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายเครือข่าย ปัญหาขาดแคลนผู้นำและผู้ประสานที่ดี การสื่อสารไม่ทั่วถึง และจะช่วยลดปัญหานอกเครือข่าย เช่น การถูกรวบงำโดยกลุ่มบุคคลหรือองค์กรภายนอก การขึ้นำโดยแหล่งทุน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ภาวะตลาด เป็นต้น^{๑๓๕}

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

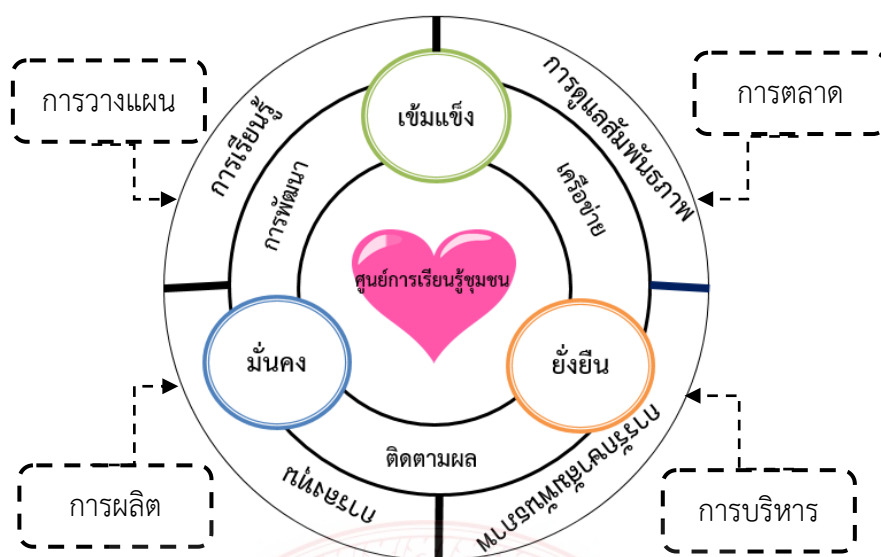
ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่องนี้ และแสดงให้เห็นเป็นแบบ (Synthesis Model) โดยสรุปองค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ได้วางแผนภาพ ๔.๕ ดังนี้

^{๑๓๒} สทนากลุ่มเฉพาะ นายธวัชชัย สิทธิวีระกุล, เกษตรจังหวัดพิษณุโลก, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๓๓} สทนากลุ่มเฉพาะ นายไพบูลย์ ชูเอียด, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๓๔} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.ฟารุ่ง มีอุตร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๑๓๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นางพชรกมล เหลืองทอง, เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม ๒๕๖๓.

แผนภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๕ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก เริ่มต้นด้วยสภาพทั่วไปของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก การศึกษาวิเคราะห์และการพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่ ต้องสอบถาม ร่วมสนทนา สังเกตการณ์ กับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำประเด็นเหล่านั้นมาวิเคราะห์ศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ดังนี้

๑. การสร้างเครือข่าย คือ เครือข่ายต้องการทรัพยากรเพื่อประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย เงินทุนไม่ใช่ทรัพยากรเพียงอย่างเดียวที่เครือข่ายต้องการ จะเห็นได้จากเครือข่ายที่มีทรัพยากรมากมายมหาศาลสามารถจัดตั้งสถาบันระดับนานาชาติได้ กลับมีผลงานออกสู่สังคมน้อยมาก ในขณะที่เครือข่ายบางแห่งมีทุนไม่มากนัก ที่สามารถทำงานปรากฏความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมมากมาย เนื่องจากสมาชิกมีความตั้งใจ เสียสละเวลา แรงงาน และทรัพยากรส่วนตัวให้กับกิจกรรมของเครือข่าย อย่างไรก็ตาม เงินก็มีความจำเป็นต่อการเข้าร่วมในเครือข่ายต่างประเทศ และการมีพร้อมทั้งสมาชิกที่กระตือรือร้น เสียสละเพื่องานของเครือข่าย และการมีเงินทุนอย่างเพียงพอ ดูจะเป็นเรื่องของความฝันมากกว่า สมาชิกและหน่วยงานที่อุดหนุนเครือข่ายมักจะส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย ยิ่งเครือข่ายสามารถได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกได้มากเท่าไรก็ยิ่งมีความเข้มแข็งมากขึ้นเท่านั้น ทรัพยากรที่สมาชิกจะให้กับเครือข่ายไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของเงิน เครือข่ายสามารถได้รับประโยชน์จากการมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานระหว่างประเทศที่ช่วยให้เข้าถึงแหล่งทรัพยากร หรือช่วยให้เครือข่ายได้รับการติดต่อกับหน่วยงานอื่นเพิ่มขึ้น

และช่วยให้ได้รับบริการที่จะสนับสนุนสถาบันเครือข่าย อย่างไรก็ตามเครือข่ายต้องระมัดระวังไม่ให้หน่วยงานที่ติดต่อด้านนั้น เข้ามาครอบงำหรือรวบอำนาจการจัดแจงภายในของเครือข่าย เครือข่ายที่พึ่งพิงหน่วยงานที่ให้เงินอุดหนุนเพียงแห่งเดียว มีแนวโน้มที่จะถูกครอบงำสูงและแม้แต่การกำหนดวาระการสนับสนุนตามอำเภอใจของหน่วยงานนั้นๆ เครือข่ายอาจต้องการการการอุปถัมภ์จากหน่วยงานภายนอก การมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวางขึ้นด้วย การมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมายดึงดูดการมีส่วนร่วมและทำให้ได้รับการอุดหนุนทางการเงินได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องหมายความว่าความถึงการยอมทำตามกฎหมายเสมอไป แต่เครือข่ายที่ได้รับการร่วมมือและนับไว้เป็นพวก ย่อมมีประสิทธิภาพดีกว่าเครือข่ายที่ถูกต่อต้านและกีดกันออกไปจากสังคม

๒. การพัฒนาเครือข่าย คือ เป็นการช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม ประชาสัมพันธ์และการจัดเวทีประชาคม ให้ความรู้ แนวคิดหลักการแก่สมาชิก แกนนำ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ชุมชน สนับสนุนการจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ร่วมกันตรวจสอบและเรียนรู้ชุมชน ข้อมูลชุมชน จุด/แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ให้สมาชิกได้มีโอกาสศึกษาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ชุมชนทั้งที่ตนเองเป็นสมาชิก และศูนย์การเรียนรู้อื่น เพื่อให้เกิดการเข้าใจอย่างละเอียดร่วมกับชุมชน กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ ค้นหาแกนนำเพื่อเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานแก่แกนนำ หน่วยงานภาครัฐช่วยสนับสนุนด้านที่ปรึกษาในการทำความเข้าใจ การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารศูนย์การเรียนรู้ อีกทั้งให้ความรู้เรื่องแนวทางการดำเนินงาน การบริหารศูนย์ และการวางแผน ช่วยประสานเจ้าหน้าที่ภาคีเครือข่ายการพัฒนาในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางสนับสนุนการดำเนินงาน และปฏิบัติงานในลักษณะของทีมสนับสนุน สามารถแบ่งออกได้ ๓ ด้าน ดังนี้

๒.๑ การพัฒนาคน หมายถึง การพัฒนาศักยภาพสมาชิกในกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ให้มีความรู้และสามารถเผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการอบรม ฝึกฝน ลงมือปฏิบัติสู่ชุมชนได้อย่างถูกต้อง ด้วยกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ด้วยการใช้กระบวนการแผนชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนที่มาเป็นคณะทำงานให้เรียนรู้วิธีการจัดการความรู้ในชุมชน การนำเสนอสื่อสารความรู้ของชุมชนไปสู่คนในและคนนอกชุมชน โดยผ่านการลงมือปฏิบัติจริง จะทำให้คณะทำงานมีความผูกพันซาบซึ้งกับชุมชนของตน ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้นำที่มาร่วมเรียนรู้ เพราะจะเป็นแหล่งความรู้ของชุมชน

๒.๒ การพัฒนาด้านพื้นที่ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุน และสร้างความตระหนักให้สมาชิกและประชาชนในชุมชน รักและหวงแหนชุมชนของตนเอง ต้องสร้างให้หมู่บ้านและชุมชน เป็น

ชุมชนที่มีพลัง น่ายุ่ สิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ทำได้ทั้งในหมู่บ้านและบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดำเนินการโดยชุมชน ด้วยพลังชุมชน แสดงให้เป็นภาพรวมของชุมชน และยังเป็นสมบัติของชุมชน สามารถปรับเปลี่ยนพัฒนาได้โดยชุมชน

๒.๓ การพัฒนาแหล่งรายได้ของชุมชน หมายถึง การค้นหาภูมิปัญญาเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นการสนับสนุนให้ชุมชนได้เล็งเห็นศักยภาพ หรือความเก่ง ความโดดเด่นที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอด เพิ่มมูลค่า หรือสามารถก่อให้เกิดรายได้แก่กลุ่มสมาชิก ประชาชนและชุมชนได้ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นการเป็นตัวตนของชุมชนนั้นอย่างป็นรูปธรรม โดยการพัฒนาตนเองของชุมชนให้เป็นแหล่งรายได้ เพิ่มพูนรายได้ให้สมาชิก และประชาชนของชุมชนอย่างยั่งยืน

๓. การติดตาม คือ เครือข่ายต้องการการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอ และถี่ถ้วน ไม่เพียงแต่ประเมินความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์อย่างต่อเนื่องเท่านั้น แต่ควรมีการประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายเป็นระยะๆ ด้วย การติดตามผลและประเมินผลเครือข่ายเป็นเรื่องยาก ดังนั้น กระบวนการกำหนดวิธีและเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่ายจึงเป็นเรื่องที่สมาชิกทั้งหมดต้องเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้และกำหนด ดังนี้

๓.๑ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า กิจกรรมและขั้นตอนต่างๆ

๓.๒ เพื่อการใช้ทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ คุ่มค่า เกิดการประหยัดทรัพยากรต่างๆ ของโครงการ

๓.๓ สามารถทราบถึงปัญหา หรือข้อขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินโครงการหรือกิจกรรม

๓.๔ สามารถเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล ต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งข้อกำหนด ระเบียบ กิจกรรม และขั้นตอนต่างๆ ของโครงการหรือกิจกรรม

๓.๕ ทราบถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือกิจกรรม

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก” โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก และ ๒) เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเครื่องมือในการวิจัย คือ เป็นจัดประชุมเสวนากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบ นำเสนอการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การจัดศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อให้มีศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล และมีจุดการเรียนรู้ในระดับหมู่บ้านหลากหลายสาขาคือความรู้ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการจัดการความรู้เชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชน และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ การให้โอกาสชุมชนเองมาเป็นผู้จัด ผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและร่วมกันจุดกระแสการเรียนรู้เพื่อความเป็นคนไทย ให้คงอยู่ โดยการชักชวนพระสงฆ์ แกนนำชุมชน ให้ร่วมมือกันหาทางออกจากปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย สาเหตุมาจากการบริโภค ผัก ผักไม่ ที่ปนเปื้อนสารเคมีจากท้องตลาด หรือบางรายที่เป็นเกษตรกร เพาะปลูกเอง ก็ใช้ปุ๋ย และยา เพื่อเร่งผลผลิตให้งอกงาม และกำจัดศัตรูพืช พร้อมกันนั้น ก็ค่อยๆ ขยับขยาย โดยพัฒนาพื้นที่สู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคนในชุมชน มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา และได้รับประทานอาหารปลอดภัย จากพืชผักที่ปลูกเองภายในชุมชน รณรงค์ให้นำภาชนะเหลือใช้ เช่น กระป๋องสี ยางรถยนต์ มาเป็นกระถางเพาะปลูก ทำทุกพื้นที่ในหมู่บ้านให้กลายเป็นพื้นที่สีเขียวอย่างน้อยที่สุดก็ให้ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ เมื่อจะประกอบอาหารในแต่ละมื้อ จะได้เก็บมาใช้แบบสดๆ ไม่ต้องพึ่งพิงวัตถุดิบจากตลาด แถมยังปลอดภัยทั้งจากสารเคมี และประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย ขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ก็มีกองทุนเมล็ดพันธุ์ให้คนใน

ชุมชนยืมไปปลูก แต่เมื่อเก็บผลผลิตได้ต้องส่งเมล็ดพันธุ์คืน เพื่อส่งต่อให้ชาวบ้านรายอื่นได้มีโอกาสเพาะปลูกต่อไป รวมทั้งมีการต่อยอดไปถึงการเพาะเห็ด อบรมเรื่องการแปรรูปเพื่อถนอมอาหาร เช่น แปรรูปเห็ด ทำน้ำพริกเห็ด น้ำเห็ดหูหนูขาว น้ำเห็ดหูหนูแดง เกิดกลุ่มอาชีพ วิชาหูกิจชุมชนขึ้น

ดังนั้นนอกจากบริโภคในครัวเรือนแล้ว ผลผลิตที่มากขึ้น จากการขยายพื้นที่และจำนวนคนเพาะปลูก ทั้งผักปลอดสารเคมี เห็ดต่างๆ ก็สามารถจำหน่ายสร้างรายได้จนเกือบครบครัวอีกทางหนึ่ง ส่งผลให้ชาวบ้านมองเห็นประโยชน์และความสำคัญของการผลิตพืชผักปลอดภัย จนหันมาร่วมมือทั้งหมู่บ้าน จำนวน ๒๖๘ ครัวเรือน และในที่สุดก็ขยายผลไปสู่พื้นที่ข้างเคียง ครอบคลุม ๙ อำเภอ ๓๖ ตำบล จนเกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาการเกษตร จ.พิษณุโลก และสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ขับเคลื่อน “เครือข่ายพิษณุโลกเมืองอาหารปลอดภัย” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในพื้นที่ นับเป็นการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงจากจุดเล็กๆ ที่สันสะท้อนไปถึงสังคม ชุมชนรอบข้าง จนมีการเอาอย่าง และก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในระดับใหญ่ทั้งจังหวัด จึงสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนบ้านท่าช้างเป็นอย่างยิ่ง

ความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนในเรื่องขององค์ความรู้และสภาพประชาชน โดยมีการกำหนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนขึ้น เพื่อเป็นการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเวทีของชาวบ้าน โดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน เพื่อปรับเข้ากับแผนพัฒนาในส่วนที่ตนเองต้องรับผิดชอบ จึงเป็นการก่อเกิดการพัฒนาชุมชนในหลายรูปแบบและกระบวนการ เกิดการเรียนรู้ในหมู่บ้านและตำบลมีความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนสู่ชุมชน คนในแต่ละกลุ่มได้แลกเปลี่ยนพูดคุย มีความเสมอภาค การปฏิสัมพันธ์กันในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน ความเอื้ออาทร ความสมานฉันท์ ก่อเกิดเป็นทีมงาน ซึ่งได้ส่งผลให้เห็นในกิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชนจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีการพัฒนาตนเองและ มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาโดยชุมชนเอง มีพี่เลี้ยงเป็นภาครัฐที่มีบทบาท แนะนำ ช่วยงานธุรการ การติดต่อประสานงาน หรืองานวิชาการที่ตนเองไม่ถนัด องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณก่อสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน ซึ่งชาวบ้านสามารถใช้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพบปะและค้นคว้าข้อมูล เป็นศูนย์รวมการศึกษาดูงานของกองทุนหมู่บ้าน และสถาบันการเงินอื่นที่สนใจ สร้างมาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป เน้นการให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว และประทับใจแก่สมาชิกและผู้ที่มาใช้บริการรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวทางการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน จัดให้เป็นศูนย์ข้อมูลชุมชน บัญชีครัวเรือน และข้อมูลในการจัดทำแผนชุมชน จัดให้เป็นที่รวบรวมความรู้เรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า รวบรวมองค์ความรู้ของชุมชนที่ผ่านการรวบรวมสังเคราะห์และจัดทำเอกสารไว้ศึกษาหรือเรียนรู้ เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลของชุมชน และของ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นของเกษตร, พัฒนาชุมชน, สาธารณสุข, การศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ และคนในชุมชนควรรู้เพื่อ นำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง และเกิดความรักถิ่นโดยผ่านกระบวนการจัดการเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนในหมู่บ้านและตำบล เป็นจุดถ่ายทอดความรู้และเชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างศักยภาพให้กับคนในชุมชน เป็นที่รวบรวมภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในหมู่บ้านและตำบล คนในหมู่บ้านและตำบลได้เรียนรู้การพัฒนาตนเองจากสิ่งที่เป็นทุนทางสังคม และองค์ความรู้ที่มี ทำให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกด้าน มีรายได้เพิ่ม มีวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ประชาชนมีการเรียนรู้จากสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนมีครอบครัวพัฒนาอยู่ในหมู่บ้าน ประชาชนเรียนรู้เรื่องการลดรายจ่ายในครัวเรือน การทำให้มีรายได้เพิ่มและการทำให้มีเงินเหลือออมไว้ใช้เมื่อจำเป็น ประชาชนเรียนรู้ในการหาแนวทางที่เหมาะสมกับตนเองและสอดคล้องกับวิถีชีวิต ในการที่จะแก้ไขความ ยากจน ให้กับครอบครัว ด้วยตนเองไม่รอให้คนอื่นมาช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน มีความภาคภูมิใจในหมู่บ้านและตำบลจากการค้นหาองค์ความรู้ที่มีและจัดเป็นศูนย์เรียนรู้ทำให้เกิดจิตสำนึกการรักษาท้องถิ่น เป็นที่พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความเห็น ความรู้ ซึ่งกันและกันเป็นแหล่งรวมให้บริการกองทุนชุมชน

๕.๑.๒ การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

การศึกษาวิเคราะห์และการพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่ ต้องสอบถาม ร่วมสนทนา สังเกตการณ์ กับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำประเด็นเหล่านั้นมาวิเคราะห์ศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ดังนี้

๑. การสร้างเครือข่าย คือ เครือข่ายต้องการทรัพยากรเพื่อประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย เงินทุนไม่ใช่ทรัพยากรเพียงอย่างเดียวที่เครือข่ายต้องการ จะเห็นได้จากเครือข่ายที่มีทรัพยากรมากมายมหาศาลสามารถจัดตั้งสถาบันระดับนานาชาติได้ กลับมีผลงานออกสู่สังคมน้อยมาก ในขณะที่เครือข่ายบางแห่งมีทุนไม่มากนัก ที่สามารถทำงานปรากฏความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมมากมาย เนื่องจากสมาชิกมีความตั้งใจ เสียสละเวลา แรงงาน และทรัพยากรส่วนตัวให้กับกิจกรรมของเครือข่าย อย่างไรก็ตาม เงินก็มีความจำเป็นต่อการเข้าร่วมในเครือข่ายต่างประเทศ และการมีพร้อมทั้งสมาชิกที่กระตือรือร้น เสียสละเพื่องานของเครือข่าย และการมีเงินทุนอย่างเพียงพอ จะเป็นเรื่องของความฝันมากกว่า สมาชิกและหน่วยงานที่อุดหนุนเครือข่ายมักจะส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย ยิ่งเครือข่ายสามารถได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกได้มากเท่าไรก็จะยิ่งมีความเข้มแข็งมากขึ้นเท่านั้น ทรัพยากรที่สมาชิกจะให้กับเครือข่ายไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของเงิน เครือข่ายสามารถได้รับประโยชน์จากการมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานระหว่าง

ประเทศที่ช่วยให้เข้าถึงแหล่งทรัพยากร หรือช่วยให้เครือข่ายได้รับการติดต่อกับหน่วยงานอื่นเพิ่มขึ้น และช่วยให้ได้รับบริการที่จะสนับสนุนสถาบันเครือข่าย อย่างไรก็ตามเครือข่ายต้องระมัดระวังไม่ให้หน่วยงานที่ติดต่อด้านนั้น เข้ามาครอบงำหรือรวบอำนาจการจัดแจงภายในของเครือข่าย เครือข่ายที่พึ่งพิงหน่วยงานที่ให้เงินอุดหนุนเพียงแห่งเดียว มีแนวโน้มที่จะถูกครอบงำสูงและแม้แต่การกำหนดวาระการสนับสนุนตามอำเภอใจของหน่วยงานนั้นๆ เครือข่ายอาจต้องการการอุปถัมภ์จากหน่วยงานภายนอก การมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวางขึ้นด้วย การมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมายดึงดูดการมีส่วนร่วมและทำให้ได้รับการอุดหนุนทางการเงินได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องหมายความว่าความถึงการยอมทำตามกฎหมายเสมอไป แต่เครือข่ายที่ได้รับการร่วมมือและนับไว้เป็นพวก ย่อมมีประสิทธิภาพดีกว่าเครือข่ายที่ถูกต่อต้านและกีดกันออกไปจากสังคม

๒. การพัฒนาเครือข่าย คือ เป็นการช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม ประชาสัมพันธ์และการจัดเวทีประชาคม ให้ความรู้ แนวคิดหลักการแก่สมาชิก แกนนำ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ชุมชน สนับสนุนการจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ร่วมกันตรวจสอบและเรียนรู้ชุมชน ข้อมูลชุมชน จุด/แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ให้สมาชิกได้มีโอกาสศึกษาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ชุมชนทั้งที่ตนเองเป็นสมาชิก และศูนย์การเรียนรู้อื่น เพื่อให้เกิดการเข้าใจอย่างละเอียดร่วมกับชุมชน กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ ค้นหาแกนนำเพื่อเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานแก่แกนนำ หน่วยงานภาครัฐช่วยสนับสนุนด้านที่ปรึกษาในการทำความเข้าใจ การคัดเลือก คณะกรรมการบริหารศูนย์การเรียนรู้ อีกทั้งให้ความรู้เรื่องแนวทางการดำเนินงาน การบริหารศูนย์ และการวางแผน ช่วยประสานเจ้าหน้าที่ภาคีเครือข่ายการพัฒนาในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางสนับสนุนการดำเนินงาน และปฏิบัติงานในลักษณะของทีมสนับสนุน สามารถแบ่งออกได้ ๓ ด้าน ดังนี้

๒.๑ การพัฒนาคน หมายถึง การพัฒนาศักยภาพสมาชิกในกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ให้มีความรู้และสามารถเผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากกรอบรม ฝึกฝน ลงมือปฏิบัติสู่ชุมชนได้อย่างถูกต้อง ด้วยกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ด้วยการใช้กระบวนการแผนชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยการพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนที่มาเป็นคณะทำงานให้เรียนรู้วิธีการจัดการความรู้ในชุมชน การนำเสนอสื่อสารความรู้ของชุมชนไปสู่คนในและคนนอกชุมชน โดยผ่านการลงมือปฏิบัติจริง จะทำให้คณะทำงานมีความผูกพันซาบซึ้งกับชุมชนของตน ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพจึงผู้ที่มาเรียนรู้ เพราะจะเป็นแหล่งความรู้ของชุมชน

๒.๒ การพัฒนาด้านพื้นที่ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุน และสร้างความตระหนักให้สมาชิกและประชาชนในชุมชน รักและหวงแหนชุมชนของตนเอง ต้องสร้างให้หมู่บ้านและชุมชน เป็นชุมชนที่มีพลัง น่ายุ่ สิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ทำได้ทั้งในหมู่บ้านและบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดำเนินการโดยชุมชน ด้วยพลังชุมชน แสดงให้เป็นภาพรวมของชุมชน และยังเป็นสมบัติของชุมชน สามารถปรับเปลี่ยนพัฒนาได้โดยชุมชน

๒.๓ การพัฒนาแหล่งรายได้ของชุมชน หมายถึง การค้นหาภูมิปัญญาเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นการสนับสนุนให้ชุมชนได้เล็งเห็นศักยภาพ หรือความเก่ง ความโดดเด่นที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอด เพิ่มมูลค่า หรือสามารถก่อให้เกิดรายได้แก่กลุ่มสมาชิก ประชาชนและชุมชนได้ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นการเป็นตัวตนของชุมชนนั้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยการพัฒนาตนเองของชุมชนให้เป็นแหล่งรายได้ เพิ่มพูนรายได้ให้สมาชิก และประชาชนของชุมชนอย่างยั่งยืน

๓. การติดตาม คือ เครือข่ายต้องการการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอ และถี่ถ้วน ไม่เพียงแต่ประเมินความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์อย่างต่อเนื่องเท่านั้น แต่ควรมีการประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายเป็นระยะๆ ด้วย การติดตามผลและประเมินผลเครือข่ายเป็นเรื่องยาก ดังนั้น กระบวนการกำหนดวิธีและเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่ายจึงเป็นเรื่องที่สมาชิกทั้งหมดต้องเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้และกำหนด ดังนี้

๓.๑ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า กิจกรรมและขั้นตอนต่างๆ

๓.๒ เพื่อการใช้ทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ คุ่มค่า เกิดการประหยัดทรัพยากรต่างๆ ของโครงการ

๓.๓ สามารถทราบถึงปัญหา หรือข้อขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินโครงการหรือกิจกรรม

๓.๔ สามารถเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล ต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งข้อกำหนด ระเบียบ กิจกรรม และขั้นตอนต่างๆ ของโครงการหรือกิจกรรม

๓.๕ ทราบถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือกิจกรรม

๕.๒ อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

๕.๒.๑ สภาพทั่วไปของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนในเรื่องขององค์ความรู้และสภาพประชาชน โดยมีการกำหนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนขึ้น เพื่อเป็นการ

สร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเวทีของชาวบ้าน โดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน เพื่อปรับเข้ากับ แผนพัฒนาในส่วนที่ตนเองต้องรับผิดชอบ จึงเป็นการก่อเกิดการพัฒนาชุมชนในหลายรูปแบบและ กระบวนการ เกิดการเรียนรู้ในหมู่บ้านและตำบลมีความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนสู่ชุมชน คนในแต่ละ กลุ่มได้แลกเปลี่ยน พูดคุย มีความเสมอภาค การปฏิสัมพันธ์กันในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน ความเอื้อ ออาหาร ความสมานฉันท์ ก่อเกิดเป็นทีมงาน ซึ่งได้ส่งผลให้เห็นในกิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชนจนถึง ปัจจุบัน ทำให้มีการพัฒนาตนเองและ มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาโดยชุมชนเอง มีพี่เลี้ยงเป็น ภาครัฐที่มีบทบาท แนะนำ ช่วยงานธุรการ การติดต่อประสานงาน หรืองานวิชาการที่ตนเองไม่ถนัด องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณก่อสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน ซึ่งชาวบ้านสามารถใช้ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพบปะและค้นคว้า ข้อมูล เป็นศูนย์รวมการศึกษาดูงานของกองทุนหมู่บ้าน และสถาบันการเงินอื่นที่สนใจ สร้างมาตรฐาน การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป ซึ่งสอดคล้อง กับ **ปริญกร เพชรบำรุง (๒๕๕๘)^๑** ได้ศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน : ศึกษากรณี ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ตำบลโม่ง่าย อำเภอยายา จังหวัดสุ ราษฎร์ธานี พบว่า รูปแบบกิจกรรมและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงใน การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในพื้นที่ตำบลโม่ง่าย เกิดจากความต้องการที่มีร่วมกันของคน ในชุมชนที่ต้องการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะอาชีพ ทางการเกษตร โดยรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแนวทางการดำเนินงานสามารถช่วย ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ทำ กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดกิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้ได้จัดขึ้น อย่างต่อเนื่องมีการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับสมาชิกและคนในชุมชน ส่งเสริมให้หาความรู้ที่ได้จาก การทำกิจกรรมการเรียนรู้ทางการเกษตรกับศูนย์เรียนรู้ไปลงมือปฏิบัติจริงภายในครัวเรือนของตนเอง ได้ มีการจัดประชุมและแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการทำ บทบาทของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ตำบลโม่ง่าย ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้ เข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและปรับเปลี่ยนวิถีทัศน์ของผู้คนในชุมชนได้ดีในระดับหนึ่ง กิจกรรมการเรียนรู้ทางการเกษตรในแต่ละฐานที่ทางศูนย์จัดขึ้นสามารถชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและ คุณประโยชน์ของการเรียนรู้และการฝึกทักษะอาชีพทางการเกษตรที่ช่วยส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง การจัดการตนเอง และการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคครัวเรือนและชุมชนได้จริง เพราะปัจจุบันคน ในชุมชนได้หันมาเข้าร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้กับทางศูนย์เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนเกิดความ สามัคคีเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อนมากเมื่อเทียบกับในช่วงระยะ เวลาที่ผ่านมาก่อนที่จะมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้

^๑ ปริญกร เพชรบำรุง, “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน : ศึกษากรณี ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ตำบลโม่ง่าย อำเภอยายา จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, รายงานการ วิจัย, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๘.

เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในพื้นที่ จนในปัจจุบันบทบาทของศูนย์เรียนรู้สามารถนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครัวเรือนและชุมชนได้ดีพอสมควร

๕.๒.๒ การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้ให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และสามารถปรับตัวได้ทันโลกยุคใหม่นอกจากนี้เพื่อให้ชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการเรียนรู้ การที่จะถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับความรู้และนำความรู้นั้นไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวได้นั้นต้องเกิดขึ้นทั้งสองฝ่ายอันดับแรกก็คือตัวผู้ได้รับการถ่ายทอดจะสามารถนำความรู้นั้นไปปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หากผู้ได้รับการถ่ายทอดไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปใช้ได้ ความรู้จากผู้ประสบผลสำเร็จที่ต้องการเผยแพร่ก็ไม่สัมฤทธิ์ผล ฉะนั้นทั้งผู้รับรู้ และผู้ถ่ายทอดความรู้ ต้องมีความเข้าใจ และพัฒนาตัวเองเพื่อให้ได้ความรู้ที่ใหม่และรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองเพื่อที่จะได้ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตัวเองด้วยเพื่อจะได้ทำให้ส่งเสริมพื้นฐานการใช้ชีวิตที่ดีแล้วจะได้มีทักษะต่างๆ ในการใช้ชีวิต ๒) ด้านการลงทุน การสร้างสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จะเห็นได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท ด้วยการใช้ความรู้และคุณธรรม เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตัวเองได้ และเผื่อแผ่ไปถึงสังคม ซึ่งเราสามารถนำหลักการปฏิบัติไปปรับใช้ได้ทั้งในชีวิตการทำงาน และการดำรงชีวิต เครือข่ายต้องการทรัพยากรเพื่อควมมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย เงินทุนไม่ใช่ทรัพยากรเพียงอย่างเดียวที่เครือข่ายต้องการ จะเห็นได้จากเครือข่ายที่มีทรัพยากรมากมายมหาศาลสามารถจัดตั้งสถาบันระดับนานาชาติได้ กลับมีผลงานออกสู่สังคมน้อยมาก ในขณะที่เครือข่ายบางแห่งมีทุนไม่มากนัก ที่สามารถทำงานปรากฏความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมมากมาย ๓) ด้านการดูแลสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย การส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่ายนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกและความพอใจของทั้งสองฝ่ายเป็นเบื้องต้นทางปลายทางก็พอใจที่จะคบหาสมาคมกัน การรู้จักและไว้วางใจกัน เมื่อบุคคลพอใจที่จะคบหาสมาคมกันแล้วก็ต้องทำความรู้จักกันต้องทำความรู้จักกันศึกษารายละเอียดและประวัติส่วนตัวของฝ่ายตรงข้าม การพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนตัวแสดงความบริสุทธิ์ใจเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรู้จักคุ้นเคยหรือไว้วางใจ ๔) ด้านการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย การพัฒนาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลให้องค์กร วิกฤตการณ์สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นในสัมพันธ์ภาพ คือ ความไม่สามารถในการไว้วางใจซึ่งกันและกันความน่าไว้วางใจ จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลทำให้ผู้อื่นมั่นใจว่าเขาได้รับประโยชน์จากการเสี่ยงเปิดเผยตนเอง บุคคลที่จะได้รับความไว้วางใจ คือ บุคคลที่แสดงออกถึงการยอมรับ การช่วยเหลือสนับสนุน และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ นวลพฐ์ นาสา

(๒๕๕๓)^๒ ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่าปัจจัยความสำเร็จที่เป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนให้โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจังหวัดลำปางทั้ง ๓ ศูนย์ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ ๑) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินงานตามขอบเขตและวิธีดำเนินงานสำหรับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตามโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๔ ๒) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากความพร้อมภายในชุมชนและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนทั้ง ๓ ศูนย์ ความพร้อมภายในของทั้ง ๓ ศูนย์สามารถสรุปได้ ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพร้อมและสถานที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ และด้านบทบาทของประธานกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนของทั้ง ๓ ศูนย์ที่ได้ศึกษา สามารถสรุปได้ ๓ ด้าน คือด้านหลักสูตรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงาน ด้านบทบาทเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐด้านความพร้อมของอุปกรณ์การเรียนรู้และงบประมาณ ๓) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ๔) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ๕) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากผลที่ได้รับในเชิงบวกต่อสมาชิกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนจากการเคยเข้าร่วมโครงการซึ่งสอดคล้องกับ ศิวราภรณ์ ไชยบุรี (๒๕๕๕)^๓ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน พบว่า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นจากการร่วมมือระหว่างชุมชน กับภาคราชการ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแหล่งเรียนรู้ ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ และปัญหาต่างๆ ของชุมชน โดยการนำนโยบายของรัฐบาล ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางปฏิบัติกเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม ในส่วนรูปแบบและโครงสร้างการดำเนินงาน ทั้งระบบการบริหารจัดการมีความชัดเจนในรูปของคณะกรรมการ ขณะเดียวกันปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ทัศนคติ/นโยบาย/การวางแผน/การกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน ความเข้มแข็งของคณะกรรมการ บทบาทหน้าที่ ความพร้อมด้านความรู้ความสามารถของคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน การบริหารงบประมาณ และการจัดโครงสร้างอัตรากำลังคน ในส่วนของปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และการรับรู้

^๒ นวลพฐ์ นาสา, “ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในจังหวัดลำปาง”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๘.

^๓ ศิวราภรณ์ ไชยบุรี, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๕.

ข้อมูลข่าวสาร ล้วนเป็นปัจจัยในการสนับสนุนความสำเร็จ ด้านของการพัฒนารูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในอนาคต ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนาด้านบุคลากร ด้านระบบการจัดทำบัญชี ด้านพัฒนาหลักสูตร/กิจกรรม ด้านการขยายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน และระดับตำบล การกำหนดรูปแบบโครงสร้างของบุคลากร การกำหนดรูปแบบกิจกรรม/หลักสูตรให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๑.๑ การกำหนดนโยบายและวางแนวทางของรัฐบาล ในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

๕.๓.๑.๒ สร้างระบบบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และให้ความรู้ในการจัดการที่ถูกต้องแม่นยำ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๒.๑ การจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

๕.๓.๒.๒ สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ ควรทำการศึกษาวิจัยโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๕.๓.๓.๒ ควรทำการศึกษาวิจัยปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

-

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๕๓.

คณะอนุกรรมการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท. คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท และด้านความมั่นคง. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๘.

ปาริชาติ วลัยเสถียร พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น สหทัยา วิเศษ จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ ฮาชันนารี. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๓.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. สื่อสารกับสังคมเครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๕๖.

ปฐพี อากมานนท์ มอนซอน, สกรรจ์ พรหมศิริ, ญาณิกรณ์ ธรรมโชติ และดลทิพย์ พิษผลเจริญ. กรอบแนวคิดในการประเมินศักยภาพเครือข่ายสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, ๒๕๕๖.

พระมหาอุทัย อากาศโร. เครือข่ายธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), ๒๕๕๗.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. รายงานการวิจัยเรื่องสภาพที่ปรึกษาฯ ในความคาดหวังของสังคมไทยและความเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕.

สมยศ นาวิการ. การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๕๕.

สัมพันธ์ เตชะอิก. ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี. ๒๕๔๙.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า ๑ ทศวรรษ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๔.

สำนักงานความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการความรู้ชุมชน. **แนวทางการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน**. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕.

สุกานดา แสงทองล้วน. **การพัฒนาศักยภาพในการให้บริการลูกค้าของพนักงานประจำสาขาในธุรกิจค้าปลีก บริษัท ไทโซ ชั่งเกียว (ประเทศไทย) จำกัด**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

อภิชัย พันธเสน. **เหลียวหลังเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในทศวรรษหน้า (๒๕๕๖-๒๕๖๕)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๗.

อริยา เสวตามร์. **นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชนในเศรษฐศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

๑.๒.๒ บทความ

ไพโรจน์ โพธิศาสตร์. “เครือข่ายผู้นำกับการยกระดับการเรียนรู้ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต”. **วารสารพัฒนาชุมชน**. ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑/๔ (มกราคม – เมษายน ๒๕๔๒): หน้า ๖๗.

๑.๒.๓ รายงานการวิจัย

นวลพฐ์ นาสา. **“ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในจังหวัดลำปาง”**. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘.

นิสิต คำหล้า อนันต์ พลธานี และอรุณี พรหมคำบุตร. **“ศึกษาถึงบทบาทของการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น”**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗.

ประยูร ศรีประสาธน์. **รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา**. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒.

ปริญกร เพชรบำรุง. “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน : ศึกษากรณี ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ตำบลโมถ่าย อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๘.

ไพโรจน์ โพธิศาสตร์. เครือข่ายผู้นำกับการยกระดับการเรียนรู้ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๕๒.

รัฐพงศ์ สีแสง. “การประเมินโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน กรณีศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก”. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖.

ศิวราภรณ์ ไชยบุรี. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านท่าปาเปา ตำบลท่าปลาตุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน”. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕.

สุชาดา แสงดวงดี เยวภา บัวเวช และมาริษา สุจิตวนิช. “แนวทางการพัฒนาบทบาทและศักยภาพการสื่อสารของศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรตามความต้องการของชุมชนลำพูน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๗.

๑.๒.๔ เอกสารอัดสำเนา

ประสพโชค มั่งสวัสดิ์ และ นิรมลอรียาภาภมล. เศรษฐกิจไทย ๑๕ ปี หลังวิกฤติ : พอเพียงหรือยัง. เอกสารประกอบการสัมมนา ๑๕ ปี, ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕, (อัดสำเนา).

ไพบุลย์ จำหงส์. เอกสารประกอบการบรรยายชุมชนบ้านท่าปาเปา หมู่ที่ ๖ ตำบลท่าปลาตุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน, ๒๕๕๔, (อัดสำเนา).

วิจิต หล่อจิระสุนท์กุล และ จิราวัลย์ จิตรถเวช. ฐานข้อมูลและการพัฒนาตัวชี้วัดในการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน. เอกสารประกอบการสัมมนา 15 ปี จากวิกฤตเศรษฐกิจ: เศรษฐกิจพอเพียงกับความยั่งยืนของสังคมไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 20 กันยายน, ๒๕๕๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า ๑ ทศวรรษ, ๒๕๕๕, (อัดสำเนา).

อดิษฐ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ณดา จันทน์สม. ๑๕ ปีหลังวิกฤต: การรับรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเอกสารประกอบการสัมมนา ๑๕ ปี, ๒๕๕๕, (อัดสำเนา).

๑.๒.๕ สัมภาษณ์

ขจรเกียรติ แพงศรี. ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

จันทนา ศิริวัฒน์. ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดงพยอม. สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

เจษฎา ลิมศิริตระกูล. นายอำเภอเมืองพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๓.

โชติ บดีรัฐ. คณบดีวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. สัมภาษณ์, ๔ มีนาคม ๒๕๖๓.

ฐิตีมา กลางจิตร. นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ. สัมภาษณ์, ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.

ทองปาน เฝ้าโสภา. ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองกุลา. สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

รัชชัย สิริธีระกุล. เกษตรจังหวัดพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๒.

บัณฑิต วงศ์เสนานุรักษ์. หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๓.

บุญเตียง ทรงวุฒิ. สัมภาษณ์, ๒ มีนาคม ๒๕๖๓.

บุญทรง แทนธานี. นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

ปรีชา ฟ้าคะนอง. สัมภาษณ์, ๒ มีนาคม ๒๕๖๓.

พชรภมร เหลืองทอง. ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ. สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

ไพบุลย์ ชูเอียด. ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบัวสวรรค์. สัมภาษณ์, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

ฟ้ารุ่ง มีอุดร. อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

มนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๓.

มังกร มหาชู. ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลมะขามสูง. สัมภาษณ์, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

มานิชย์ ช่างพินิจ. ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเท. สัมภาษณ์, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

วศิน ปัญญาวุธตระกูล. อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

วิวัฒน์ นาคเอี่ยม. นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ. สัมภาษณ์, ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.

สงกรานต์ เกตุดี. เลขานุการสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน จังหวัดพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๓.

สมพงษ์ อ้นขานนา. ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางกระทุ่ม. สัมภาษณ์, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑.

สมักร ไบยา. หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาเกษตร จังหวัดพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๙ มีนาคม ๒๕๖๑.

สุจิตย์ จันทคุณ. สัมภาษณ์, ๑ มีนาคม ๒๕๖๓.

สุทธิวิทย์ ต่ายวัลย์. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ. สัมภาษณ์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

สุธี คำมาเมือง. ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน. สัมภาษณ์, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๓.

อากุล จันทะแก้ว. สัมภาษณ์, ๒ มีนาคม ๒๕๖๓.

อุบล ใจเอด. ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนม่วง. สัมภาษณ์, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

อุบลรัตน์ ศิลตระกูล. พาณิชย์จังหวัดพิษณุโลก. สัมภาษณ์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒.

เอกชัย โกมลิตต์. อาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑.๒.๖ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก. กรมส่งเสริมการเกษตร. <www.phitsanulok.doae.go.th/2016/>, ๙ มกราคม ๒๕๖๑

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม. <<http://trat.nfe.go.th/trat/topic5old.php?page=5>>, ๙ มกราคม ๒๕๖๑.

กรมอนามัย. โครงการศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานภารกิจกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. <<http://psdg.anamai.moph.go.th/news/cpadmin/km/files/chapter2.doc>>, ๙ มกราคม ๒๕๖๑.

จังหวัดพิษณุโลก. บรรยายสรุปจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี ๒๕๕๖. <<http://www.phitsanulok.go.th/index๑.html>>, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สภาวิจัยแห่งชาติ. (๒๕๖๐). ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติรายประเด็น (ปี ๒๕๖๐). <[kris.kmitl.ac.th/images/anouce/Strategy%20TH\(/2560\).pdf](http://kris.kmitl.ac.th/images/anouce/Strategy%20TH(/2560).pdf)>, ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (๒๕๖๐), ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙), <www.nesdb.go.th/download/document>, ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ:

Gulick L. and Urwick J.. **Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration, 1973.

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิจัย

หัวข้อเรื่อง : การพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) บริบทของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และ ๒) เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๒. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็น

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

๓. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ประกอบการวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางการวิจัยต่อไป ข้อมูลในแบบสอบถามจะเป็นความลับทั้งสิ้นและหากแบบสัมภาษณ์นี้มีข้อผิดพลาดประการใดที่เห็นไม่สมควร ก็ให้ถือว่าเป็นดุลพินิจของท่านที่จะสงวนความเห็นนั้นไว้ได้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์วันที่เวลา.....น.

สถานที่.....

ส่วนที่ ๒ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

๑. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเรียนรู้ของสมาชิก

๑.๑ ความจำเป็นการเรียนรู้ ของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

.....

.....

๑.๒ ความต้องการของตนเอง ของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

.....

.....

๒. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการลงทุนของสมาชิก

๒.๑ การลงทุนด้านเวลา

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ การลงทุนด้านพลังงานและการติดต่อและเชื่อมประสานกับบุคคลต่างๆ

.....

.....

.....

.....

.....

๓. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการดูแล สัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย

๓.๑ การดูแลสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
อย่างใกล้ชิด เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ การดูแลสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกของการทำงานและส่วนตัว เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๔. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการรักษา สถานภาพของสมาชิก

๔.๑ การรักษาทิศทางการทำงานให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการของสมาชิก

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๒ การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และแสวงหาแนวทางการดำเนินการ
ให้บรรลุเป้าหมาย

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ
คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ข

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

**หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

วันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
กราบบังคมทูล อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เกล้าฯ นายปราโมทย์ กองเมือง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๖ บ้านหนองไผ่ล้อม ตำบลบึงพระ
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็น
งานวิจัยของ ดร.ณัฏยาณี บุญทองคำ โดยนำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งาน
สร้างสรรค์ ตั้งแต่วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึงปัจจุบัน ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์เรื่องนี้ไปใช้
ประโยชน์ ก่อให้เกิดผลดังนี้

๑) สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก
ได้มากขึ้น

๒) สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้มี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ซึ่งช่วยให้ประชาชนในชุมชนตระหนักถึงประโยชน์ จากการเข้าร่วมศึกษาเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาตนเองให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ
ได้ มากขึ้น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นายปราโมทย์ กองเมือง)

ผู้ใหญ่บ้าน

ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรม
ที่ได้ดำเนินการและผลที่ได้รับของโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการและผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	- ทราบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ - ทราบแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง - ทราบรูปแบบการเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดพิษณุโลก - ทราบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง - ทราบผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง - สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้	ข้อที่ ๑	ทำให้สามารถนำไปสู่การกำหนดแนวทางและกรอบดำเนินการวิจัยได้
๒. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	- ทราบบริบทของชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก - ทราบสภาพปัญหาในเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ข้อที่ ๑ และ ข้อที่ ๒	- สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาในเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุมัตถุประสงค์	โดยทำให้
	พอเพียง จังหวัด พิษณุโลก - ทราบกระบวนการ จัดตั้งเครือข่ายศูนย์ การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง จังหวัด พิษณุโลก		- สามารถวิเคราะห์ กระบวนการจัดตั้ง เครือข่ายศูนย์การ เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง จังหวัด พิษณุโลก
๔. การเก็บข้อมูลด้วย การจัดสนทนากลุ่ม เฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๑๐ ท่าน	ยืนยันเสนอแนว ทางการพัฒนา ศักยภาพเครือข่าย ศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก และ เพิ่มเติมในส่วนที่ยัง ขาดอยู่ให้บริบูรณ์มาก ยิ่งขึ้น	ข้อที่ ๑ – ข้อที่ ๒	ได้เสนอแนวทางการ พัฒนาศักยภาพ เครือข่ายศูนย์การ เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงให้มีศักยภาพ มากขึ้น
๕. รายงานฉบับ สมบูรณ์	ได้รายงานฉบับ สมบูรณ์ที่สามารถตอบ วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัยทั้ง ๒ ข้อ คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพ ทั่วไปของเครือข่าย ศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก ๒. เพื่อนำเสนอการ พัฒนาศักยภาพ เครือข่ายศูนย์การ เรียนรู้เศรษฐกิจ	ข้อที่ ๑ – ข้อที่ ๒	- ได้รายงานการวิจัยที่ มีคุณค่าสามารถตอบ วัตถุประสงค์ของการ วิจัย และนำไปใช้ ประโยชน์ได้ - ได้ชุดองค์ความรู้ที่ สามารถเผยแพร่ได้

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุมัตถุประสงค์	โดยทำให้
	พอเพียง จังหวัด พิษณุโลก		

ภาคผนวก ง
รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

ภาพที่ ๑ : เก็บข้อมูลงานวิจัย สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ ๒ : เก็บข้อมูลงานวิจัย สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ ๓ : สัมภาษณ์เก็บข้อมูลงานวิจัย สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ ๔ : สัมภาษณ์เก็บข้อมูลงานวิจัย สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

ภาคผนวก จ
แบบสรุปโครงการ

แบบสรุปโครงการวิจัย (เพื่ออนุมัติจบโครงการวิจัย)
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. สัญญาเลขที่ ว.๑๖๗/๒๕๖๑

๒. ชื่อโครงการ การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๓. หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย ดร. ญญาณี บุญทองคำ และ

พระราชรัตนสุธี, ดร. (ขวัญรัก เกษรบัว)

หน่วยงานที่สังกัด วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐๘๘-๗๘๘-๒๗๓๙

E-mail kboontongkham@gmail.com

๔. ความสำคัญ/ความเป็นมา/ประเด็นปัญหาก่อนการวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งภาคการเกษตรเป็นรากฐานที่สำคัญและเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เกษตรกรรมของไทยได้ก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสูงเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการผลิต การบริโภคของประชาชน และการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทย นอกจากนี้ยังประสบปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน แหล่งน้ำ และความเสื่อมโทรมของป่าไม้ ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อวิถีการดำเนินชีวิตและการพัฒนาด้านการเกษตร ต่อมาการพัฒนาประเทศไทยตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๕ ปี ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ถึง ๙ ในช่วงกว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๐)^๑ กล่าวถึงหลักการสำคัญว่า การส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เพราะรากฐานของสังคมไทยแต่ดั้งเดิม คือสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงดูประชากรไม่เฉพาะคนไทย แต่รวมถึงประชากรของโลกด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน ในภาคการเกษตรและชนบท ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่เป็นหนี้สินพึ่งพาตนเอง กระทั่งสามารถคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชนได้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการ

^๑ คณะอนุกรรมการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท, คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคการเกษตรและชนบท และด้านความมั่นคง, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๘).

เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ต้องมีการกระตุ้นให้ผู้นำในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละอำเภอ ในจังหวัดพิษณุโลก ร่วมกันคิด ตัดสินใจ กำหนดอนาคตของชุมชนและรับผิดชอบการดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดร่วมกัน รวมทั้งยังมีข้อจำกัดในการนำไปประยุกต์ซึ่งเป็นไปตาม ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติรายประเด็นด้านการประยุกต์เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง^๒ โดยมีสาระสำคัญ คือ การกลับเข้าสู่ทิศทางการพัฒนาบนรากฐานของสังคมไทยที่อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกัน นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ทั้งในระดับปัจเจกชน ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ด้วยการพัฒนาในทุกมิติจะต้องอยู่ภายใต้หลักการของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คน ชุมชน สังคม ต้องมีความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และมีคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน สติปัญญา แบ่งปัน) ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)^๓ และมีการกำหนดพันธกิจที่จะต้องมีการพัฒนาประเทศตามระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์บนหลักการของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในทุกมิติของการพัฒนา

จากประเด็นปัญหาข้างต้นที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประชาชนยังมีข้อจำกัดในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลกให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม^๔ จึงต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาศักยภาพแกนนำศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์เครือข่าย ให้มีองค์ความรู้ มีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะนำไปถ่ายทอดให้กับชุมชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยในจังหวัดพิษณุโลก มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ประมาณ ๗๕ ศูนย์ ที่จะสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรในการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติโดยเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับคน แก้ปัญหาที่

^๒ สภาวิจัยแห่งชาติ, (๒๕๖๐), ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติรายประเด็น (ปี ๒๕๖๐), ค้นเมื่อ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐, จาก [kris.kmitl.ac.th/images/anouce/Strategy%20TH/\(2560\).pdf](http://kris.kmitl.ac.th/images/anouce/Strategy%20TH/(2560).pdf).

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๐).

^๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (๒๕๖๐), ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙), [ออนไลน์] www.nesdb.go.th/download/document. เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

คน ทางออกของปัญหา คือ การสร้างปัญญาให้เกษตรกรฉลาดรอบรู้ และไม่ตกเป็นเหยื่อของกลไกที่ไม่ได้มุ่งช่วยเกษตรกรอย่างจริงจังอีกต่อไป

๕. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๕.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๕.๒ เพื่อนำเสนอการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก

๖. ผลการวิจัย/การแก้ปัญหาโดยการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก จากการลงพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลก การสอบถาม ร่วมสนทนา สังเกตการณ์ กับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

๖.๑ สภาพทั่วไปของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนในเรื่องขององค์ความรู้และสภาพประชาชน โดยมีการกำหนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนขึ้น เพื่อเป็นการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเวทีของชาวบ้าน โดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน เพื่อปรับเข้ากับแผนพัฒนาในส่วนที่ตนเองต้องรับผิดชอบ จึงเป็นการก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนในหลายรูปแบบและกระบวนการ เกิดการเรียนรู้ในหมู่บ้านและตำบลมีความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนสู่ชุมชน คนในแต่ละกลุ่มได้แลกเปลี่ยน พูดคุย มีความเสมอภาค การปฏิสัมพันธ์กันในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน ความเอื้ออาทร ความสมานฉันท์ ก่อเกิดเป็นทีมงาน ซึ่งได้ส่งผลให้เห็นในกิจกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชนจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีการพัฒนาตนเองและ มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาโดยชุมชนเอง มีพี่เลี้ยงเป็นภาครัฐที่มีบทบาท แนะนำ ช่วยงาน ธุรการ การติดต่อประสานงาน หรืองานวิชาการที่ตนเองไม่ถนัด องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณก่อสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน ซึ่งชาวบ้านสามารถใช้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพบปะและค้นคว้าข้อมูล เป็นศูนย์รวมการศึกษาของกองทุนหมู่บ้าน และสถาบันการเงินอื่นที่สนใจ สร้างมาตรฐานการบริหารจัดการ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

๖.๒ การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้ให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และสามารถปรับตัวได้ทันโลกยุคใหม่นอกจากนี้เพื่อให้ชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของ

ประเทศ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการเรียนรู้ การที่จะถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับความรู้และนำความรู้นั้นไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวได้นั้นต้องเกิดขึ้นทั้งสองฝ่ายอันดับแรกก็คือตัวผู้ได้รับการถ่ายทอดจะสามารถนำความรู้นั้นไปปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หากผู้ได้รับการถ่ายทอดไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปใช้ได้ ความรู้จากผู้ที่ประสบผลสำเร็จที่ต้องการเผยแพร่ก็ไม่สัมฤทธิ์ผล ฉะนั้นทั้งผู้รับรู้ และผู้ถ่ายทอดความรู้ ต้องมีความเข้าใจ และพัฒนาตัวเองเพื่อให้ได้ความรู้ที่ใหม่และรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองเพื่อที่จะได้ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตัวเองด้วยเพื่อจะได้ทำให้ส่งเสริมพื้นฐานการใช้ชีวิตที่ดีแล้วจะได้มีทักษะต่างๆ ในการใช้ชีวิต

๒) ด้านการลงทุน การสร้างสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จะเห็นได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท ด้วยการใช้ความรู้และคุณธรรม เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตัวเองได้ และเผื่อแผ่ไปถึงสังคม ซึ่งเราสามารถนำหลักการปฏิบัติไปปรับใช้ได้ทั้งในชีวิตการทำงาน และการดำรงชีวิต เครือข่ายต้องการทรัพยากรเพื่อควมมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย เงินทุนไม่ใช่ทรัพยากรเพียงอย่างเดียวที่เครือข่ายต้องการ จะเห็นได้จากเครือข่ายที่มีทรัพยากรมากมายมหาศาลสามารถจัดตั้งสถาบันระดับนานาชาติได้ กลับมีผลงานออกสู่สังคมน้อยมาก ในขณะที่เครือข่ายบางแห่งมีทุนไม่มากนัก ที่สามารถทำงานปรากฏความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมมากมาย

๓) ด้านการดูแลสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย การส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่ายนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกและความพอใจของทั้งสองฝ่ายเป็นเบื้องต้นทางปลายทางก็พอใจที่จะคบหาสมาคมกัน การรู้จักและไว้วางใจกัน เมื่อบุคคลพอใจที่จะคบหาสมาคมกันแล้วก็ต้องทำความรู้จักกันต้องทำความรู้จักกันศึกษารายละเอียดและประวัติส่วนตัวของฝ่ายตรงข้าม การพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนตัวแสดงความบริสุทธิ์ใจเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรู้จักคุ้นเคยหรือไว้วางใจ

๔) ด้านการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย การพัฒนาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลให้งอกงาม วิกฤตการณ์สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นในสัมพันธ์ภาพ คือ ความไม่สามารถในการไว้วางใจซึ่งกันและกันความน่าไว้วางใจ จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลทำให้ผู้อื่นมั่นใจว่าเขาได้รับประโยชน์จากการเสี่ยงเปิดเผยตนเอง บุคคลที่จะได้รับความไว้วางใจ คือ บุคคลที่แสดงออกถึง การยอมรับ การช่วยเหลือสนับสนุน และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

๘. การเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์

จัดทำผลการวิจัยฉบับย่อ จำนวน ๑๐ เล่ม

๙. ภาพประกอบกิจกรรมการวิจัย/การเผยแพร่ผลงานวิจัย

ภาคผนวก ฉ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๑. นายสุธี คำมาเมือง ตำแหน่ง ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนาสีเขียวอินโดจีน
๒. นางประนอม ทิวะพันธุ์ ตำแหน่ง นายกสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน
๓. นางสาวสงกรานต์ เกตุดี ตำแหน่ง เลขาธิการสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน
จังหวัดพิษณุโลก
๔. นางสุวิมล เกตุศรีบุรินทร์ ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก
๕. นายนิติศาสตร์ จันทร์เดช ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
พิษณุโลก
๖. นายธวัชชัย สิทธิวีระกุล ตำแหน่ง เกษตรจังหวัดพิษณุโลก
๗. นายขจรเกียรติ แพงศรี ตำแหน่ง ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก
๘. ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร ตำแหน่ง อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
๙. นายไพบูลย์ ชูเอียด ๓/๑ หมู่ ๙ ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
๑๐. นางพชรภมร เหลืองทอง หมู่ ๘ ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้สัมภาษณ์

๑. ดร.เอกชัย โกมลกิจดี ตำแหน่ง อาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
๒. นางจันทนา ศิริวัฒน์ ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดงพยอม
๓. รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ ตำแหน่ง คณบดีวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพิบูลสงคราม
๔. นางพชรภมร เหลืองทอง ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร อำเภอบางระกำ
๕. นางสาวฐิติมา กลางจิตร ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ
๖. นางสาวสงกรานต์ เกตุดี ตำแหน่ง เลขาธิการสมาคมสตรีอาสาสมัครรักษาดินแดน
จังหวัดพิษณุโลก
๗. นางอุบล ใจโอด ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนม่วง
๘. นางอุบลรัตน์ ศิลตระกูล ตำแหน่ง พาณิชย์จังหวัดพิษณุโลก
๙. นายขจรเกียรติ แพงศรี ตำแหน่ง ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก
๑๐. นายเจษฎา ลิ้มศรีตระกูล ตำแหน่ง นายอำเภอเมืองพิษณุโลก
๑๑. นายทองปาน ฝ่ำโสภา ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองกุ่ม
๑๒. นายธวัชชัย สิทธิวีระกุล ตำแหน่ง เกษตรจังหวัดพิษณุโลก

๑๓. นายบัณฑิต วงศ์เสนานุรักษ์ ตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิษณุโลก

๑๔. นายบุญทรง แทนธานี ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก

๑๕. ผศ.ดร.วศิน ปัญญาอุตรตระกูล ตำแหน่ง อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑๖. นายไพบูลย์ ชูเอียด ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบัวสวรรค์

๑๗. นายมนต์ชัย วิวัฒน์ธนาฒย์ ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก

๑๘. นายมังกร มหาชู ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลมะขามสูง

๑๙. นายมานิชย์ ช่างพินิจ ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเท

๒๐. นายวิวัฒน์ นาคเอี่ยม ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมเกษตรชำนาญการ

๒๑. นายสมพงษ์ อ้นชานา ตำแหน่ง ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางกระทุ่ม

๒๒. นายสมัคร ไบยา ตำแหน่ง หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาเกษตร จังหวัดพิษณุโลก

๒๓. นายสุทธิวิทย์ ต่ายวัลย์ ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ

๒๔. นายสุธี คำมาเมือง ตำแหน่ง ที่ปรึกษาด้านการเกษตรสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน

๒๕. ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร ตำแหน่ง อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

๒๖. นายอากุล จันทะแก้ว

๒๗. นายปรีชา ฟ้าคะนอง

๒๘. นางบุญเตียง ทรงพุดิ

๒๙. นายสุจิตชัย จันทคุณ

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) ดร. ณัฏยาณี บุญทองคำ
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr. Nattayanee Boontongkham

๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน -

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัย
สงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๖๘ หมู่ ๒ ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

สถานที่ทำงาน วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัย ๒๑๗ หมู่ ๖ ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๘๘-๗๘๘-๒๗๓๙

E-mail kboontongkham@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

๕.๑ บริหารธุรกิจบัณฑิต (ธ.บ.) สาขาการจัดการจัดการอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พ.ศ. ๒๕๔๗

๕.๒ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (ธ.ม.) สาขาการจัดการทั่วไป
มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๕๓

๕.๔ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) พระราชรัตนสุธี, ดร. (ขวัญรัก เกษรบัว)

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Phrarajrattanasudhi, Dr. (Khaunrak Gaesonbau) ๒.

เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน /

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

- เจ้าคณะจังหวัดพิษณุโลก
- ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัย

สงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

ที่อยู่ปัจจุบัน ๙๒/๓ ถนนพุทธบูชา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สถานที่ทำงาน วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๑๗ หมู่ ๖ ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๘๑-๘๘๘-๖๒๔๘

E-mail khun83@hotmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

๕.๔ เปรียญธรรม ๙ ประโยค (ป.ธ.๙) พ.ศ. ๒๕๓๗

๕.๓ รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา พ.ศ. ๒๕๔๖

๕.๒ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยนเรศวร ปี ๒๕๔๘

๕.๑ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๘